

Павлодар облысында 2020 жылы аталып өтілетін және еске алынатын күндер

Павлодар
2019

П. Васильев атындағы Орталық қалалық кітапхана
Ақпараттық-библиографиялық бөлім

***Павлодар облысында 2020 жылы аталып өтілетін
және еске алынатын күндер***

Павлодар
2019

Павлодар облысында 2020 жылы аталып өтілетін және еске алынатын күндер

Құрастырған / составитель:	Р. Қ. Ахметова
Редактор:	И. А. Елеусизова

Алғы сөз

Сіздің қолыңызда күнтізбенің кезекті басылымы. Жыл сайын ОҚК-ның ақпараттық-библиографиялық бөлімі «Павлодар облысында 2020 жылы аталып өтілетін және еске алынатын күндер» / «Знаменательные и памятные даты Павлодарской области на 2020 год» ұсыным көрсеткішін шығарады.

Күнтізбе дәстүрлерінің бірі – кезекті жылдың басты тақырыбын белгілеу. Аталмыш басылымға арналған осындай тақырыптар:

- Жеңіс күнінің 75 жылдығы, осыған байланысты күнтізбеге Кеңес Одағының Батырлары - біздің жерлестеріміздің мерейтойлық даталары енгізілді - **М. Қайырбаев, И. И. Кривенко (95 жыл), И. Г. Ледовский, С. И. Маковский, И. А. Скляров (100 жыл)**, Даңқ орденінің толық иегері **В. Т. Христенко (95 жыл)**;

- екі халықтың даңқты перзенттері – біздің жерлесіміз **Г. Н. Потанин** мен қазақ ғалымы **Ш. Ш. Уәлихановтың** 185 жылдықтары сияқты даталар да аталып өтіледі;

- мәдени өмірде көрнекті өнер шеберлері аталып өтіледі - **А. К. Шанин (115 жыл), К. А. Струнина (105 жыл), Қ. Ә. Әбусейітов (95 жыл), Ш. Қ. Әбілев (70 жыл)** және т.б.;

- күнтізбеге білім мен ғылымның дамуына үлкен үлес қосқан біздің жерлестеріміздің мерейтойлық даталары кірді – тарих ғылымдарының докторы **Е. Б. Бекмаханов (105 жыл)**, биология ғылымдарының докторы **Т. А. Прозорова (80 жыл)**, кітапханашы **Л.М. Грезина (90 жыл)**, тарих ғылымдарының кандидаты, өлкетанушы **Б. А. Куватов (80 жыл)**, журналист, өлкетанушы **В. С. Молотов (105 жыл)**;

- облыстың әдеби өмірінде жазушылар мен әдебиеттанушылар, ақындар мен жазушылар ұсынылды: **Ж. М. Байжанов (185 жыл), И. Байзақов (120 жыл), Қ. Исабаев (95 жыл), Р. Тоқтаров (85 жыл), В. В. Иванов (125 жыл)**, ғалым-әдебиеттанушы **Т. К. Ақшолақов (105 жыл)**, ақын **К. Боранбаев (105 жыл), Е. Ерботин (80 жыл)**;

- мерейтойлық даталарды атап өтетіндер:

- А. П. Чехов атындағы Павлодар облыстық драма театры - 75 жыл (1945);

- П. Васильев атындағы әдеби бірлестік - 65 жыл (1955);

- Павлодар индустриалды институты (қазір С. Торайғыров атындағы ПМУ) - 60 жы (1960);

- Павлодар облысының Қазақстан халқы Ассамблеясы - 25 жыл (1995);

- Бұқар жырау атындағы әдебиет және өнер мұражайы - 30 лет (1990);

- Ж. Аймаутов атындағы Павлодар облыстық қазақ музыкалық-драма театры - 30 жыл (1990).

Басылымның басты мақсаты: кәсіби мамандар мен оқырмандардың барлық санатына, білімнің барлық салалары бойынша, қоғамдық және саяси өмір, қоғамдық ғылымдар мен кітапханалық іс бойынша барынша нақты сараланған ақпарат ұсыну. Оның көмегімен кітапханаларда, мектептерде, клубтар мен өзге де мәдениет мекемелерінде түрлі іс-шаралар өткізуді жоспарлау ыңғайлы болады.

«Күнтізбе...» отандық және әлем тарихын еске алуға мүмкіндік береді, қазақстандық және әлемге танымал әдебиет, өнер, ғылым мен техниканың ірі қайраткерлері туралы баяндайды.

Көрсеткіш материалдары бірнеше бөлімде жүйеленген. Олардың тізімі көрсеткіш мазмұнында берілген.

Пайдаланушыларға ыңғайлы болу үшін «Күнтізбе...» «Күнтізбеде берілген павлодарлық есімдер алфавиттік көрсеткішімен» қамтылған.

Әрбір материалдың басында белгілі тұлғаның туғанынан бері өткен немесе сол не басқа оқиғамен байланысты атаулы күннің жыл саны көрсетілген. Даталар мен қажетті мәліметтерді анықтау үшін анықтамалық-библиографиялық аппарат пен П. Васильев ат. орталық қалалық кітапхананың кітап қоры пайдаланылды.

«Күнтізбе...» П.Васильев атындағы орталық қалалық кітапхананың сайтында орналастырылған, бұл оның мазмұнына барлық пайдаланушылардың шұғыл жүгінуіне мүмкіндік береді.

Құрастырушылар оқырмандардан көрсеткіш туралы өз ұсыныстары мен тілектерін білдіруді сұрайды.

Электрондық мекенжай: cbs.ibo@mail.ru

Біздің сайт: cbspv.kz

Біздің мекенжай: Павлодар қ., С.Торайғыров көш., 44 / 1

П.Васильев ат. орталық қалалық кітапхана
Ақпараттық-библиографиялық бөлім
Тел.: 53-38-80

2020 жылға Павлодар облысының аталып өтілетін және еске алынатын күндері

Қаңтар

- 1 қаңтар Кеңес Одағының Батыры **М. Қ. Қайырбаевтың** туғанына 95 жыл (1925-1996)
1 қаңтар суретші **Қ. Қ. Нүркеновтің** туғанына 70 жыл (1950)
3 қаңтар Павлодар облысының зағип және көзі нашар көретін азаматтарына арналған арнайы кітапхананың ашылғанына 50 жыл (1970)
4 қаңтар ғалым-әдебиетші, журналист **Т. Ақшолақовтың** туғанына 105 жыл (1915-2010)
6 қаңтар актер, режиссер, драматург **А. Шаниннің** туғанына 115 жыл (1905-1986)
7 қаңтар ауыл шаруашылығының үздігі, Социалистік Еңбек Ері **М. Омаровтың** туғанына 115 жыл (1905-1983)
13 қаңтар жазушы, журналист **Р. Тоқтаровтың** туғанына 85 жыл (1935-2000)
13 қаңтар облыстық коммерциялық **телеарна** (КТК) каналының алғашқы рет жарыққа шыққанына 30 жыл (1990)
15 қаңтар «**Космос**» **кинотеатры** пайдалануға тапсырылғанына 55 жыл (1965) (қазіргі «Қ. Әбусейітов атындағы мәдени-сауық орталығы»)
26 қаңтар ғалым-тарихшы, тарих ғылымдарының кандидаты, өлкетанушы **Б. А. Куватовтың** туғанына 80 жыл (1940-1997)
28 қаңтар филология ғылымының кандидаты **О. Қ. Жармакиннің** туғанына 85 жыл (1935)
31 қаңтар **Успенка** және **Железинка** аудандарының құрылғанына 85 жыл (1935)

Ақпан

- 4 ақпан ақын, журналист **В. Куприннің** туғанына 70 жыл (1950)
10 ақпан ақын **Т. Гариповтың** туғанына 65 жыл (1955)
12 ақпан актер, ҚазКСР-ң Еңбек сіңірген әртісі **Н. М. Атахановтың** туғанына 115 жыл (1905-1974)
15 ақпан ғалым, тарих ғылымдарының докторы, профессор **Е. Б. Бекмахановтың** туғанына 105 жыл (1915-1966)
20 ақпан ғалым, техника ғылымдарының докторы **Ф. К. Бойконың** туғанына 100 жыл (1920-2007)
23 ақпан социологиялық ғылымдар докторы, профессор **В. П. Шеломенцеваның** туғанына 75 жыл (1945)
24 ақпан жазушы **Вс. В. Ивановтың** туғанына 125 жыл (1895-1963)
24 ақпан Қазақстанның құрметті журналисі, ұстаз, Еңбек ардагері **Ж.Қ.Бижанның** туғанына 80 жыл (1940)
25 ақпан қоғам қайраткері, Павлодар облысының Құрметті азаматы **Н. П. Шабраттың** туғанына 80 жыл (1940)
ақпан "**Айреник**" ("**Родина**") армян этно-мәдени орталығының құрылғанына 25 жыл (1995)

Наурыз

- 4 наурыз ғалым-дәрігер, профессор **П. І. Кәкенованың** туғанына 85 жыл (1935)
5 наурыз ақын, аудармашы, журналист **С. Қ. Сатыбалдиннің** туғанына 70 жыл (1950)
12 наурыз мұрағатшы және өлкетанушы **Л. В. Шевелеваның** туғанына 75 жыл (1945)
13 наурыз инженер-металлург, қоғам қайраткері, Павлодар қаласының құрметті азаматы **А. Н. Жазиннің** туғанына 85 жыл (1935)
15 наурыз ғалым, экономика ғылымдарының докторы **Б. А. Вахламовтың** туғанына 95 жыл (1925-2000)
16 наурыз **Павлодар өзен портының** құрылғанына 55 жыл (1965)
22 наурыз фото-суретші, ҚР, РФ Суретшілер Одағының мүшесі **Е. Ниязовтың** туғанына 80 жыл (1940-2009)
23 наурыз ғалым-экономист, экономика ғылымдарының докторы **Т. Ә. Әбдіразақовтың** туғанына 100 жыл (1920-2015)
23 наурыз мәдениет қызметкері, кітапханашы **Л. М. Грезинаның** туғанына 90 жыл (1930-1993)
25 наурыз ғалым-биолог, биология ғылымдарының докторы **Қ. У. Базарбековтің** туғанына 80 жыл (1940)

28 наурыз	ҚазССР-інің Еңбек сіңірген дәрігері А. Д. Антонованың туғанына 110 жыл (1910-1976)
28 наурыз	ғалым-биолог, биология ғылымдарының докторы Ж. Қ. Шаймардановтың туғанына 65 жыл (1955)
29 наурыз	ғалым, техника ғылымдарының кандидаты, Павлодар қаласының Құрметті азаматы Қ. Ж. Құрмановтың туғанына 90 жыл (1930)
Сәуір	
6 сәуір	Павлодар облысында Қазақстан халықтарының Кіші Ассамблеясының құрылғанына 25 жыл (1995)
8 сәуір	актер, әнші, ҚазКСР-нің Еңбек сіңірген әртісі Қ. Байырманұлының туғанына 115 жыл (1905-1986)
12 сәуір	Даңқ оденінің толық иегері В. Т. Христенконың туғанына 95 жыл (1925-2010)
14 сәуір	ақын Э. Вагановтың туғанына 95 жыл (1925-2005)
16 сәуір	суретші Н. П. Бекетовтың туғанына 65 жыл (1955)
20 сәуір	қоғам қайраткері Қ. Жармакиннің туғанына 115 жыл (1905-1995)
20 сәуір	журналист және жазушы С. А. Горбуновтың туғанына 70 жыл (1950)
23 сәуір	әнші, ҚР Еңбек сіңірген әртісі Ш. Қ. Әбілевтің туғанына 70 жыл (1950)
23 сәуір	Павлодар облыстық радиосының алғашқы рет республикалық эфирге шыққанына 55 жыл (1965)
сәуір	Чуваш қоғамдық-мәдени орталығының құрылғанына 25 жыл (1995)
Мамыр	
5 мамыр	журналист және жазушы В. С. Молотовтың туғанына 105 жыл (1915-2008)
6 мамыр	фотожурналист, өлкетанушы, ҚР кинематографиясының мүшесі Ж. М. Сейтеновтің туғанына 65 жыл (1955)
6 мамыр	Павлодар қаласының құрметті азаматы, фин және Ұлы Отан соғысының ардагері Г. И. Сарычевтің туғанына 105 жыл (1915-2002)
6 мамыр	халық әншісі, әнші-композитор Майра Шамсутдинованың туғанына 130 жыл (1890-1927)
9 мамыр	Павлодар қаласында Данқ ескерткішінің ашылғанына 45 жыл (1975)
10 мамыр	техника ғылымдарының кандидаты, ҚР Еңбек сіңірген қызметкері, Павлодар қаласының Құрметті азаматы А. А. Әлкеневтің туғанына 85 жыл (1935)
13 мамыр	қоғам және мемлекет қайраткері, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты Қ. Қ. Әшімбетовтің туғанына 85 жыл (1935-1993)
16 мамыр	ҚазКСР-нің Еңбек сіңірген әртісі, актриса Н. М. Запрудневаның туғанына 80 жыл (1940)
17 мамыр	архитектор, Павлодар қаласының Құрметті азаматы И. Д. Рязанцевтің туғанына 90 жыл (1930-2012)
17 мамыр	«Возрождение» неміс қоғамының құрылғанына 30 жыл (1990)
19 мамыр	педагог, ҚазКСР-нің Еңбек сіңірген мұғалімі Н. Е. Алексеевтің туғанына 135 жыл (1885-1970)
20 мамыр	ҚР-ның Еңбек сіңірген әртісі, актриса Р. І. Тәжібаеваның туғанына 65 жыл (1955)
мамыр	«Беларусь» мәдени орталығының құрылғанына 20 жыл (2000)
Маусым	
5 маусым	Кеңес Одағының Батыры, Павлодар қаласының Құрметті азаматы И. И. Кривенконың туғанына 95 жыл (1925-2001)
6 маусым	ҚазКСР-нің Еңбек сіңірген геологы, өлкетанушы, С. М. Мурзалевтің туғанына 105 жыл (1915-1985)
7 маусым	ақын Ю. А. Мостовойдың туғанына 75 жыл (1945)
15 маусым	Кеңес Одағының Батыры И. Г. Ледовскийдің туғанына 100 жыл (1920-1988)
22 маусым	скульптор И. И. Виноградовтың туғанына 95 жыл (1925-1996)
26 маусым	актер В. Н. Кульбачконың туғанына 80 жыл туғанына (1940-2011)
Шілде	
5 шілде	жазушы, аудармашы, Жазушылар Одағының мүшесі А. Жақсыбаевтың туғанына 80 жыл (1940)
12 шілде	суретші П. Г. Величконың туғанына 90 жыл (1930-2009)

15 шілде	акын Қ. Боранбаевтың туғанына 105 жыл (1915-1978)
15 шілде	ҚазССР-нің футболдан Еңбек сіңірген жаттықтырушысы В. Г. Веретновтың туғанына 85 жыл (1935-1999)
15 шілде	Ж. Аймауытов атындағы қазақ театрының актері С. Н. Бекболатовтың туғанына 65 жыл (1955)
25 шілде	ғалым-филолог, филология ғылымдарының докторы Ш. Қ. Сәтбаеваның туғанына 90 жыл (1930-2002)

Тамыз

7 тамыз	график-суретші З. А. Соболеваның туғанына 85 жыл (1935)
12 тамыз	Баянауыл паркіне " Баянауыл мемлекеттік ұлттық паркі " статусы берілгеніне 35 жыл (1985)
15 тамыз	акын -драматург, журналист А. Теміржановтың туғанына 110 жыл (1910-1962)
16 тамыз	педагог, Қаз КСР-ң Еңбек сіңірген мәдениет қызметкері, Ұлы Отан соғысының ардагері Д. А. Қапашевтің туғанына 95 жыл (1925-2011)
23 тамыз	Павлодар қаласында Орталық телевидениенің трансляция бере бастағанына 50 жыл (1970)
25 тамыз	жазушы, "Ұлы Отан соғысының ардагері Қ. Исабаевтың туғанына 95 жыл (1925-2015)
29 тамыз	акын А. Каркавиннің туғанына 70 жыл (1950)

Қыркүйек

2 қыркүйек	Қаз КСР-ң Еңбек сіңірген дәрігері, Ұлы Отан соғысының ардагері К. Н. Петуховтың туғанына 115 жыл (1905-1995)
7 қыркүйек	ғалым, философия ғылымдарының докторы, Ұлы Отан соғысының ардагері Ж. Жандосовтың туғанына 105 жыл (1915-2005)
10 қыркүйек	Кеңес Одағының Батыры И. А. Склярвтың туғанына 100 жыл (1920-1992)
14 қыркүйек	журналист-жазушы М. Қ. Дәуренбековтің туғанына 85 жыл (1935-2011)
15 қыркүйек	ғалым, физика-математика ғылымдарының кандидаты, өлкетанушы Ж. М. Мардановтың туғанына 75 жыл (1945-2001)
19 қыркүйек	ғалым-педагог Қ. М. Арынғазинның туғанына 85 жыл (1935)
19 қыркүйек	А. Чехов атындағы облыстық драма театрының құрылғанына 75 жыл (1945)
20 қыркүйек	Павлодар индустриалды институтының (қ. С. Торайғыров атындағы ПМУ) құрылғанына 60 жыл (1960)
22 қыркүйек	ғалым-биолог, биология ғылымдарының докторы Т. А. Прозорованың туғанына 80 жыл (1940)
29 қыркүйек	акын В. Г. Бутовтың туғанына 80 жыл (1940)

Қазан

3 қазан	акын-импровизатор, композитор И. Байзақовтың туғанына 120 жыл (1900-1946)
4 қазан	орыс саяхатшысы, этнограф және географ Г. Н. Потаниннің туғанына 185 жыл (1835-1920)
13 қазан	жазушы, журналист Е. Ерботиннің туғанына 80 жыл (1940-1992)
16 қазан	Қазақстанның Еңбек сіңірген өнер қайраткері, режиссер Е. Қ. Тәпенновтың туғанына 75 жыл (1945)
18 қазан	акын-импровизатор Ж. М. Байжановтың туғанына 185 жыл (1835-1929)
18 қазан	Павлодар өңірін зерттеуші, тарихшы және археограф Г. Ф. Миллердің туғанына 315 жыл (1705-1783)
18 қазан	Павлодар қаласында трамвай көлігінің алғаш рет жүргеніне 55 жыл (1965)
20 қазан	құрметті теміржолшы, Павлодар қаласының Құрметті азаматы Т. Қонырбаевтың туғанына 105 жыл (1915-1983)
25 қазан	актер және режиссер Ж. Әбілғаевтың туғанына 110 жыл (1910-1982)
25 қазан	ғалым-дәрігер, медицина ғылымының докторы Ә. Р. Шөкиннің туғанына 95 жыл (1925-1996)
25 қазан	Қаз КСР-ң Еңбек сіңірген құрылысшысы, Павлодар қаласының Құрметті азаматы А. В. Андроновтың туғанына 95 жыл (1925-1999)
25 қазан	өлкетанушы, тарихшы И. Б. Ислямұлының туғанына 65 жыл (1955)

26 қазан	П. Васильев атындағы әдеби бірлестік жиынының ашылғанына 65 жыл толды (1955)
Қараша	
3 қараша	Қаз КСР-нің Еңбек сіңірген әртісі, актриса К. А. Струнинаның туғанына 105 жыл (1915-1980)
4 қараша	ғалым, техника ғылымдарының докторы В. О. Волошиннің туғанына 85 жыл (1935-2004)
7 қараша	Павлодар телеарна орталығының жұмыс жасай бастағанына 55 жыл (1965)
14 қараша	журналист, өлкетанушы К. С. Тюриннің туғанына 90 жыл (1930-1987)
15 қараша	ғалым-дәрігер, медицина ғылымының докторы, профессор, Ұлы Отан соғысының ардагері Х. Д. Мақажановтың туғанына 105 жыл (1915-1987)
17 қараша	құрылысшы-инженер, шаруақор және әкімшілік қызметкер М. М. Серғазиннің туғанына 75 жыл (1945-2012)
27 қараша	Кеңес Одағының Батыры С. Маковскийдің туғанына 100 жыл (1920-2000)
қараша	педагог, ауыл мектебін ұйымдастырушы Ғ. С. Баяндиннің туғанына 120 жыл (1900-1970)
қараша	Екібастұз шыны жасау зауытының іске қосылғанына 75 жыл (1945)
қараша	Павлодар қаласында алғашқы балалар ауруханасының ашылғанына 100 жыл (1920)

Желтоқсан

5 желтоқсан	ғалым-педагог, педагогика ғылымының докторы И. Б. Мадиннің туғанына 105 жыл (1915-2001)
6 желтоқсан	кинорежиссер, актер және музыкант, ҚазКСР-інің Еңбек сіңірген әртісі Қ. Ә. Әбусейітовтің туғанына 95 жыл (1925-2002)
6 желтоқсан	актер, сахна ардагері С. Тәжібаевтің туғанына 70 жыл (1950)
7 желтоқсан	Ж. Аймауытов атындағы облыстық қазақ музыкалық-драма театрының құрылғанына 30 жыл (1990)
17 желтоқсан	ақын Ж. Нүркеновтің туғанына 80 жыл (1940-1997)
24 желтоқсан	ғалым-педагог М. Х. Балтабаевтың туғанына 80 жыл (1940-2007)
25 желтоқсан	ғалым-тарихшы, журналист Қ. Н. Бекхожиннің туғанына 110 жыл (1910-1979)
27 желтоқсан	ғалым, техника ғылымдарының докторы Ә. С. Сағыновтың туғанына 105 жыл (1915-2006)
28 желтоқсан	ҚазКСР-нің Еңбек сіңірген мұғалімі Р. А. Молдабекованың туғанына 95 жыл (1925-1996)
28 желтоқсан	журналист, өлкетанушы А. Б. Бәделханның туғанына 90 жыл (1930-2009)
28 желтоқсан	ҚазКСР-нің Еңбек сіңірген әртісі, актер М. Г. Бушуеттің туғанына 120 жыл (1900-1969)
желтоқсан	«Татар-башқұрт этно-мәдени» бірлестігінің құрылғанына 30 жыл (1990)

Айы мен күні белгісіз Павлодар облысының еске алынатын және аталып өтілетін күндер тізімі

Ақын **Қобылан Бөрібайұлының** туғанына 260 жыл (1760-1840)
Халық ақыны **Көтеш Райымбекұлының** туғанына 275 жыл (1745-1818)
Жазушы, аудармашы және журналист **Қ. Б. Тайшықовтың** туғанына 120 жыл (1900-1937)
Ақын, қоғам қайраткері **С. Шормановтың** туғанына 170 жыл (1850-1927)
Халық әншісі, домбырашы **Б. Ержановтың** туғанына 160 жыл (1860-1938)
Ақын **С. Әмірмәуелінің** туғанына 160 жыл (1860-1923)
Ағартушы **Қ. М. Ертісбаевтың** туғанына 150 жыл (1870-1931)
Педагог, ағартушы, халық ағарту ісін ұйымдастырушы **Т. Нуркиннің** туғанына 135 жыл (1885-1937)
Ақын- импровизатор **Момын Әшірбековтың** туғанына 130 жыл (1890-1973)
Ағартушы, Қаз КСР-і Еңбек сіңірген мұғалімі **Х. Шаяхметовтың** туғанына 125 жыл (1895-1979)
ҚазКСР-ң Еңбек сіңірген мәдениет қызметкері **Д. И. Подберезныйдың** туғанына 95 жыл (1925-1972)
Павлодар қаласы **№ 7 орта мектебінің** ашылғанына 115 жыл (1905)

Павлодар медицина колледжінің ашылғанына 85 жыл (1935)

Жалпыодақтық кәрейлер ассоциациясы филиалының ашылғанына 30 жыл (1990)

«Павлодар облысында 2020 жылы аталып өтілетін және еске алынатын күндер» күнтізбесіне берілген қысқаша анықтамалар мен әдебиеттер тізімі

1 қаңтар

Кеңес Одағының Батыры М. Қ. Қайырбаевтың
туғанына 95 жыл (1925-1996)

Махмет Қайырбаев 1925 жылы 1 қаңтарда Павлодар облысы Бесқарағай ауданының Семиярка селосында туған.

Соғысқа дейін Семияр орта мектебінде мұғалім болып, жоғары білім алуды арман еткен. Соғыс басталып, 17 жасында әскери комиссариатқа барды. 1942 жылы тамызда Қызыл Әскер қатарына шақырылып, 1943 жылы бірден әскери-артиллерия училищесіне оқуға жіберілді. Сол жылдың сәуір айында соғысқа аттанады. Бас командование резервиндегі 17 дербес танкіге қарсы жойғыш-артиллерия бригадасы құрамында әр түрлі майдандарда соғысты.

1944 жылдың 19 тамызы күні 712-танкіге қарсы жойғыш-артиллерия полкінің батарея командирі, аға лейтенант М. Қайырбаев пен оның он бес жауынгері үшін мәңгі өшпес даңққа бөлену жолы басталды.

Бұл оқиға Литва жерінде Шауляй қаласында болды. Қаза болған командирдің басшылығын өз қолына алып, жаудың 7 шабуылын тоқтатуды ұйымдастырды. Батарея жаудың үш танкісін жойып, бір батальонға жуық фашистерді жойды. Неміс танкілері үшін Шауляйға өтер жол жабылды.

1945 жылы 29 наурызда осы ерлігі үшін Кеңес Одағының Жарлығымен аға лейтенант М. Қайырбаевқа Кеңес Одағының Батыры атағы берілді.

М. Қайырбаев 1945 жылы Ф. Дзержинский атындағы Соғыс Академия курсын, ал, 1960 жылы Қазақстан Компартия Орталық Комитетінің Жоғарғы партия мектебін бітірді.

I және II дәрежелі Ұлы Отан соғысы, Александр Невский ордендерімен, медальдармен, 3 рет Қызыл ту орденімен марапатталған.

Павлодар қаласындағы бір көшеге және БЖСМ-ге Қайырбаев есімі берілген. Жеңіс алаңында бюст, тұрған үйіне мемориалдық тақта орнатылған.

Әдебиеттер:

Қайырбаев Махмет // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 427 б.

Баймұратов, Б. Ер есімі - ел есінде: [Павлодар қаласындағы "Шаңырақ" ұлттық орталығында Кеңес Одағының Батыры М. Қайырбаевтың 85 жылдығына арналған еске алу шарасы болды] / Б. Баймұратов // Сарыарқа самалы. - 2010. - 6 ақпан. - 4 б.

Батырды еске алды: [Павлодар қаласындағы "Рақым" аула клубында бокстан Кеңес Одағының Батыры М. Қайырбаевты еске алуға арналған турнир ұйымдастырылды] // Сарыарқа самалы. - 2015. - 20 қаңтар. - 10 б.

Бықай, Ф. Сағыныш: [Кеңес Одағының Батыры М. Қайырбаевтың жары Сәбирамен әңгіме] / Ф. Бықай // Егемен Қазақстан. - 2015. - 15 қаңтар. - 6 б.

Қайырбаев, М. Қазақтың қайсар ұлы: Кеңес Одағының Батыры Махмет Қайырбаевтың туғанына 90 жыл / М. Қайырбаев // Сарыарқа самалы. - 2014. - 25 желтоқсан. - 16 - 17 б.

Омаров, М. Ол күндердің өшпес даңқы: [Совет Одағының Батыры М. Қайырбаевтың баласы М. Қайырбаевтың "Высота Махмета Каирбаева - Биография Героя Советского Союза в страницах истории" кітабы туралы] / М. Омаров // Сарыарқа самалы. - 2017. - 18 сәуір. - 6 б.

Павлодарлық Кеңес Одағының Батырлары // Сарыарқа самалы. - 2010. - 6 мамыр. - 16 - 17 б.; Сарыарқа самалы. - 2010. - 8 мамыр. - 6 - 8 б.

Сахаба, Т. Батырдың зеңбірегі: [Павлодар қаласындағы Әскери Даңқ музейінің ауласында жерлесіміз, Кеңес Одағының Батыры М. Қайырбаевтың зеңбірегі сақтаулы тұр] / Т. Сахаба // Сарыарқа самалы. - 2018. - 10 мамыр. - 14 б.

Сахаба, Т. Жиырмасында Батыр атанған: [облыс орталығындағы Әскері Даңқ

музейінің алдында М. Қайырбайұлының зеңбірегі сақталған] / Т. Сахаба // Сарыарқа самалы. - 2013. - 9 мамыр. - 7 б.

Хашымқызы, Қ. Ерлік - елге мұра...: [Кеңес Одағының Батыры М. Қайырбаевтың туғанына 90 жыл толуына орай "Ер есімі - ел есінде" деген атпен акция өтті] / Қ. Хашымқызы // Сарыарқа самалы. - 2015. - 10 қаңтар. - 3 б.

Хашымқызы, Қ. Ерлікке - құрмет!: [С. Торайғыров атындағы облыстық кітапханада Кеңес Одағының Батыры М. Қайырбаевтың соғыс жылдарындағы ерлігі және соғыстан кейінгі өмірі жайында сыр шертетін кітаптың тұсауы кесілді] / Қ. Хашымқызы // Сарыарқа самалы. - 2016. - 9 шілде. - 12 б.

Хашымқызы, Қ. Қазақтың қайсар ұлы: Кеңес Одағының Батыры М. Қайырбаевтың туғанына 90 жыл / Қ. Хашымқызы // Сарыарқа самалы. - 2015. - 15 қаңтар. - 2 б.

Хонж, А. Жәдігерлер сөйлейді: [Бұқар жырау атындағы әдебиет және өнер музейінде Ұлы Отан соғысына қатысқан бірқатар жауынгерлердің естеліктері бар] / А. Хонж // Сарыарқа самалы. - 2018. - 12 мамыр. - 12 б.

4 қаңтар

ғалым-әдебиетші, журналист **Т. Ақшолақовтың**
туғанына 105 жыл (1915-2010)

Павлодар облысы Баянауыл ауданы Қызылтау болысында туған. Ғалым, педагогика ғылымдарының кандидаты (1967), профессор (1995). 1939-1958 жж. мектепте мұғалім, директор, Павлодар облысы оқу бөлімінің меңгерушісі (1948-51), 1958-62 жж. «Қазақ тілі мен әдебиеті» журналының тұңғыш редакторы, «Қазақстан мұғалімі» газетінің бас редакторы, 1962-65 жж. «Мектеп» баспасының директоры, 1965-95 жж. Қазақ педагогикалық ғылыми зерттеу институты (қазіргі Қазақ білім академиясы) институты директорының орынбасары, бөлім меңгерушісі, аға ғылыми қызметкер болып еңбек етті. 22 басылымын көрген 9-шы сыныпқа арналған «Қазақ әдебиеті» оқулығының негізгі авторларының бірі. Қазақ әдебиеті пәні бойынша көптеген әдістемелік оқу құралдары мен зерттеулердің, монографиялардың, 200-ге жуық ғылыми мақалалардың авторы. Әдебиеттанушы-ғалым Е. Ысмайыловпен бірге 1939 ж. «Қазақ әдебиеті» хрестоматиясын жазып шығарды. Ағылшын драматургі Шекспирдің «Гамлетін», грузин жазушысы Лео Клочелидің «Гвади Бичва», венгр жазушысы Томаш Ацеланың «Знаменосцы» романдарын және т. б. орыс, шет ел жазушыларының шығармаларын қазақ тіліне аударған. Халық композиторы, ақын Естай өмірін жан-жақты зерттеді. Т. Ақшолақов ауыз әдебиеті мұраларын жинаушы ретінде де белгілі. Ы. Алтынсарин атындағы медальдың (1965), тәуелсіз «Тарлан» сыйлығының (2000) иегері. Қазақстан Республикасы білім беру ісінің үздігі. Қызыл жұлдыз, I дәрежелі Отан соғысы ордендерімен және бірнеше медальдармен марапатталған.

Әдебиеттер:

Ақшолақов Төлеутай Қазіұлы // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 147 б.

Аллаберген, Қ. Ұстаздардың ұстазы: Белгілі ғалым Ақшолақовтың туғанына - 100 жыл / Қ. Аллаберген // Сарыарқа самалы. - 2015. - 25 сәуір. - 6 б.

Қайыров, Е. Ақшолақов ұмыт қалмаса екен...: [ұстаз Т. Ақшолақов жайлы] / Е. Қайыров // Сарыарқа самалы. - 2019. - 31 қаңтар. - 15 б.

6 қаңтар

Қаз КСР-нің Еңбек сіңірген мәдениет қызметкері,
актер режиссер **А. К. Шаниннің**
туғанына 115 жыл (1905-1986)

Баянауыл ауданының қазіргі Южный ауылында 1905 жылы дүниеге келді. Атығай бала кезінен әкесінің айтқан жырларына, шешендік сөздеріне, ауыз әдебиетінің асыл да нәрлі нұсқаларына, халқымыздың інжумаржандай нақыл сөздеріне ерекше зейін қойып ер жетеді. Білім нәрін ауылынан бастаған ол оқуын әрі қарай Семейдегі ауыл шаруашылығы техникумда жалғастырады. Семейде оқыған жылдары ағасының режиссерлігімен «Ес-аймақ» драмалық группасы қойған спектакльдерді, соның ішінде Жұмат жазған «Арқалық батырды» да көреді. Бұдан соң Алматы театрының әртістері, оның ішінде Қ. Байсейітов, Қ. Жандарбеков, К.

Байсейітова сынды тарландармен танысуы оның бойындағы өнерге деген құштарлығын арттырады.

Бойдағы туа біткен талант пен асқақ арман жетелеген Атығай Мәскеу кинематография институтының режиссура факультетіне түсіп, екі курсын бітіргесін отбасы жағдайына байланысты кері қайтады. Елге оралған ол 1932-1934 жж. аралығында Шығыс Қазақстан облысы Риддер қаласы жұмысшы жастар театрында актер әрі драматург, ал 1934-1938 жж. Павлодар театрының көркемдік жетекшісі әрі газет қызметкері болып істейді. 1938-1943 жж. Қарағанды драма театрында актер әрі екінші режиссер болып тағайындалып, театр сахнасында көптеген белді рөлдерде ойнап, бірқатар спектакльдерді сахналап, халықтың шынайы ықыласына бөленеді.

1943 жылдан бастап 1956 жылға дейін Қарқаралы колхоз-совхоз театрының режиссері болып қызмет атқарады. 1956 жылы театрдың жабылғанына қарамастан, мәдениет бөлімінде автоклуб меңгерушісі әрі драма үйірмесінің жетекшісі болып қызмет істейді.

Атығай Шанин басқарған жылдары халық театры сексеннен астам спектакльді сахналайды. Солардың ішінде «Қыз Жібек», «Тергеу аяқ талды», «Қызыл сұңқарлар», «Шұға», «Біздің Ғани», «Өзіме де сол керек», «Айман-Шолпан», «Қамар сұлу» спектакльдері бар.

1967 жылы Қазақ КСР-ның еңбек сіңірген мәдениет қызметкері деген құрметті атағы берілді. Ән-би ансамблін ашуды қолға алады. 1969 жылы «Салтанат» ән-би ансамблі құрылады. 1970 жылы Қарағандының «Кеншілер» Мәдениет сарайында өткен облыстық байқауда «Салтанат» ансамблі бас жүлдені жеңіп алады.

1986 жылы қайтыс болып, Қарқаралыда жерленген. Халық алдында қалтықсыз қызмет атқарып келе жатқан Қарқаралы халық театрында 2003 жылы Қазақ КСР-ң еңбек сіңірген мәдениет қызметкері Атығай Шаниннің есімі берілді.

Әдебиеттер:

Шанин Атығай Құрманбайұлы // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 725 - 726 б.

Хашымқызы, Қ. Театрдың тарланы: Атығай Шаниннің туғанына 110 жыл / Қ. Хашымқызы // Сарыарқа самалы. - 2015. - 27 қаңтар. - 16 б.

Шайхимова, М. Арманы асқақ асыл ер: Режиссер, актер, драматург, Қазақ КСР-нің еңбек сіңірген мәдениет қызметкері Атығай Құрманбайұлы Шаниннің туғанына 110 жыл / М. Шайхимова // Сарыарқа самалы. - 2015. - 15 қаңтар. - 12 б.

Шайхимова, М. Өнердегі өмір: Атақты жерлесіміз, Қазақ КСР-нің еңбек сіңірген мәдениет қызметкері, режиссер, актер әрі драматург Шанин Атығай Құрманбайұлының туғанына 105 жыл толып отыр / М. Шайхимова // Сарыарқа самалы. - 2010. - 16 наурыз. - 3 б.

Іалиев, І. Режиссер. Актер. Драматург: [Атығай Шанин туралы] / І. Іалиев // Сарыарқа самалы. - 2005. - 7 маусым. - 4 - 5 б.

13 қаңтар

жазушы, журналист **Р. Тоқтаровтың**
туғанына 85 жыл (1935-2000)

Рамазан Тоқтаров 1935 жылы 13 қаңтарда Кереку (қ. Павлодар) қаласында туған. Қазақша орта мектеп бітіріп, Алматы шет тілдер институтына түскен. Институтты 1957 жылы бітіріп, француз тілінің маманы болып шықты.

Р. Тоқтаров туған қаласына оралып, 1957-1960 жылдары облыстық "Қызыл ту" басылымының меңгерушісі болды. Осы басылымда өзінің шығармашылық жолын бастады. 1960-шы жылдан бастап 1966 жылға дейін "Лениншіл жас" (қ. "Жас Алаш") газетінде қызмет істеді. Кейін "Мәдениет және тұрмыс" (қ. "Парасат") журналы мен "Қазақ әдебиеті" газетінде журналистік қызмет атқарды. 1966-1976 жылдары "Жазушы" басылымында аға редактор, басылым меңгерушісі болды. 1985-1989 жылдары шығармашылық жұмыста. Ал, 1989 жылы "Жұлдыз" журналының бас редакторы орынбасары қызметін атқарды.

Р. Тоқтаровтың қазақ, орыс, француз тілдерін еркін білуі бірыңғай қазақ жазушысы болып қалыптасуына кедергі келтірмей, қайта өнімді еңбек етуіне ықпал етті. Әдебиетке алпысыншы жылы "Ертіс перзенті" атты әңгімелер жинағымен енген жазушы содан бері оннан астам роман, повестер жазды.

"Бақыт" (1965), "Ертіс мұхитқа құяды" (1968), "Тұлпардың сыны" (1975), "Жердің үлгісі" (1979), "Ғасыр наны" (1983), "Сусамыр" (1985), "Таңбалы жарғақтың құпиясы", "Жендет", "Полигон", "Ақбоз атты елес" деген атаулары тәрізді олардың тақырыптары да әр түрлі.

Рамазан Тоқтаров - қалың оқырман жұртшылыққа кеңінен танымал, қазақ прозасында роман жанрын дамытуда айтарлықтай еңбек сіңірген көрнекті қазақ жазушыларының алдыңғы қатарынан өз орнын алған.

Әдебиеттер:

Тоқтаров, Р. Ертіс мұхитқа құяды: роман / Р. Тоқтаров. - Алматы: Жазушы, 1968. - 232 б.

Тоқтаров, Р. А. Абайдың жұмбағы: роман-хамса / Р. А. Тоқтаров. - Алматы: Әл-Фараби, 1999. - 752 б.

Тоқтаров, Р. А. Бақытты құлдың ақыры: роман / Р. А. Тоқтаров. - Астана: Елорда, 2005. - 614 б.

Тоқтаров, Р. А. Жердің үлгісі: роман / Р. А. Тоқтаров. - Алматы: Жазушы, 1979. - 336 б.

Тоқтаров, Р. А. Таңбалы жарғақтың құпиясы: роман / Р. А. Тоқтаров; сурет. Р. Бертлеуов. - Алматы: Жазушы, 1990. - 608 б.

Тоқтаров Р. А. Тұлпардың сыны: роман / Р. А. Тоқтаров. - Алматы: Жазушы, 1988. - 535 б.

Тоқтаров Рамазан Айыпұлы // Қазақстан. Ұлттық энциклопедия. - 10 т. - Алматы, 2006. - 8 т. - 419 - 420 б.

Тоқтаров Рамазан Айыпұлы // Қазақ әдебиеті. Энциклопедиялық анықтамалық. Алматы, 2005. - 505 б.

Тоқтаров Рамазан Айыпұлы // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 689 - 690 б.

Әбдезұлы, Қ. Таным көкжиегі / Қ. Әбдезұлы. - Алматы: Арыс, 2009. - 270 б.

Әшімбаев, С. Шындыққа сүйіспеншілік: сын мақалалар, портреттер, эссе / С. Әшімбаев. - Алматы: Жазушы, 1993. - 617 б.

Жанару. Бетбұрыс және жазушы: очерктер мен публицистикалық мақалалар / құраст. Ұ. Қалижанов. - Алматы: Жазушы, 1989. - 215 б.

Тарази, Ә. Көркемдік құпиясы / Ә. Тарази, Л. Мұсалы. - Алматы: Санат, 2000. - 239 б.

Тоқтаров, Р. Қанжығалы Бөгенбай: Аяқталмаған роман / Р. Тоқтаров // Жұлдыз. - 2015. - № 1. - 63 - 74 б.

Аманжол, Қ. Мұхитқа құйған Ертіс: Тарланбоз жазушы Рамазан Тоқтаров хақында бір үзік толғам / Қ. Аманжол // Егемен Қазақстан. - 2016. - 14 мамыр. - 15 б.

Есдәулет, Ұ. Рамзай: (Естелік) / Ұ. Есдәулет // Найзатас. - 2018. - № 2. - 14 - 17 б.

Исабаева, Б. Бір кітаптың беташары: [жазушы Рамазан Тоқтаровтың туғанына 70 жыл толуына орай "Абай жұмбағы" кітабы бойынша кітапханалық көпшілік шара] / Б. Исабаева // Мектептегі кітапхана / Библиотека в школе. - 2006. - № 3 (мамыр-маусым). - 2 - 6 б.

Қалиасқарова, А. "Абайдың жұмбағы" мен "Абай жолы" романдарының үндестігі: [жазушы Р. Тоқтаровтың роман-хамсасы "Абайдың жұмбағы" және М. Әуезовтің "Абай жолы" романы туралы әңгіме] / А. Қалиасқарова // Найзатас. - 2015. - № 4. - 187 - 195 б.

Рамазан Тоқтаровтың күнделігінен: [Мемлекеттік сыйлықтың иегері, көрнекті жазушы Р. Тоқтаровтың 80 жылына орай] // Сарыарқа самалы. - 2015. - 22 қаңтар. - 16 б.

Сахаба, Т. Ескірмейтін естелік: [жазушы, Мемлекеттік сыйлықтың иегері, жерлесіміз Р. Тоқтаровтың 80 жылына орай еске алу кеші ұйымдастырылды] / Т. Сахаба // Сарыарқа самалы. - 2015. - 27 қаңтар. - 5 б.

Сахаба, Т. Жұлдызы жарық қаламгер: Жазушы Рамазан Тоқтаровтың туғанына 80 жыл / Т. Сахаба // Сарыарқа самалы. - 2015. - 15 қаңтар. - 17 б.

Ысқақ, Қ. Ертіс мұхитқа құяды: [жазушы Қ. Ысқақтың "Келмес күндер елесі" роман-эссесінің бір бөлігі жерлес жазушы Р. Тоқтаровқа арналған үзінді] / Қ. Ысқақ

// Сарыарқа самалы. - 2018. - 24 ақпан. - 8 - 9 б.

Ысмағұлов, Ж. Абай жұмбағы және оның шешімі: [жазушы Р. Тоқтаровтың "Абайдың жұмбағы" атты шығармасы туралы] / Ж. Ысмағұлов // Жұлдыз. - 2009. - № 6. - 171 - 179 б.

Ысқақ, Қ. Қимас дос - Рамазан Тоқтаров: "Келмес күндер елесі" роман- эссесінен үзінді / Қ. Ысқақ // Найзатас. - 2018. - № 2. - 4 - 13 б.

15 ақпан

ғалым, тарих ғылымдарының докторы,
профессор **Е. Б. Бекмахановтың**
туғанына 105 жыл (1915-1966)

Бекмаханов Ермұхан Бекмаханұлы 1915 жылы Павлодар облысы Баянауыл ауданында туған.

Бекмаханов төре тегінен шыққан, ол Абылайдың сегізінші ұрпағы (бұл жөнінде кейінгі жылдары Шота-Аман Уәлиханов жазды). Бірақ Ерекеңнің отбасы кедейленіп, Зында Шормановтың жалшылығында болған. Алты жасында әкесі дүние салады да, ағасы Діншенің көмегімен 7 класс бітіреді. Одан соң Семейдегі бір жылдық дайындық курсын оқып барып, Воронеж педагогикалық институтының тарих факультетіне түседі.

Бекмахановтың қызметі мектептен, оқу-ағарту ісіне белсенді араласудан басталды. Оның тұңғыш еңбектері де тарихты оқыту әдістемесіне арналды. Бекмаханов соғыс жылдары Халық ағарту комиссариаты басқармасын басқарды. 1937-1940 жылдары педагогикалық ғылыми-зерттеу институтының (қазіргі Білім Академиясы) ғылыми қызметкері, директоры болған. Сонымен қатар, 1941-1946 жылдары Қазақстан КП ОК-нің лекторы болып қызмет істеді.

Үлкен ғылымға аяқ басуы 1941 жылы тұңғыш "Қазақ ССР тарихын" жазудан басталды. Бекмаханов ең күрделі тақырып - "Кенесары Қасымов көтерілісін" жазды. 1943 жылы осы тақырыптан кандидаттық диссертацияны қорғады. Көп ұзамай 1946 жылы "Қазақстан XIX ғасырдың 20-40-жылдарында" тақырыбындағы қолжазбасын докторлық диссертация ретінде қорғады. 1947 жылы бұл еңбек жеке кітап болып басылып шықты.

1945 жылы Тарих, археология және этнография институтының аға ғылыми қызметкері, директор орынбасары, ал 1947-1951 жылдары Қазақ мемлекеттік университетінің оқытушысы, профессоры, кафедра меңгерушісі болды.

Ғалым алғаш рет 1944 жылы "Қазақ ССР тарихындағы" Қазақстанның Ресейге қосылуы туралы тараудың авторы ретінде әділетсіз сынға ұшырады. "XIX ғасырдың 20-40 жылдарындағы Қазақстан" атты кітабында (1947) Кенесары Қасымұлы көтерілісін (1837-47) қазақ халқының ұлт-азаттық қозғалысы ретінде бағалағандығы үшін саяси қуғын-сүргінге душар болды.

1951 жылы Бекмаханов университеттегі қызметінен, барлық ғылыми атақ-дәрежелерінен айырылып, әуелі Алматы облысы Нарынқол ауданына барып мектеп оқытушысы болып жұмыс істеді. 1952 жылы күзде ол 25 жылға "ұлтшылдық әрекеттері" үшін Гулаг лагеріне айдалды.

Бірақ белгілі тарихшы А. М. Панкратова бастаған бір топ мәскеулік тарихшылар оны 1954 жылы босатып алуға қол жеткізді. 1955 жылдан бастап Қазақ университетіне жұмысқа орналасып, 1957 жылы екінші рет докторлық дәреже алу үшін диссертация қорғады. 1962 жылы оны республика Ғылым академиясы өзінің мүше-корреспонденті етіп сайлады. Бірақ таланттың ғұмыры келте болды, 1966 жылы 6 мамырда Е. Бекмаханов ауыр науқастан қайтыс болды.

Атақты тарихшы Бекмаханов тарих ғылымына қосқан үлесі зор. Қазақстанның 18-19 ғасырлардағы саяси, әлеуметтік-экономика тарихы туралы терең мазмұнды бірнеше ғылыми еңбектер жазды. Педагогика ғылымына, мектептің оқу-тәрбие жұмысына да көп көңіл бөлді. Е. Бекмахановтың мектеп оқушыларына арналған Қазақстан тарихы оқулықтары отыз жыл бойы үзіліссіз пайдаланды.

Е. Бекмахановтың өмірі жайлы Қазақстанның белгілі тарихшылары М. Қозыбаев, К. Нұрпейісов, И. Қозыбаев, Л. Гуревич, Ә. Токеновтер жазған.

Әдебиеттер:

Бекмаханов, Е. Б. Жеті томдық шығармалар жинағы=Собрание сочинений в семи томах / Е. Б. Бекмаханов. - Павлодар: ЭКО, 2005.

Бекмаханов, Е. Қазақстан XIX ғасырдың 20-40 жылдарында: оқу құралы / Е. Бекмаханов. - Алматы: Санат, 1994. - 415 б.

Бекмаханов Ермұқан // Қазақстан. Ұлттық энциклопедия. - 10 т. - Алматы, 1999. - 2 т. - 257 б.

Бекмаханов Ермұқан // Қазақ тарихы. Энциклопедиялық анықтамалық. - Алматы, 2010. - 139 б.

Бекмаханов Ермұқан // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 240 б.

Бекмаханов Ермұқан // Тарихи тұлғалар: танымдық-көпшілік басылым; мектеп жасындағы оқушылар мен көпшілікке арналған / құраст. Б. Тоғысбаев, А. Сужикова. - 5-ші бас. - Алматы, 2011. - 154 - 156 б.

Ермұқан Бекмаханов туралы естеліктер / құраст. Х. Адамбекқызы. - Алматы: Білім, 2005. - 223 б.

Қазақ ұлт-азаттық қозғалысы. Т. 18: Бекмаханов Ермұхан. Қазақстан XIX ғасырдың 20-40 жылдарында. - Астана: Астана-Полиграфия, 2010. - 491 б.

Момышұлы, Б. Көптомдық шығармалар жинағы=Многотомное собрание сочинений. Т. 10: Айтылмаған ақиқат. 2-ші кітап / Б. Момышұлы; құраст. М. Кәтімхан. - Алматы: Өнер, 2009. - 262 б.

Қазақ елінің ғылыми тұлғалары: биобиблиографиялық көрсеткіш=Лидеры науки земли казахской: биобиблиографический указатель / құраст. Т. А. Макаренко, А. Қ. Бораналинова ж. б. - Павлодар: ГБОУ, 2006. - 185 б.

ПМУ хабаршысы=Вестник ПГУ: С. Торайғыров атындағы ПМУ. Шығарылым 1, 2005 / бас ред. А. А. Акишев. - Павлодар: ПМУ, 2005. - 169 б. - (Гуманитарлық серия).

Сәрсек, М. Ермұхан Бекмаханов / М. Сәрсек. - Астана: Фолиант, 2010. - 711 с.

Сәрсек, М. Шығармалары: деректі роман-эссе. Т. 6: Нокталанған тарихшы / М. Сәрсек. - Астана: Фолиант, 2015. - 567 б.

Алибекова, Т. Тарихтағы қаһарман тұлға: [қазақ ғылымы Е. Бекмахановқа арналған танымдық сағатының сценарийі] / Т. Алибекова // Мектептегі сыныптан тыс жұмыстар. - 2015. - № 3. - 31 - 34 б.

Әміренов, Е. Жазушы Медеу Сәрсек: "Е. Бекмаханов" ғұмырнамасы - он екі жылда жазылған туынды: [Баянауыл ауданының орталығында жазушы М. Сәрсекенің Астанадағы "Фолиант" баспасынан "Нар тұлға" сериялары бойынша басылып шыққан "Ермұхан Бекмаханов" ғұмырнамасының тұсаукесері өтті] / Е. Әміренов // Сарыарқа самалы. - 2011. - 26 ақпан. - 5 б.

Ғабдуллин, М. Ардақты азамат: [тарих ғылымдарының докторы, профессор Е.

Бекмаханов туралы естелік (1971 ж.)] / М. Ғабдуллин // Жас Алаш. - 2015. - 12 ақпан. - 5 б.

Ермұхан Бекмаханов - қазақ тарихының геродоты: [тарих ғылымдарының докторы, профессор Е. Бекмаханов жайлы] // Мәдениет. - 2015. - № 9. - 2 - 8 б.

Жақсығалиев, Ж. Ініге ізет немесе ұлт зиялыларының тұлғалығы туралы: [Павлодар облысының қазақ зиялылары туралы] / Ж. Жақсығалиев // Ақиқат. - 2015. - № 1. - 53 - 64 б.

Қадысова, Р. Ермұқан Бекмаханов және елдік сана: [тарих ғылымдарының докторы, профессор Е. Бекмаханов жайлы] / Р. Қадысова // Мәдени мұра. - 2015. - № 6. - 67 - 69 б.

Қазақтың тарихи жадын қайта тірілткен тұлға: [тарих ғылымдарының докторы, профессор Е. Бекмахановтың туғанына 100 жыл] // Жас Алаш. - 2015. - 12 ақпан. - 1 б.

Қуандық, Е. Дана да дара тарихшы: [тарих ғылымдарының докторы, профессор Е. Бекмахановтың туғанына 100 жыл] / Е. Қуандық // Жас Алаш. - 2015. - 12 ақпан. - 5 б.

Молдайып, С. "Жақсының аты, ғалымның хаты өлмейді": [тарих ғылымдарының докторы, профессор Е. Бекмахановтың туғанына 90 жыл] / С. Молдайып // Сарыарқа самалы. - 2005. - 24 ақпан. - 4 - 5 б.

Момышұлы, Б. Тарихшының өкініші: [тарих ғылымдарының докторы, профессор Е. Бекмаханов туралы естелік (1970 ж.)] / Б. Момышұлы // Жас Алаш. - 2015. - 12 ақпан. - 5 б.

Негимов, С. Ұлттық тарихтың тарланы: [тарих ғылымдарының докторы, профессор Ермұқан Бекмаханов туралы] / С. Негимов // Ана тілі. - 2015. - 26 ақпан - 4 наурыз (№ 8). - 1, 6 - 7 б.

Сәрсек, М. Ермұханның "соңғы шайқасы": [тарих ғылымдарының докторы, профессор Ермұқан Бекмаханов туралы] / М. Сәрсек // Егемен Қазақстан. - 2015. - 19 ақпан. - 9 б.

Сәрсек, М. Сызылған суреттің сыры: [жазушы М. Сәрсекмен тарихшы Е.

Бекмаханов туралы әңгіме] / әңгімелескен Қ. Сімәділ / М. Сәрсекесі // Қазақ әдебиеті. - 2015. - 27 ақпан - 5 наурыз (№ 8). - 1, 4 б.

Тыштыков, Р. Н. Тау тұлғалы тарихшы: [тарих ғылымдарының докторы Е. Бекмаханов жайлы] / Р. Н. Тыштыков // Регион.kz. - 2015. - 13 ақпан. - 14 б.

Уәлиханов Ш-А. Ермұқан - Абылай ханның ұрпағы: [тарих ғылымдарының докторы, профессор Е. Бекмаханов туралы естелік (1992 ж.)] / Ш. Уәлиханов // Жас Алаш. - 2015. - 12 ақпан. - 5 б.

Хашымқызы, Қ. Ғұлама рухы мәңгілік: Ермұхан Бекмахановтың туғанына 100 жыл / Қ. Хашымқызы // Сарыарқа самалы. - 2015. - 14 ақпан. - 8 б.

Шындықтың шырақшысы: [тарих ғылымдарының докторы, профессор Е. Бекмахановтың туғанына 100 жыл] // Егемен Қазақстан. - 2015. - 1 қаңтар. - 8 б.

[тарих ғылымдарының докторы, профессор Е. Бекмахановқа арналған журналдың нөмірі] // Жұлдыздар отбасы. Аңыз адам. - 2015. - № 17.

24 ақпан

жазушы **Вс. В. Ивановтың**
туғанына 125 жыл (1895-1963)

Всеволод Иванов 1895 жылы 24 ақпанда Павлодар облысы Лебяжі ауданында туған.

Болашақ сөз шебері өздігінен білім алып, мұғалім болды. Отбасының күйі қайғы-қасіретке толы еді. 1919 жылы кенеттен әкесі қаза тауып, шешесі поляк әулетінен шыққан - Ирина Семеновна Савицкая қуғындалған. Аға-інілері де ерте қайтқан.

Вс. Иванов екі жылдық шіркеу мектебінде оқыды. Кейін Павлодарға келіп, төменгі сатыдағы ауылшаруашылық училищесіне түседі. Мұнда ол физика, агрономия, география, тағы басқа пәндерден дәріс алады. Бір жылдан кейін бұл жерден біржолата кетіп, өздігінен білім алады.

Қазақстан, Сібір, Орта Азияны, Орал бойын аралап, енді Үндістанға баруды армандайды. Арманын іске асыра алмағанмен өз шығармаларында өзек етті. Болашақ жазушы 1915 жылы Қорған қаласына келеді. Мұнда баспаханаға орналасып, әріп теруші жұмысын істейді.

1915 жылы 25 желтоқсанда Қорғанның халық газетінде оның тұңғыш "Қасиетті түнде" әңгімесі жарияланды. Келесі жылдары Сібір басылымдарында жазушының жиырмадан астам әңгімесі басылады.

Вс. Ивановтың творчестволық тағдырына М. Горький әсер етті. 1916 жылы жазушыға хат жазып, оған бірнеше әңгімесін жібереді. "Антон ата", "Ертіс бойымен" шығармаларына М. Горький жоғары баға береді. Бұл әңгімелері "Пролетар жинағына" енген.

1921 жылы М. Горькийдің ұсынысымен Петроградқа келіп, "Ағайынды Серапионовтар" әдеби бірлестігіне кіреді. Жас прозаиктің "Партизан повестері" жарық көреді. Үш кітаптан тұратын ("Партизандар", "14-69 бронепоезд", "Түрлі-түсті дауылдар") шығармаларында Сібірдегі азамат соғысы, халықтың жер мен бостандық жолындағы күресі бейнеленген.

Жиырма алты жасында көркем сөздің таңдаулы шебері аталған Вс. Иванов тағы көптеген туындылар жазды. "Көгілдір құмдар", "Будданың оралуы" (1923), "Тігінші Фокиннің басынан кешірген кереметтері" (1924), "Өзім туралы әңгімелер", "Экзотикалық әңгімелер" (1925), "Иприт" романы (В. Шкловскиймен бірлесіп жазған, 1926 ж.), "Ерекше құпиясы" (1927), "Оқшау үй" (1928) және т.б. әңгімелер жинағы.

Ұлы Отан соғысы және кейінгі кезендерде бейбітшілік, соғыс, тарихи тақырыптарға арналған көптеген әңгімелер, публицистикалық мақалалар жазған. "Бородино даласында" (1943), "Максим Горькиймен кездесулер" (1947), "Берлинді аларда" (1946). "Ломоносов" пьесасын (1953), "Біз Индияға барамыз" (1960) романын жазған. Бірқатар шығармалары Европа мен шетел тілдеріне аударылды.

Вс. Иванов - қазақ әдебиетінің жанашыры болған. Ол 1936 жылы Б. Майлин, Ғ. Мүсіреповпен бірге "Амангелді" кинофильмінің сценарийін жазған. Вс. Ивановтың таланты кезінде жоғары бағаланды. Әдебиетке қосқан зор еңбегі үшін екі орден және медальмен марапатталған.

Оның құрметіне Павлодар қаласында және Лебяжье ауылында (қазіргі Аққу) көшелерге, Аққу орта мектебіне есімі беріліп, мемориалдық тақта орнатылды.

Әдебиеттер:

Иванов Всеволод Вячеславович // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 365 б.

Гладковская, Л. Изденіс жолы: Жерлесіміз, жазушы Всеволод Ивановтың туғанына 120 жыл / Л. Гладковская, С. Сатыбалдин // Сарыарқа самалы. - 2015. - 10 қыркүйек. - 16 - 17 б.

Сатыбалдин, С. Талайсыз тағдырлар: (Көрнекті кеңес жазушысы, жерлесіміз Всеволод Ивановтың "Эдессаның қасиетті қазынасы" романындағы діни сенім көріністері) / С. Сатыбалдин // Сарыарқа самалы. - 2016. - 29 қыркүйек. - 14 б.

24 ақпан

журналист, ұстаз **Ж. Қ. Бижанның**
туғанына 80 жыл (1940)

Ақтоғай ауданы Шұға ауылында туған. Қазақстанның Құрметті журналисі (2009). Қарағанды пед. институтын (1966), Алматы Жоғары партия мектебін (1978) бітірген. 1957-1958 жж. Краснокутск (қазіргі Ақтоғай) ауданының «Коминтерн» кеңшарында тракторшы, 1958-1962 жж. Жаңаталап сегіз жылдық мектебінде мұғалім болған. 1966-1974 жж. мектепте мұғалім, аудандық «Білім қоғамының» жауапты хатшысы, аудандық партия комитетінің нұсқаушысы, аудандық атқару комитеті мәдениет бөлімінің меңгерушісі, 1974-1976 жж. Екібастұз аудандық «Вперед-Алга» газеті редакторының орынбасары, 1978-79 жж. Екібастұз АҚӨБ бастығының орынбасары, Екібастұз қаласы атқару комитеті мәдениет бөлімінің меңгерушісі, 1979-1997 жж. Павлодар обл. Телерадио компаниясының редакторы, аға, бас редакторы, саяси шолушысы, бас продюсері, төрағаның орынбасары, ҚР Тұңғыш Президенті Н. Ә. Назарбаев бүкілхалықтық Президент сайлауы қарсаңында 1991 ж. журналист Ж. Бижанға берген сұхбатында 1993 ж. тағайындалған халықаралық «Болашақ» стипендиясы туралы идеясын тұңғыш рет айтқан. 1997-2002 жж. облыстық тілдер басқармасының бөлім бастығы, облыс әкімі аппаратының бөлім кеңесшісі, облыстық ауыл шаруашылық департаментінде бас маман, аудармашы, 2002-05 жж. облыстық телеарнаның редактор-үйлестірушісі қызметтерін атқарды. 2005 жылдан Павлодар мемлекеттік университетінде «Білік» газетінің редакторы, Е. Бекмаханов атындағы ғылыми практика орталықта ғылыми, аға ғылыми қызметкер, университетте аға оқытушы, доцент, профессор қызметтерін атқарады. Ж. Бижан – «Замандастар тағылымы», «Ардақты елім – Ақтоғай» (С. Мағзұмовпен бірге) кітаптарының, 50-ден астам ғылыми мақалалардың, «Дала уалаяты» газеті (1988-1992): жеке тұлға және қоғам атты» монографиясының, 1 оқу құралының, республикалық және облыстық телеарналардан берілген «Көзқарас», «Дәуір» телехабарларының авторы. «Исабек ишан» (2011), «Ақкөл – Жайылма өңірі» (2012) кітаптарының жауапты редакторы. Павлодар облысының журналистер (1981) және Қазақстан Журналистер одағы сыйлығының лауреаты (1982), КСРО Телеарнасы және радиосының үздігі (1991), облыс әкімі грантының иегері (2009). «Тың және тыңайған жерлерді игергені үшін» (1967), «Еңбек ардагері» (1988), С. Торайғыров атындағы алтын медальдарымен марапатталған.

Әдебиеттер:

Бижан Жұмасейіт Қоғабайұлы // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 248 - 249 б.

Бижан, Ж. Қ. Ардагер журналист Жұмасейіт Бижан: Парасатты Президент, кемеңгер Көшбасшы: [Қазақстанның Құрметті журналисі, С. Торайғыров атындағы ПМУ-дің профессоры Ж. Қ. Бижанмен ҚР Тұңғыш Президентінің күніне орай сұхбат] / сұхбаттасқан А.Әбішев / Ж. Қ. Бижан // Сарыарқа самалы. - 2012. - 22 қараша. - 7 б.

Бижан, Ж. Қ. Өнерлінің өрісі кең: [Қазақстанның Құрметті журналисі, С. Торайғыров атындағы ПМУ-дің профессоры Ж. Қ. Бижанмен сұхбат] / сұхбаттасқан М. Омаров / Ж. Қ. Бижан // Сарыарқа самалы. - 2010. - 18 ақпан. - 6 б.

Жұматов, А. Жаңа кітап жарық көрді: [белгілі журналист, ПМУ профессоры Ж. Бижанның "Журналист шығармашылығындағы жаңа инновациялық технологиялар" атты жаңа оқу құралының тұсаукесері өтті] / А. Жұматов // Шаһар. - 2014. - 14 ақпан. - 5 б.

25 ақпан

қоғам қайраткері, Павлодар облысының
Құрметті азаматы **Н. П. Шабраттың**
туғанына 80 жыл (1940)

Қаз ССР-нің Өнеркәсіп саласына еңбек сіңірген қызметкері (1992 ж.), қоғам қайраткері, Павлодар қаласының Құрметті азаматы (2000 ж.). Ақтөбе облысында дүниеге келген. 1959 ж. Шымкент техникумын, 1966 ж. – инженер-механик мамандығы бойынша Қазақ химия-технология институтын бітірген. Семейдегі силикат зауытында шебер болып істеген. Кейін Шымкент асбестцемент құрылымдары комбинатында шебер және бас механик болды. Павлодарда 1980-2013 жж. Павлодар картон-рубероид зауытының директоры қызметінде болды. Н. П. Шабраттың жетекшілігімен қысқа мерзім ішінде зауыттағы жұмыстың өндірістік-шаруашылық қызметінде қайта құру және қалпына құру жұмыстары жүрді. Бұл Қазақстандағы осы бағыттағы жалғыз зауыт өнімдерінің шығарылымын арттырды. Зауыт қызметкерлерінің әлеуметтік-тұрмыстық жағдайларын жасауға көп көңіл бөлінді. 1983 ж. бастап зауыт үнемі қаланың Құрмет Тақтасына енді. Н. П. Шабраттың жетекшілігімен зауыт қаланың үй құрылысына және қаланың инфрақұрылымына едәуір үлес қосты. Зауыт тұрақты түрде қайырымдылық және демеушілік көмек көрсетті.

Н. П. Шабрат бірнеше рет облыстық мәслихат депутаттығына сайланды. Н. П. Шабраттың есімі Благовещенск соборының кіре берісіндегі мәрмәр тақтасына енгізілді. Зауыт мешіт құрылысына белсенді араласты.

Н. П. Шабрат «Құрмет Белгісі» орденімен (1986 ж.), «Құрмет» орденімен (2001 ж.), «Қазақстан Тәуелсіздігіне 10 жыл» мерейлі медалімен (2001 ж.), Орыс Православ шіркеуінің әулие князь Мәскеулік Даниилдің медалімен (1999 ж.). 26.10.1991 ж. ҚазССР Жоғары Төралқасының Жарлығымен Н. П. Шабратқа «ҚазССР-нің Еңбек сіңірген өндіріс қызметкері» атағы берілді. Павлодар қаласы мәслихатының шешімімен Н. П. Шабратқа Павлодар қаласының Құрметті азаматы атағы берілген.

Әдебиеттер:

Шабрат Николай Петрович // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жакып. - Алматы, 2013. - 722 б.

Ақпан

«Айреник» («Родина»)

армян этно-мәдени

бірлестігінің құрылғанына 25 жыл (1995)

Павлодар облыстық армян бірлестігі «Айреник» («Отан») Павлодардағы Қазақстан Халқы Ассамблеясында ұлттық-мәдени орталықтар қалыптаса бастаған кезде құрылды. «Айреник» қоғамын құру бастамасында Сержик Мартиросян, Карлен Григорян, Хачатур Калаян, Арсен Дардзян және басқа ақсақалдар тұрды. Қоғамның құрылымында басқарма, ақсақалдар кеңесі және жастар қоғамы құрылды, әдеби үйірме, би ұжымы жұмыс істейді. Құру мақсаты – аймақтағы бейбітшілік пен келісімді нығайту, армян мәдениетін, өз халқының тарихын, әдет-ғұрыптары мен салттарын жаңғырту мен сақтау. Алғашқы төрағасы Сержик Мартиросян болды, ол орталықты 8 жыл басқарды. Одан кейін қоғамды Вячеслав Иорданиян басқарды. 2006 ж. «Айреник» төрағасы Камо Бадоян. Қазіргі кезде қоғамды Э. Б. Петросян басқарады.

«Айреник» барлық қалалық, облыстық және республикалық іс-шараларға қатысады. Қоғаммен көптеген армян халқының мейрамдары мен салттары қайта жаңғырды. Бір салты – армян халқының рухани бірігу рәсімі – Хачкара, рәсім жасау жері – Благовещенск кафедралды соборы. Жастар мен ересектерге құрмет көрсету жөнінде үлкен жұмыс атқарылады.

Жыл сайын 7 сәуірде көктем мерекесі – Ана күні аталып өтіледі. 21 қыркүйекте «Айреник» облыстық қоғамының мүшелері Арменияның Тәуелсіздік күнін атап өтеді, 24 сәуірде 1915-1922 жж. Осман империясында армян халқының арасында геноцид құрбандарын еске алады. 7 желтоқсанда – 1988 ж. Спитак апатты зілзаласының құрбандарын еске алу күні. Қоғам жұмысының басым бағыты – армян мәдениеті мен тілін насихаттау. Ұлттық жаңғыру мектебінде алғашқы күннен бастап армян бөлімі жұмыс жасайды, онда армян тілін, тарихын және мәдениетін үйретеді. Қоғамдық бірлестік Қазақстан армяндары Ассоциациясының мүшесі болып табылады және тығыз қарым-қатынаста.

13 наурыз

инженер-металлург, қоғам қайраткері,
Павлодар қаласының Құрметті азаматы
А. Н. Жазиннің туғанына 85 жыл (1935)

Солтүстік Қазақстан облысы Петропавл қаласында туған. Инженер-металлург, партия, қоғам қайраткері. Ленинград политехникалық институтын бітірген (1959). 1959-1961 жж. Балқаш тау-кен-металлургия комбинатының инженер-металлургі, 1961-1963 жж. ҚазақКСР ҒА Қарағанды химия-металлургия институтының ғылыми қызметкері, 1963-1969 жж. Павлодар алюминий зауытының ұстасы, 1969-1970 жж. облыстық партия комитетінің нұсқаушысы, 1970-1973 жж. алюминий зауытының телім бастығы, 1973-1976 жж. Павлодар қаласындағы Индустриалды аудандық партия комитетінің хатшысы, 1976-1978 жж. облыстық партия комитеті бөлім меңгерушісінің орынбасары, 1978-1981 жж. Павлодар қалалық партия комитетінің 2-хатшысы, 1981-1987 жж. Павлодар қалалық атқару комитетінің төрағасы, 1987-1991 жж. облыстық атқару комитетінің төрағасы, облыстық халық депутаттары кеңесі төрағасының орынбасары, 1991-1992 жж. облыстық жұмыспен қамтамасыз ету басқармасы бастығының орынбасары, 1992-1996 жж. Павлодар алюминий зауыты кадрлар бөлімінің бастығы, 1996 ж. Индустриалды аудан ардагерлер кеңесінің төрағасы қызметтерін атқарған. 1998 ж. Облыстық ардагерлер кеңесінің төрағасы. 4 медальмен марапатталған. Павлодар қаласының Құрметті азаматы (2003).

Әдебиеттер:

Жазин Амур // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас. ред. Б. Ө. Жақып. – Алматы, 2013. - 327 б.

15 наурыз

ғалым, экономика ғылымдарының докторы **Б. А. Вахламовтың** туғанына 95 жыл (1925-2000)

Ресей Федерациясы, Нижегород облысы Ефимовкада дүниеге келген. Экономика ғылымдарының докторы (1997). Горькийдегі индустриалық институтты бітірген (1949). 1949-52 жж. Нижнетагил металлургия зауытында инженер, 1959-61 жж. КОКП ОК жанындағы жоғары партия мектебінде оқыған. 1961 жылдан бастап Павлодар облысы партия комитетінде өнеркәсіп-транспорттық бөлімнің бастығы, 1963-65 жж. Павлодар қ. атқару комитетінің төрағасы болған, 1965-85 жж. КСРО ҒА Сібір бөлімінің экономика және өнеркәсіп институтында қызмет еткен. Экономикаға қатысты 50-ден астам ғылыми еңбектердің авторы.

Әдебиеттер:

Вахламов Борис Александрович // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 265 - 266 б.

23 наурыз

ғалым-экономист, экономика ғылымдарының докторы **Т. Ә. Әбдіразақовтың** туғанына 100 жыл (1920)

Баянауыл ауданы Жаңажол ауылында туған. Экономика ғылымдарының докторы (1977), профессор (1978). Қарағанды мұғалімдер институтын (1947), Жоғары партия мектебін (1952), КОКП ОК жанындағы Қоғамдық ғылымдар академиясының аспирантурасын (1961) бітірген. 1947-1950 жж. Қазақстан КП Қарағанды облысы комитетінің насихат және үгіт бөлімінің лекторы, бөлім меңгерушісінің орынбасары, 1952-1954 жж. Қарағанды, Атырау қ. партия комитеттерінің хатшысы, 1954-1957 жж. Қазақстан ЛКЖО ОК-нің хатшысы, 1961-1978 жж. Қарағанды мемлекеттік педагогика институтында (қазіргі Қарағанды мемлекеттік университеті) кафедра меңгерушісі, 1978-1986 жж. Кооперативтік институттың ректоры қызметтерін атқарған. 1987 жылдан Қарағанды мемлекеттік университетінде профессор 200-ден астам ғылыми еңбектің, 3 монографияның авторы. «Құрмет белгісі», 1-дәрежелі Отан соғысы ордендерімен, медальдармен марапатталған.

Әдебиеттер:

Әбдіразақов Талғатбек Әбдірахманұлы // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 187 б.

Павлодар қаласында туған. Педагог, ғалым, биология ғылымдарының докторы (1996), профессор (2004), «ҚР Білім беру ісінің құрметті қызметкері», Қазақ Білім беру академиясының академигі (2005). Павлодар педагогика институтының биология-химия факультетін (1977), Қаз. КСР ҒА-ның Зоология институтының аспирантурасын (1985) бітірген. Павлодар педагогика институтында оқытушы, доцент, проректор қызметтерін атқарды (1985-1992). Kaга Teniz Technic University (Түркия) докторантурасында оқыды әрі осы университеттің паразитология кафедрасында доцент болып істеді (1993-1996). Халықаралық серіктестік пен ғылыми жұмыстар бойынша, әлеуметтік-экономикалық, гуманитарлық-педагогика білім беру проректоры (1996-2001), С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің 1-проректоры (2001-04), Павлодар педагогика институтының ректоры (2004-07), Ы. Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогика институтының ректоры (2007-11), ҚР БҒМ (Астана қ.).

Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру департаментінің директоры (2011) қызметтерін атқарды. 2012 жылдан С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің 1-проректоры – стратегиялау-жоспарлау, әлеуметтік және тәрбие жұмыстары жөніндегі проректоры. Ғылыми жұмыстарының бағыты – гельминтология, паразиттерді және оларға қарсы күрес тәсілдерін зерттеу. Ж. Шаймарданов 80-нен аса ғылыми басылымдардың авторы, 4 ғылым кандидатын дайындады, доктор және кандидат диссертация қорғау бойынша (Д 55.40.01) кеңес мүшесі болды. «Құрмет» орденімен, «ҚР Конституциясына 10 жыл» және «Қазақстан Республикасының тәуелсіздігіне 20 жыл» медальдерімен марапатталған.

Әдебиеттер:

Шаймарданов Жасұлан Құдайбергенұлы // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 723 б.

6 сәуір

Павлодар облысында
Қазақстан халықтарының Кіші Ассамблеясының
құрылғанына 25 жыл (1995)

Қазақстан Республикасында 1995 жылы Елбасы Н. Ә. Назарбаевтың бастамасымен бірегей институт - Қазақстан халқы Ассамблеясы құрылды. Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті - Ұлт көшбасшысы аталған Ассамблеяның төрағасы болды.

Павлодар облысының Қазақстан халқы ассамблеясының төрағасы облыс әкімі болып табылады. Облыс әкімінің аппараты құрамына енетін ассамблеяның хатшылығы – ассамблеяның жұмыс органы болып табылады. Ассамблея хатшылығының басшысы статусына қарай, облыстық ассамблеяның төраға орынбасары болып табылады. Жыл сайын, этномәдени бірлестіктердің төрағалары қатарынан бір кандидатура, сессия кезінде облыстық ассамблея төрағасының қоғамдық орынбасары тағайындалады.

Павлодар облысы Қазақстан халқы ассамблеясы мен этномәдени бірлестіктердің жұмысы – Қазақстан Республикасының «Қазақстан халқы Ассамблеясы туралы» Заңы, Ел бірлігі Доктринасы, Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан-2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына жолдауын іске асыруға бағытталған.

Қазақстан халқы ассамблеясының негізгі міндеттері өңірдегі ұлтаралық және конфессияаралық келісімді сақтау, тұрақтылықты қамтамасыз ету, ұлттық бірлікті және қазақстандық патриоттылықты қалыптастыру. ҚХА хатшылығы бекітілген жұмыс жоспарына сәкес, этникааралық келісім мен толеранттылықты насихаттауға бағытталған дөңгелек үстелдер, кездесулер, сонымен қатар этномәдени бірлестіктердің бастамасымен жастарды ұлттық салт-дәстүрге және барлық қазақстан халқының толеранттылығы үлгісінде тәрбиелеуге арналған мәдениет апталықтары өткізіледі.

Өңірдегі алғашқы этномәдени бірлестіктер 80 жылдардың соңында ашыла бастады, ал 1991 жылы үш бірлестік: «Возрождение» немістер мәдени-ағарту қоғамы, татар башқұрт қоғамдық-мәдени орталығы және Т. Шевченко атындағы украин мәдени серіктестігі. 1995 жылы

Қазақстан халқы Ассамблеясының яғни кіші (өңірлік) ассамблеяның құрылу уақытына орай облыс көлемінде құқықтық жағынан рәсімделген, 8 ұлттық-мәдени орталықтар жұмыс істеді.

2018 жылғы қыркүйек айына Қазақстан халқы ассамблеясында облыстық 13 филиал, (Ақсу, Екібастұз қалаларында, Ақтоғай, Қашыр, Павлодар, Шарбақты, Лебяжі, Железин аудандарында және облыстық ҚХА филиалы – С.Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің студенттік ассамблеясы), 86 облыстық, қалалық және аудандық этномәдени бірлестіктер жұмыс істейді.

2009 жылдан бастап өңірдегі этникааралық және конфессияаралық келісімді қамту мәселелері бойынша Ассамблея құрамында «Ақсақалдар алқасы» жұмыс істеп келеді.

2010 жылы Қазақстан халқы ассамблеясы жанында ғылыми-сараптамалық топ құрылды, оның құрамына өңірдің үш жоғары оқу орындары – С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті, Павлодар мемлекеттік педагогикалық институты және Инновациялық Еуразия университетінің ғалымдары кірді.

Қазақстан халқының бірлігі мен достығын насихаттау мақсатында облыста жыл сайын «Сан алуандықтағы бірлік» атты этникалық мәдениет фестивалі өткізіледі, шара негізінен қазақстандық біртұтастықты қалыптастыруға, рухани бірлік идеяларын, жастарды қазақстандық патриоттылыққа тәрбиелеу, Қазақстанда тұратын ұлттық мәдениетті әрі қарай дамытуға бағытталды.

Жыл сайын «Бір шаңырақ астында» атты жазғы фестиваль аясында қалалық мәдениет және демалыс саябағында арнайы бекітілген кестеге сәйкес ұлттық мәдениет мерекелері өткізіліп тұрады.

Жыл сайын республикалық және шекаралас өңірлердің жастар бірлестіктері лидерлерінің қатысуымен шекаралас әріптестіктің «Бірлік-Единство. KZ» жастар этномәдени форумы өткізіледі. Сонымен қатар, «Ертіс-достық өзені» атты халықаралық әріптестіктің этнофестивалін өткізу дәстүрге айналған.

«Патриот» пікірталас клубы жұмысы, жастарды отансүйгіштікке тәрбиелеу, этномәдени дәстүрлер мен достықты насихаттау оның басты мақсаты болып табылады.

Жыл сайынғы «біз Қазақстан халқы» үгіт-пойызы аясында облыс ҚХА мүшелері мен ЭМБ-нің шығармашылық ұжымдардың концерттік номерларымен және ҚР Президентінің Қазақстан халқына жолдауын, қазақстанның Ел бірлігі доктринасын түсіндіру және ҚХА этномәдени бірлестіктерінің мемлекеттік ұлттық саясатты іске асыру және қоғамды -әлеуметтік жаңғыртуға қатысуы жөніндегі жұмыстарды ақпараттандыру мақсатында қалалар мен аудандардың елді-мекендеріне шығып отырады.

Облыс қалалары мен аудандарында, ірі кәсіпорындарында білім беру ұйымдарында қазақстан халқы Ассамблеясы күндері өткізіліп тұрады.

Ассамблея мен этномәдени бірлестіктер «Тілдердің үштұғырлығы» жобасының жүзеге асырылуына, басқа этнос өкілдерінің қазақ тілін үйренуіне көңіл бөліп отыр.

Қазақстанның көпұлтты халқының тарихын, ана тілін, салт-дәстүрін оқып-үйренуге бағытталған, қосымша білім беру мекемесі – Ұлттық жаңғыру мектебінің орны ерекше. Мектеп құрылымында 16 ұлттық оқу бөлім: армян, эзербайжан, болгар, белорус, грек, еврей, украин, балкар, корей, поляк, неміс, татар-башқұрт, шешен-ингуш, чуваш және қазақ, орыс екі мәдени орталығы жұмыс істейді.

Мектепте жыл сайын бес жүзден аса оқушы білім алады. Оқу бағдарламасы ұлттардың адамгершілік құндылықтарын меңгеруге, еліміздегі бейбітшілік пен ынтымақтастықты сақтауға жауапкершілікпен қарайтын жастар қауымын тәрбиелеуге бағытталған. Мектеп басты міндеттері қазақстандық патриоттылықты дамыту арқылы оқушыларға қазақ халқының салт-дәстүрі мен мәдениетін дәріптеу.

Облыстық ассамблеяның жастар қанаты құрамына облыстық этномәдени бірлестіктердің 16 жастар құрылымы кіреді, олардың басты міндеті – қазақстандық патриоттылықты тәрбиелеуде бірлесіп нәтижелі жұмыс атқару, Павлодар өңірінде тұратын этностардың мәдени және рухани құндылықтарын сақтау, оны тарату. Аталған құрылым өкілдері облыс әкімі жанындағы Жастар мәселесі жөніндегі өңірлік кеңес құрамына кіреді.

Қазақстанда ұлттық бірлікті қалыптастыру мен жетістіктерді насихаттау бойынша облыс Қазақстан халқы ассамблеясы мен этномәдени бірлестіктер жұмыстары туралы мәлімет бұқаралық ақпарат құралдарында тұрақты жарияланып тұрады.

Облыстық радио эфирінде апта сайын «Казахстан в современном мире», «Казахстан – наш общий дом», «Қазақстан бүгінгі таңда» бағдарламалары, «Қазақстан-Павлодар» облыстық

телеканалында айына бір рет «В семье единой», «Ортақ шаңырақ астында» бағдарламалары шығып тұрады.

Мемлекеттік ұлттық саясатты іске асырудағы нақты қадамдардың бірі 2008 жылдың қыркүйек айында облыстық Достық үйі пайдалануға берілді, шараға Қазақстан халқы Ассамблеясының төрағасы Н. Назарбаев қатысты.

Өз қызметін жүзеге асыру үшін Достық үйі жақсы материалдық базамен қамтылған: дыбыстық және жарық түсіруші заманауи аппаратурамен жабдықталған мәжіліс залы және акт залы, репетиция және хореография залдары, мультимедиялық, компьютерлік, оқу сыныптары, ұлттық әдебиет кітапханасы және мұражай.

2010 жылы желтоқсан айында «Достық» концерт залы ашылды. Оның материалдық-техникалық базасы этномәдени бірлестіктер шығармашылық ұжымдарының концерттік қызметін белсенді түрде жүзеге асыруға, мен облыс тұрғындары мен павлодарлықтардың өңірдегі сан алуан ұлт өкілдерінің мәдениетімен жақын танысуға мүмкіндік ашты.

Әдебиеттер:

Біз тұратын үй=Дом, в котором мы живём / бас. ред. С. Қ. Жетпісбаев; фот. А. Пархоменко. - Павлодар: Типография Сытина, 2011. - 352 б.

Павлодар облысының Қазақстан халықтары Кіші Ассамблеясы // // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 584 - 585 б.

Богнат, Л. "Сені білемін, сен павлодарлық белоруссың": деп еді Елбасы", - дейді "Беларусь" этномәдени бірлестігінің төрайымы Любовь Богнат / әңгімелескен Ф. Бықай / Л. Богнат // Егемен Қазақстан. - 2017. - 26 сәуір. - 3 б.

Бықай, Ф. Ата-ана тағылымы және Элина Паули: [Қазақстан халқы Ассамблеясының Павлодар облысы бойынша жастар бірлестігінің үйлестіру кеңесінің басшысы Э. Паули туралы] / Ф. Бықай // Егемен Қазақстан. - 2014. - 10 қыркүйек. - 4 б.

Бықай, Ф. Жазушылар жаңғыруға үндейді: ["Достық" үйінде Қазақстан халқы Ассамблеясының ұйытқы болуымен "Жаңғырудың негізі - тұрақтылық, келісім және бірлікте" атты алқалы жиын өтті] / Ф. Бықай // Егемен Қазақстан. - 2017. - 22 маусым. - 4 б.

Бықай, Ф. Достықтың ән мен биі жарасып...: [Қазақстан халқы Ассамблеясының Павлодар облысы бойынша жастар бірлестігінің қатысуымен мәдени шаралар өтті] / Ф. Бықай // Егемен Қазақстан. - 2017. - 14 сәуір. - 9 б.

Бықай, Ф. ЭКСПО-2017 арналған фестиваль: [облыс орталығында этномәдени бірлестіктер арасында "Бір шаңырақ аясында" атты фестивалі өтті] / Ф. Бықай // Егемен Қазақстан. - 2017. - 1 қыркүйек. - 3 б.

Жетпісбаев, С. Айнымас достықтың алтын кілті өзімізде: [Қазақстан халқы Ассамблеясы Павлодар облыстық филиалы төрағасының орынбасары С. Жетпісбаевпен әңгіме] / әңгімелескен Ф. Бықай / С. Жетпісбаев // Егемен Қазақстан. - 2015. - 23 сәуір. - 8 б.

Жетпісбаев, С. Бірлігі жарасқан берекелі елміз!: [Қазақстан халқы Ассамблеясы Павлодар облыстық филиалы төрағасының орынбасары С. Жетпісбаевпен Қазақстан халқының бірлігі күніне орай әңгіме] / сұхбаттасқан Қ. Хашымқызы / С. Жетпісбаев // Sarıarqa samaly. - 2019. - 30 сәуір. - 4 б.

Жетпісбаев, С. Бірлігі мықты ел озады: [Қазақстан халқы Ассамблеясы Павлодар облыстық филиалы төрағасының орынбасары С. Жетпісбаевпен Қазақстан халқының бірлігі күніне орай әңгіме] / әңгімелескен Ф. Бықай / С. Жетпісбаев // Сарыарқа самалы. - 2015. - 30 сәуір. - 4 б.

Қабдуахит, Ә. Ұлттық тәрбиені дәріптеген ұйым: [облыстық мұсылман әйелдер лигасының құрылғанына - 20 жыл] / Ә. Қабдуахит // Сарыарқа самалы. - 2012. - 10 сәуір. - 3 б.

Қазақстан - алтын бесік!: [Павлодар облысының Қазақстан халқы Ассамблеясы] // Сарыарқа самалы. - 2014. - 8 сәуір. - 4 б.

Мағжан, Г. 2015 - Ассамблея жылы! / Г. Мағжан // Сарыарқа самалы. - 2014. - 18 қыркүйек. - 5 б.

Хашымқызы, Қ. Қанатын қазақ ұмытпайды!: [қоғам қайраткері Қ. Б. Даржұманның туғанына биыл 80 жыл толды] / Қ. Хашымқызы // Сарыарқа самалы. - 2017. - 11 қараша. - 12 б.

8 сәуір

актер, әнші Қаз ҚСР-нің Еңбек сіңірген
әртісі **Қ. Байырманұлының**
туғанына 115 жыл (1905-1986)

Ақсу қаласының ауылдық аймағында туған. Әнші, Қазақ КСР-інің еңбек сіңірген артисі (1944). 1931-1932 жж. Мәскеудегі орталық өнер техникумында оқыған. 1930 ж. драма тобына қабылданып, осы сахнада Жапал («Еңлік-Кебек», М. О. Әуезов), жалшы («Шахта» және «Торсықбай», Ж. Т. Шанин) рөлдерін ойнаған. Одан кейін келесі шығармашылық қызметіне өз өмірінің 50 жылын арнаған Семей қаласының музыка-драмалық театрымен байланысты. Онда Төлеген, Қаратай, Қоңқай («Қыз Жібек», «Қозы Көрпеш-Баян сұлу», «Ақан сері-Ақтоқты», Ғ. Мүсірепов), Жантық, Таңеке, Қараменде («Айман-Шолпан», «Түнгі дабыл», «Еңлік-Кебек», М. Әуезов) бейнелерін сомдаған. Сахна әншісі ретінде қазақ халық әндерінің шебер орындаушысы. Академик А. Қ. Жұбанов Е. Беркімбаевтың «Жайқоңыр» әнін орындаудағы Байырманұлының шеберлігін жоғары бағалаған.

Әдебиеттер:

Байырманов Хасен // Қазақ мәдениеті. Энциклопедиялық анықтамалық. - Алматы, 2010. - 117 б.

Байырманұлы Қасен // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 217 б.

23 сәуір

Опера әншісі, ҚР Еңбек сіңірген әртісі,
профессор, педагог, «Шахмардан достарын
шақырады» атты фестивальді ұйымдастырушы
Ш. Қ. Әбілевтің туғанына 70 жыл (1950)

Шарбақты ауданы Арбиген ауылында туған. Опера әншісі, педагог, профессор, Халықаралық шығармалар академиясының академигі ҚР-ның еңбек сіңірген артисі (1994). Алматы эстрада-цирк студиясын (1969), Құрманғазы атындағы мемлекеттік консерваторияны (1981, қазіргі Қазақ ұлттық консерваториясы) бітірген. 1981-1997 жж. Жамбыл атындағы мемлекеттік филармонияның әншісі, Қазақ ұлттық консерваториясында оқытушы, вокалді-хор факультетінің деканы, 1997 жылдан консерваторияда ән орындау кафедрасының құрметті кафедра меңгерушісі, доценті, профессор, 1991 жылдан Қазақ мемлекеттік академиялық опера және балет театрының әншісі. Әбілевтің репертуарында қазақ және шет ел композиторларының 500-ден астам ариясы, романсы және әні бар. Оның шығармалар шыңы Абай өлеңдеріне жазылған камералық-вокалдық шығармалары. 1991 ж. Мәскеу қаласында бұл шығармаларды Әбілев пианиношы С. Костевич пен бірге қос дауыста орындады. А. Жұбанов пен Л. Хамидидің «Абай» операсында (Абай), Е. Рахмадиевтің «Абылай ханында» (Бұхар жырау), Е. Брусиловскийдің «Ер Тарғынында» (Ер Тарғын), Дж. Вердиде (Риголетта, Амонасро, Жермон, Граф ди Луна), Н. Римский-Корсаковтың «Патша қалыңдығында» (Грязной), П. Чайковскийдің «Иолантасында» (Эбн Хакиа) және басқа рөлдерді шебер орындады. Финляндия, Италия, Швеция, Австрияда өткен «Искусство XXI века», Калининградта өткен «Янтарный соловей», Мәскеуде өткен «Международная русская романсиада» сынды вокалистер байқауында, Қазан қаласында өткен Е. Яхин атындағы камералық әншілер байқауында, Уфа, Минск, Киевте өткен опералық әншілер байқауында қазылар алқасының мүшесі болған. Қазақстан, ТМД елдері мен шет елдердің қалаларында мастер-класс және жеке концерттерін өткізіп тұрады. 17 шәкірті әр түрлі халықаралық байқаулардың лауреаттары атанды. Олар: М. Шотабаев, Т. Мұсабаев, Д. Хамзина, Ж. Ғабдуллина, Э. Сакавов, Е. Шагаров, К. Базарбаева, т. б. 2003 жылдан бері Павлодар қаласында «Шахмардан достарын шақырады» атты опера-балет өнерінің халықаралық фестивалін өткізіп тұрады. 2011 ж. Павлодар қаласында вокалді өнер академиясын ашты. Ш. Әбілев ҚР Білім беру ісінің үздігі (2005), ҚР Мемлекеттік сыйлықтың (2006), Халықаралық Абай атындағы сыйлықтың лауреаты, Павлодар облысының Құрметті азаматы. «Құрмет», Халықаралық шығармалар академиясының «Даңқ» ордендерімен марапатталған.

Әдебиеттер:

Әбілев Шахмардан (Шақпақ) // Қазақ мәдениеті. Энциклопедиялық анықтамалық. - Алматы, 2010. - 83 б.

Әбішев Шахмардан Қайдарұлы // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас. ред. Б. Ә. Жақып. - Алматы, 2013. - 192 б.

Аманжол, Қ. Абай шыңындағы Шахмардан: [опера әншісі Ш. Әбішев туралы] / Қ. Аманжол // Егемен Қазақстан. - 2015. - 23 сәуір. - 12 б.

Күлен, Қ. Шахмарданның шабыт шыңы: [Ұлттық музейде Абайдың 170 жылдық құрметіне опера әншісі Ш. Әбішев мерекелік кеш өткізді] / Қ. Күлен // Егемен Қазақстан. - 2015. - 9 желтоқсан. - 12 б.

Хашымқызы, Қ. Барқыт дауысты бірегейлер: ["Музыкалық колледж - дарынды балаларға арналған музыкалық мектеп-интернат" кешенінде "Шахмардан достарын шақырады" атты ХІІІ халықаралық классикалық музыка өнерінің фестивалі өтті] / Қ. Хашымқызы // Сарыарқа самалы. - 2016. - 27 желтоқсан. - 8 б.

Хашымқызы, Қ. Шахмарданның сыйлығы: [Шарбақты ауданының тумасы, ҚР Мемлекеттік сыйлығының лауреаты, опера әншісі Ш. Әбішев атындағы сыйлық сарапқа салынды] / Қ. Хашымқызы // Сарыарқа самалы. - 2018. - 28 сәуір. - 4 б.

5 мамыр

журналист, өлкетанушы В. С. Молотовтың
туғанына 105 жыл (1915-2008)

Журналист, өлкетанушы, ғалым-философ, философия ғылымдарының кандидаты (1954), ҚазССР еңбек сіңірген мәдениет қызметкері (1968). Ата-анасынан ерте айырылып, балалар үйінде тәрбиеленді. Мектеп бітіргеннен кейін көпдәлалы газетте жұмысшы тілші болып істеді. Оны Петропавл облыстық газетінің тілшісі елеп, жұмысқа шақырды. Кейін Мәскеудегі КПСС ОК жанындағы Ленинград Коммунистік журналистика институтын бітірді. Мордовияда «Красная Мордовия» газетінің жауапты редакторы, жоғары партиялық мектепті бітірген соң Мордовияда облыстық газет редакторы, Омбы облысындағы «Правда» газетінің тілшісі, Омбыдағы «Молодой сталинец» газетінің редакторы болып істеді. 1940 жылы В. В. Вороновский атындағы Ленинград журналистика институтын тамадады, Мәскеудегі қоғамдық ғылымдар академиясының диссертаннар курсында оқыды. Кандидаттық диссертация қорғап, журналистикаға оралды. 1954 жылдан облыстық «Павлодарская правда» газетінің редакторы, кейін «Звезды Прииртышья». 1957 ж. Жамбыл облыстық «Коммунист» газетінің редакторы, 1961 ж. – «Партийная жизнь Казахстана» журналының редакторы, 1963 ж. – Алматы жоғары партиялық мектебінің журналистика кафедрасының меңгерушісі. 1964 ж. ол қайта Павлодар облыстық газетінің редакторы болып тағайындалады. Тың жылдары ауылда ауқымды және күрделі жұмыс жылдары болды, үлкен құрылыс алаңдарына айналды. Осының барлығы журналист жұмысында көрінді. Егер тың алдында газет таралымы 8 мыңнан сәл асса, 70-жылдары таралым 100 мыңнан асты. Бұл газет журналистерінің және редакторының В. С. Молотовтың еңбегі. Ол өзі облыс бойынша көп жүрді, көп жазды. Іс-сапарлар, адамдармен кездесулер, зерттеулер кейін «В степях Прииртышья» кітабының жазылуына себеп болды. Молотовтың жазған кітаптары: «Большевики Сибири в период гражданской войны» (1949 ж.), «Содружество рабочих и крестьян в борьбе за освоение целинных и залежных земель» (1955 ж.) Талдықорғанда аз-кем уақыт облыстық газеттің редакторы қызметін атқарды. Кейін Павлодарға қайта оралды. Бүкіл ғұмырының аралығында көптеген журналистерге тәлім берді, ал олар абыроймен журналистер мектебін бүгінде республика деңгейіндегі басылымдарда көрсетіп келеді. Молотов зейнетке шыққан соң жазушылық еңбекпен ары қарай айналыса берді. Үш орденмен, медальдар мен марапатталды: «Құрмет белгісі» (1957 ж., 1962 ж., 1968 ж.).

Әдебиеттер:

Молотов Владимир Семенович // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ә. Жақып. - Алматы, 2013. - 497 б.

Бабин, Г. В. С. Молотов: страницы из книги о жизни: [журналист В. С. Молотов] / Г. Бабин // Звезда Прииртышья. - 2002. - 25 февр. - С. 4.

Бабин, Г. Жизнь прожить...: [ветерану журналистики В. С. Молотову - 90 лет] / Г. Бабин // Звезда Прииртышья. - 2005. - 5 мая. - С. 5.

Инженер, ученый, журналист: [скончался бывший ред. "Павлодарской правды"]

("Звезды Прииртышья") В. С. Молотов] // Звезда Прииртышья. - 2008. - 24 июля. - С. 3.
Памяти Владимира Семеновича Молотова: [некролог (бывший редактор газеты
"Звезда Прииртышья" В. С. Молотов)] // Звезда Прииртышья. - 2008. - 24 июля. - С. 3.

6 мамыр

халық әншісі, әнші-композитор
Майра Шамсутдинованың
туғанына 130 жыл (1890-1927)

Павлодар қаласында туған. Халық әншісі, композитор. Қазақ даласына аты мәшһүр Майра жасынан гармон тартып, ән салған. Кереку, Баянауыл, Семей аймағындағы жәрмеңке, той-думандарда, Қоянды жәрменкесінде Иса Байзақов, Әміре Қашаубаевпен бірге өнер көрсетіп, есімі елге танылған. Ол қазақ, татар, орыс тілдерінде әнді шеберлікпен орындаған. Оның репертуарында «Ах-ау, Семей», «Гауһартас», «Ертіс», «Сәулем-ай», «Мақпал», т. б. халық әндері болды. А. В. Затаевич Майраның орындауында «Мақпал», «Көк-майса», «Қарағым-ау», «Қара-көз», «Баянауыл», «Телқоңыр», «Даланың әні», «Құрбымжай», «Алқарағай көк», «Хұсни құрдас», «Смет» әндерін жазып алып, нотаға түсірген. Ол өз жанынан «Майра», «Қызыл гүл», «Өкшесі етігімнің айнала жез», «Бақша» әндерін шығарған. Майра Арқаның әншілік дәстүрін ілгері дамытты. Ол әншілік өнерді кәсіби дәрежеде меңгеріп, өзіндік нақышпен сырнайға қосылып айтқан. Майраның әндерін Е. Г. Брусиловский «Қыз Жібек» операсында, А. А. Зильбер «Қайта туған Қазақстан» симфониясында, Б. Байқадамов «Майра» хор капелласында пайдаланды. Ә. Тәжібаев «Майра» атты пьеса, поэма жазды. Павлодар қаласында бір көше мен мұражайға Майра есімі берілген. Усолка шағын ауданында 2018 ж. ескерткіш орнатылды.

Әдебиеттер:

Алқалы топтың ажары: әндер, қара өлеңдер, мақал-мәтелдер, жұмбақтар, жаңылтпаштар, анекдоттар, аталы сөздер / құраст., ауд. Б. Нұржеке-ұлы. - Алматы: Жалын, 2014. - 415 б.

Әбенбаев, С. Эстетикалық мәдениет негіздері: оқу құралы / С. Әбенбаев. - Алматы: Дарын, 2005. - 290 б.

Әнші Майра: көркем шығармалар, зерттеулер, естеліктер, арнау өлеңдер / құраст. А. Бәделхан. - Павлодар: ГОФ "Эко", 2001. - 279 б.

Әшімұлы, А. Майраның әні (Жар рухымен сырласу) / А. Әшімұлы. - Алматы: Атамұра, 1995. - 239 б.

Жұбанов, А. Замана бұлбұлдары / А. Жұбанов. - Өңд. толық. - 2-бас. - Алматы: Дайк - Пресс, 2001. - 439 б.

Қазақ халқының тарихи тұлғалары: қысқаша анықтамалық. Кіт. 3: Аңыз аналар мен ару қыздар / жоба авт. Ә. Көпіш; сурет. А. Дүзелханов. - Алматы: Өнер, 2014. - 423 б.

Қазақ халық композиторларының әндері / құраст. М. Құлкенов. - Алматы: Мереке, 2017. - 223 б.

Қазақстан композиторлары=Композиторы Казахстана: анықтамалық / құраст. Б. Куат. - Алматы: Sansam, 2011. - 214 б.

Қалиев, Ә. Халық-таланттар көзі / Ә. Қалиев, Ж. Қалиева. - Павлодар: ГОФ "ЭКО", 2006. - 415 б.

Майра Уәлиқызы Шамсутдинова // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ә. Жақып. - Алматы, 2013. - 475 б.

Майра Уәлиқызы Шамсутдинова // Қазақ мәдениеті. Энциклопедиялық анықтамалық. - Алматы, 2010. - 429 б.

Амантай, М. Ертістің ерке бұлбұлы: [Усолка шағын ауданында композитор, әнші М. Шамсутдиноваға ескерткіш қойылды] / М. Амантай // Сарыарқа самалы. - 2018. - 17 шілде. - 8 б.

Ермеков, Ж. Тіл тағдыры - аналардың қолында: [әнші М. Шамсутдинова жайлы] / Ж. Ермеков // Сарыарқа самалы. - 2013. - 11 сәуір. - 8 б.

Иманбаева, А. Керекудің Майрасы: [әнші М. Шамсутдинова жайлы] / А. Иманбаева // Мәдениет. - 2016. - № 4. - 8 - 10 б.

Мағжан, Г. "Ертістің ерке Майрасы" осындай атпен әдеби-музыкалық кеш өтті: Майра Шамсутдинованың туғанына - 120 жыл / Г. Мағжан // Сарыарқа самалы. - 2010. - 21 қаңтар. - 6 б.

Молдайып, С. Өміршең қазына: [М. Шамсутдинова атындағы ән-өнер шығармашылығы мұражайындағы жәдігерлер туралы] / С. Молдайып // Сарыарқа самалы. - 2018. - 1 ақпан. - 20 б.

Молдайып, С. Уақыт талабы осы!: Майра Уәлиқызы атындағы ән және өнер шығармашылық мұражайының ашылғанына - 15 жыл / С. Молдайып // Сарыарқа самалы. - 2016. - 30 сәуір. - 6 - 7 б.

Сарай, Ә. Ертістің ерке бұлбұлы: [әнші М. Шамсутдинова жайлы] / Ә. Сарай // Сарыарқа самалы. - 2018. - 12 шілде. - 15 б.

Тауқызы, С. Әнші Майраға ескерткіш!: [Павлодарда әнші М. У. Шамсутдиноваға ескерткіш орнатылады] / С. Тауқызы // Сарыарқа самалы. - 2018. - 21 маусым. - 4 б.

Шайхымова, М. Күміс көмей: [әнші М. Шамсутдинованың 125 жылына орай] / М. Шайхымова // Сарыарқа самалы. - 2015. - 26 ақпан. - 12 б.

Шәріпханов, Е. "Асыл мұра - әсем ән": [Бұқар жырау атындағы әдебиет және өнер музейі Ж. Аймауытов атындағы театрда әнші М. Шамсутдинованың 125 жылына орай кеш өткізді] / Е. Шәріпханов // Сарыарқа самалы. - 2015. - 19 наурыз. - 12 б.

20 мамыр

ҚР-ның Еңбек сіңірген әртісі, актриса
Р. І. Тәжібаеваның туғанына 65 жыл (1955)

Қостанай облысы Пешков ауданы Батмановка ауылында туған. Алматы қаласында Құрманғазы атындағы Мемлекеттік консерваториясының актерлық факультетін тәмамдады. 1978 жылдан бастап С. Сейфуллин атындағы Қарағанды облысындағы қазақ театрында актриса болып қызмет етті.

Арнайы шақырумен 1990 жылы жаңа құрылып жатқан Павлодар облыстық қазақ музыкалы-драма театрының ашылуына үлес қосу үшін шақырылды. Сахналық өмірінде 70-тен астам рольдер сомдады, сахна тарланы М. Әуезовтың «Айман-Шолпан» музыкалық комедиясында Айман, С. Балғабаевтың «Бізде ғашық болғанбыз» спектаклінде - Зияда, Д. Исабековтың «Әпкесінде» - Қамажай, Э. Филиппоның «Филумена Мартураносында» - Филумена, Ғ. Мүсіреповтың «Ақан сері Ақтоқтысында» - Ақтоты, Ш. Айтматовтың «Ана жер-Анасында» - Толғанай, «Қалықтаған кемпірқосақ», О. Бөкеевтің «Атау кере» - Нюра, Ғ. Мүсіреповтың «Қозы Көрпеш-Баян Сұлу» - Баян, М. Байжиевтің «Тіл табысқандар» - Болдуқан, Т. Ахтановтың «Махаббат мұңы» - Ләззат, У. Шекспир «Асауға тұсау» - Бьянка, Островскийдің «Құтырған ақша» - Линда, Ш. Құсайыновтың «Алдар Көсе» - Қарашаш, Гогольдің «Үйлену» - Фекла, Гольдониің «Слуга двух господ» - Клориче, С. Балғабаевтың «Ең әдемі келіншек» - Мәдина, Ш. Ыдырысұлының «Ақнұр» - Ақнұр, Б. Жакиевтің «Әке тағдыры» - Зухра және т.б.

Сонымен қатар Ш. Ыдырысұлы «Ақнұр» спектаклін қойды. Киноларда жеке өз ролін ойнады Ю. Рытхэу «След росамахи» - Айнана, Ш. Мұртаза «Клад черных гор» - Мәрзия.

Жастармен сахна тілі бойынша жұмыс жасайды.

1996 жылы Жезқазған қаласында өткен Республикалық театрлар фестивалінде О. Сүлейменов пен Б. Мұқаевтың «Заманақыр» спектаклінде Малика ролін сомдаған үшін «Ең үздік әйел ролі» дипломмен марапатталды.

1998 жылы Қазақстан Республикасына еңбегі сіңген әртіс атағы берілді. Қазақтың ұлттық өнеріне зор үлес қосқан, талантты да, дарынды актриса, әрқашан іздес үстінде.

2007 жылы Көкшетау қаласында өткен Республикалық фестивалінде Э. Филиппоның «Филумена Мартурано» спектаклінде Филумена ролін сомдаған үшін дипломмен марапатталды.

2008 жылы Ақтау қаласында өткен Республикалық фестиваліне Э. Филиппоның «Филумена Мартурано» спектакілімен қатысып I орынға ие болды.

Әдебиеттер:

Тәжібаева Раузия // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас. ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 680 - 681 б.

Ахмет, А. Қазақтың Раузасы: [Ж. Аймауытов атындағы қазақ музыкалы драма

театрының ҚР еңбек сіңірген артисі Р. И. Тәжібаева жайлы] / А. Ахмет // Театр.kz. - 2015. - № 5. - 70 - 72 б.

Исламбаева, З. Рауза Ілиясқызының шығармашылық жолы бүгінгі дәуірдің көркем айнасындай...: [Ж. Аймауытов атындағы қазақ музыкалы драма театрының ҚР еңбек сіңірген артисі Р. И. Тәжібаева жайлы] / З. Исламбаева // Театр.kz. - 2015. - № 5. - 72 - 73 б.

Молдайып, С. Биіктік: [Ж. Аймауытов атындағы қазақ музыкалы драма театрының ҚР еңбек сіңірген артисі Р. И. Тәжібаева жайлы] / С. Молдайып // Сарыарқа самалы. - 2015. - 2 маусым. - 8 б.

5 маусым

Кенес Одағының Батыры,
Павлодар қаласын Құрметті азаматы
И. И. Кривенконың туғанына 95 жыл (1925-2001)

Иван Кривенко 1925 жылы Павлодар облысы Ақсу ауданы Марковка селосында кедей шаруа отбасында туған. 1928 жылы ата-анасымен бірге Горький ауданы Октябрь совхозына көшіп барды. 1938 жылы 6 класы бітіріп, Кривенко трактористер курсына түседі.

Ұлы Отан соғысына дейін МТС-те тракторист болып істеген. 1942 жылғы көктемде әскер қатарына шақырылып, майданда 50-гвардия танк полкінің құрамында соғыс аяқталғанға дейін болды.

Иван Кривенко механик-жүргізуші болған танк экипажы жауға қарсы шайқастарда шеберлік көрсетіп, ерліктерімен көзге түсті. Сондықтан да командование оған барлау жұмысын жиі тапсырып отырды.

И. Кривенко Берлинге алғашқы кіргендердің бірі болды. Берлинде оның экипажы дұшпанның 10 зеңбірегін 30 автомашинасын, көптеген солдаттары мен офицерлерін құртты.

Кеңес Үкіметі ержүрек те батыр танкистің ерлігін жоғары бағалады. 1945 жылы 31 майда Иван Илларионович Кривенкоға Кеңес Одағының Батыры атағы берілді. 1994 жылы қаланың бір көшесіне И. И. Кривенко есімі берілген.

Әдебиеттер:

Кривенко Иван Илларионович // Совет Одағының Қазақстандық батырлары. - 2 т. - Алматы, 1969. - 1 т. - 423 - 424 б.

Кривенко Иван Илларионович // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас. ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 397 б.

Жеңісті жақындатқан жауынгер: [Кеңес Одағының Батыры И. И. Кривенко жайлы] // Сарыарқа самалы. - 2015. - 23 сәуір. - 12 б.

Жеңісті жылдар жемісі: [Кеңес Одағының Батыры И. И. Кривенко жайлы] // Сарыарқа самалы. - 2015. - 23 сәуір. - 13 б.

[Кеңес Одағының Батыры Иван Кривенко] // Сарыарқа самалы. - 2015. - 23 сәуір. - 11 б.

Кривенко, Н. Нина Кривенко, батырдың жары: "Мен - бақытты әйелмін!": [Кеңес Одағының Батыры И. Кривенко жайлы батырдың жары Н. Кривенконың әңгімесі] / Н. Кривенко // Сарыарқа самалы. - 2015. - 23 сәуір. - 13 б.

Павлодарлық Кеңес Одағының Батырлары // Сарыарқа самалы. - 2010. - 6 мамыр. - 16 - 17 б.; Сарыарқа самалы. - 2010. - 8 мамыр. - 6 - 8 б.

Шайқас шындығы: [Батыр И. Кривенконың поляк үкіметі "Варшава шабуылы үшін" орденімен марапаттады] // Сарыарқа самалы. - 2015. - 23 сәуір. - 12 б.

25 шілде

ғалым-филолог, филология
ғылымдарының докторы
Ш. Қ. Сәтбаеваның
туғанына 90 жыл (1930-2002)

Қазіргі Баянауыл ауданы Қ. Сәтбаев атындағы ауылда туған. Әдебиет зерттеушісі, филология ғылымдарының докторы (1971), профессор (1988), ҚР ҰҒА-ның корреспондент мүшесі (1979), ҚР Халық ағарту ісінің үздігі (1980). ҚазПИ-ді бітірген (1950, қазіргі ҚазҰПУ). 1954-65

жж. ҚазҰПУ-да, 1965 жылдан Қазақстан ҒА Әдебиет және өнер институтында аға ғылыми қызметкер, бөлім меңгерушісі қызметтерін атқарды. Ғылыми-зерттеу еңбектері әдебиет тарихына, салыстырмалы әдебиеттану (компаративистика) мен әдебиеттер байланысын зерттеуге арналған. Сәтпаеваның еңбектерінде әлемдік сюжеттер, интермәтіндер, көркем аударма, әдеби сапарнама секілді компаративизм мәселелері қамтылған. Ол «Орта Азия және Қазақстан әдебиетінің тарихы» (1961) басылымында қазақ әдебиеті бөлімін әзірлеуге қатысты, «Қазақ әдебиетінің ұлтаралық байланысы» (1970), «Әдебиеттер достығы» (1986) жинақтары мен «Қазақ әдебиеті тарихының» 3-томын шығаруға белсене ат салысты. «XIX-XX ғасырдың бірінші жартысындағы қазақ-еуропа әдеби байланыстары» (1972), «Әдеби байланыстар» (1974), «Қазақ әдебиеті мен Шығыс» (1982) және т. б. монографиялары жарық көрді. Ш. Сәтбаеваның зерттеулерінде Фердоуси «Шахнамасының» қазақ тіліндегі нұсқасы, нәзира-гөйлік дәстүрде жазылған қазақ дастандары, Абай шығармасындағы шығыстық сюжеттер қолданысы кеңінен қамтылған. Зерттеушінің ғылыми мұрасынан қазақ елі жайлы жазылған шетел қаламгерлерінің деректерін кездестіруге болады, оған К. Клермонт (Байронның сүйіктісі) атынан жарық көрген неміс ақыны Г. Гамбстың «Владимир және Зара» атты романтикалық поэмасы (1836) жатады. Сәтбаеваның монография еңбектерінде қазақ даласында болған П. Карпини, В. Рубрук, М. Поло, т. б. еуропа саяхатшылардың қазақ халқының тарихы, мәдениеті, салт-дәстүрі жайлы жазбаларынан деректер келтірілген. Сонымен қатар Абай, Ы. Алтынсарин, Ш. Уәлиханов сынды қазақ ойшылдарының батыс өркениеті жайлы ой-пікірлеріне ерекше мән берілген. Зерттеушінің ғылыми еңбектері ұлттық салыстырмалы әдебиеттану ғылымына арналған алғашқы ғылыми зерттеулер ретінде жоғары бағаға ие болды. Сәтбаева алаш-ордашыл қаламгерлердің шығармалар мұрасын зерттеген сарапшылар құрамында Ш. Құдайбердіұлы, А. Байтұрсынов шығармаларын жүйелеу, жарыққа шығару ісін басқарды, олардың өмірі, шығармалар жайлы зерттеулер жазды. Сондай-ақ қазақ ғылымының өркендеуі жолында еңбек еткен Сәтбаевтар әулеті, әкесі академик Қаныш Имантайұлының өмірбаянын нақтылы деректер мен дәйектеп, оның айналасы, ағайындары мен ұрпақтары туралы ғылыми зерделеген кітаптары мәліметтерінің құндылығымен ерекшеленді. Сәтпаеваның орта мектепке арналған «Қазақ әдебиеті» методика оқу құралының, орыс бөлімі студенттеріне арналған «Қазақ әдебиеті» (1979) оқулығы авторларының бірі. Ш. Уәлиханов шығармалары жайлы зерттеулері үшін Қазақстан ҒА-ның Ш. Уәлиханов атындағы сыйлығын алды (1990).

Әдебиеттер:

Сәтбаева, Ш. Әдебиет мерейі: халықтық мәдениет университеті тыңдаушыларына көмек / Ш. Сәтбаева. - Алматы: Қазақстан, 1981. - 83 б.

Сәтбаева, Ш. Қ. Сәулелі әулет / Ш. Сәтбаева. - Алматы: Қазақстан, 1996. - 175 бет.

Сәтбаева, Ш. Қ. Бес томдық шығармалар жинағы. Т. 1: Әдеби байланыстар. Өрнекті өріс / Ш. Қ. Сәтбаева; құраст. Ж. Тілепов, А. Түсіпова, Е. Батырбеков, А. Ментебаева. - Астана: Елорда, 2007. - 333 б.

Сәтбаева, Ш. Қ. Бес томдық шығармалар жинағы. Т. 3: Шоқан Уәлиханов. Шакарим Құдайбердиев / Ш. Қ. Сәтбаева; құраст. Ж. Тілепов, А. Түсіпова, Е. Батырбеков. - Астана: Елорда, 2011. - 317 б.

Сәтбаева, Ш. Қ. Бес томдық шығармалар жинағы: таңдамалы мақалалар мен зерттеулер. Т. 5: Уақыт шуағы. Шакарим Құдайбердиев / Ш. Қ. Сәтбаева; құраст. Ж. Тілепов, А. Ментебаева, Е. Батырбеков. - Астана: Елорда, 2013. - 479 б.

Сәтбаева, Ш. Қ. Ұрпақ сыры=Память потомков / Ш. Қ. Сәтбаева. - Алматы: Үш қиян, 2003. - 223 бет.

Сәтбаева Шәмшиябану Қанышқызы // Қазақстан. Ұлттық энциклопедия. - 10 т. - Алматы, 2005. - 7 т. - 619 б.

Сәтбаева Шәмшиябану Қанышқызы // Қазақстан ғылымы: энциклопедия. Т. 2: Қ-Я / бас. ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы: Қазақ энциклопедиясы, 2010. - 307 - 308 б.

Сәтбаева Шәмшиябану Қанышқызы // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 644 - 645 б.

Асыл бейне=Светлый облик: Ш. Қ. Сәтбаева туралы естеліктер мен зерттеулер=Воспоминания и исследования о Ш. К. Сатпаевой / құраст. А. Е. Ментебаева, О. Е. Батырбеков. - Алматы: Үш Қиян, 2005. - 295 б.

Әуезов, М. Шығармаларының елу томдық толық жинағы: хаттар, аудармалар. Т. 50 / М. Әуезов. - Алматы: Дәуір, 2014. - 471 б.

Ергөбек, Қ. Сарасөз (Әдебиеттану, сын әлемі) / Қ. Ергөбек. - Алматы: Қазақстан, 2013. - 571 б.

Қазақ елінің ғылыми тұлғалары: биобиблиографиялық көрсеткіш=Лидеры науки земли казахской: биобиблиографический указатель / құраст. Т. А. Макаренко, А. Қ. Бораналинова ж. б. - Павлодар: ГБОУ, 2006. - 185 б.

Нұхұлы, А. Асыл мұрасын асқақтаған бабалар / А. Нұхұлы. - Павлодар, 2005. - 91 б.

Оразиев, Ф. Қазақ әдебиетін зерттеушілер: өмірбаяндық-библиографиялық анықтамалық / Ф. Оразиев. - Алматы: Рауан, 1991. - 255 б.

Ысқақұлы, Д. Қазақ әдебиеттанушылары: энциклопедиялық анықтамалық / Д. Ысқақұлы. - Алматы: Қазақ энциклопедиясы, 2013. - 494 б.

Сұлтанова, Г. Өмірін ғылымға арналған: Филология ғылымдарының докторы, профессор, Ұлттық Ғылыми Академиясының корреспондент-мүшесі Сәтбаева Шәмшиябану Қанышқызының туғанына - 80 жыл / Г. Сұлтанова // Сарыарқа самалы. - 2010. - 24 шілде. - 6 б.

7 тамыз

суретші, графикші **З. А. Соболеваның**
туғанына 85 жыл (1935)

Ресей Федерациясы, Курск облысы Беседа ауданы Шеховцово селосында туған. График, кескіндемеші, педагог. Курск көркемсурет-графика училищесін бітірген (1957). 1957 жылдан Павлодарда. Негізгі шығармалары түрлі реңк және сәнді өрнектермен өңдеудің көрнекті тәсілдерімен ерекшеленеді: «Баламның портреті» (1961), «Біздің байтақ дала» (1962), «Нанмен натюрморт» (1977), «Қауын мен натюрморт» (1984), акварельдер сериясы (1995-1996), «Тасқын су» (1997), «Көк тал» (1997). Қабырғаға, тасқа салынған көлемді жұмыстардың да авторы: трамвай басқармасының интерьері (1980), Алюминий зауытының ҚЖБ-ы, әкімшілік ғимараты (1982), № 37 орта мектептің интерьері (1988), т. б. 1959 жылдан барлық көрмелерге қатысқан. Баласы екеуі бірлесіп, Жеңіс алаңында Даңқ орденінің толық иегерлері И. В. Воружин мен С. Орловтың, Кеңес Одағының Батыры И. И. Кривенконың бюсттерін жасау жұмыстарына жетекшілік етті.

Әдебиеттер:

Соболева Зоя // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 660 б.

Молдайып, С. Өрісті өнер көрмесі: [облыс орталығындағы көркемсурет музейінде облысымыздың құрылғанына 65 жыл толуына орай павлодарлық суретші З. А. Соболеваның дербес сурет көрмесі ашылды] // Сарыарқа самалы. - 2003. - 4 ақпан. - 1 б.

25 тамыз

жазушы **Қ. Исабаевтың**
туғанына 95 жыл (1925-2015)

Қалмұқан Исабаев 1925 жылы 25 тамызда Павлодар облысы Баянауыл ауданында туған. Ұлы Отан соғысының ардагері. 1954 жылға дейін КСРО Қарулы күштерінің Германиядағы батыс тобында қала коменданты болып қызмет атқарған.

1961 жылы ҚазМУ-ды бітірген, 1955-1985 жылдары «Социалистік Қазақстан» газетінде әдеби қызметкер, «Жұлдыз» журналының бөлім меңгерушісі, Қазақстан Жазушылар Одағы жанындағы әдебиетті насихаттау бөлімінің директоры болды.

Қ. Исабаевтың әңгіме, очерктері баспасөзде 1954 жылдан жариялана бастады. Алғашқы «Баян» әңгімелер жинағы 1959 жылы жарық көрді. Кейін «Ажал құрсауында» (1961), «Жұмбақ үй» (1962), «Бетпе-бет» (1963), «Соңғы тәулік» (1966) повесть, әңгіме, очерктер жинақтады. «Сұңқар самғауы» (1966), «Айқыз» (1967), «Жолдас комендант» (1975), «Көгілдір қазына» (1978), «Серт» (1982), «Арна» (1984) т.б. романдары басылды.

Жазушы Ертіс-Қарағанды каналының жобасымен танысып, оның бойын жаяу аралады. Он бес жыл өмірін канал құрылысшылары арасында өткізіп, ол туралы кітап жазды. Әр түрлі өзекті тақырыпқа арналған 300-дей көркем очерк, ғылыми және мәселелік мақалалары жарияланды.

Кітаптары орыс, неміс және басқа тілдерде жазылған. «Қызыл жұлдыз», Еңбек Қызыл Ту, 1-дәрежелі Отан соғысы ордендері және медальдарымен марапатталған. 2003 жылы Президент Жарлығымен «Құрмет» орденімен марапатталды.

Әдебиеттер:

- Исабаев, Қ. Арна: роман / Қ. Исабаев. - Алматы: Жазушы, 1984. - 317 б.
- Исабаев, Қ. Бақытты сәттер: өмірбаяндық повесть, эссе-әңгімелер / Қ. Исабаев; пікір жазғандар: А. Смайлов, Н. Ақышев. - Алматы: Жалын, 1989. - 288 б.
- Исабаев, Қ. Жолдас комендант: роман / Қ. Исабаев. - Алматы: Жазушы, 1975. - 400 б.
- Исабаев Қ. Қарабала: повестер / Қ., Исабаев. - Алматы: Жалын, 1979. - 125 б.
- Исабаев Қ. Мұндайлар болған: повестер / Қ., Исабаев. - Астана: Елорда, 2003. - 231 б. - (Отырар кітапханасы).
- Исабаев, Қ. Өрде: роман / Қ. Исабаев. - Алматы: Жазушы, 1978. - 264 б.
- Исабаев, Қ. Өсиет: романдар / Қ. Исабаев. - Астана: Астана-Полиграфия, 2008. - 607 б.
- Исабаев, Қ. Серт: роман / Қ. Исабаев. - Алматы: Жазушы, 1991. - 464 б.
- Исабаев, Қ. Соңғы ерлік: деректі повесть / Қ. Исабаев. - Алматы: Жазушы, 1971. - 222 б.
- Исабаев, Қ. Соңғы тәсіл: повестер мен әңгімелер / Қ. Исабаев. - Алматы: Жазушы, 1987. - 428 б.
- Исабаев, Қ. Шоң би: роман / Қ. Исабаев. - Алматы: Жазушы, 1993. - 224 б.
- ***
- Исабаев Қалмұқан // Қазақстан. Ұлттық энциклопедия. - 10 т. - Алматы, 2002. - 4 т. - 316 б.
- Исабаев Қалмұқан // Қазақ әдебиеті. Энциклопедиялық анықтамалық. Алматы, 2005. - 251 б.
- Исабаев Қалмұқан // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 368 б.
- Қалмұқан Исабаев // Баянаула перзенттері. - Астана, 2001. - 96 б.
- ***
- Аманжол, Қ. 90 жас және 9 мамыр: [жазушы Қ. Исабаев Жеңістің 70 жылдығына Орайлас 9 мамырда 90 жылдық мерейтойын атап өтті] / Қ. Аманжол // Егемен Қазақстан. - 2015. - 13 мамыр. - 7 б.
- Аманжол, Қ. Ісі ұлық, өзі кішік қалаған: [жерлесіміз, жазушы, Ұлы Отан соғысының ардагері Қ. Исабаев жайлы] / Қ. Аманжол // Найзатас. - 2012. - № 2. - 37 - 45 б.
- Аңызға айналып барады: [жазушы, Ұлы Отан соғысының ардагері Қ. Исабайдың жұбайы Зәбира апаймен сұхбат] / сұхбаттасқан С. Молдайып // Сарыарқа самалы. - 2016. - 27 қазан. - 15 б.
- Еңбекпен келген бақыт: Жазушы жерлесіміз Қалмұқан Исабаев 90 Жаста // Найзатас. - 2015. - № 3. - 61 - 69 б.
- Жұмабаева, А. Қайсар да ізденімпаз қаламгер: Майдангер-жазушы Қ. Исабаев - 85 жаста / А. Жұмабаева // Сарыарқа самалы. - 2010. - 31 тамыз. - 7 б.
- Жұматов, Ғ. Қалмұқан жолдары: [жазушы Қ. Исабаев туралы] / Ғ. Жұматов // Сарыарқа самалы. - 2016. - 9 қаңтар. - 4 б.
- Исабай, Қ. Өткен күнде белгі бар ойлы адамға.: [Ұлы Отан соғысына қатысқан жерлесіміз, жазушы Қ. Исабаевпен сұхбат] / сұхбаттасқан С. Молдайып / Қ. Исабай // Сарыарқа самалы. - 2013. - 9 мамыр. - 4 - 5 б.
- Қабышұлы, Ғ. Қалжыңқұмар Қалекен: [жазушы Қ. Исабаев 90 жылдық мерейтойына орай] / Ғ. Қабышұлы // Қазақ әдебиеті. - 2015. - 8 - 14 мамыр (№ 17 - 18). - 6 б.
- Қабышұлы, Ғ. "Үстімде сұр шинелім...": [жерлесіміз, жазушы, Ұлы Отан соғысының ардагері Қ. Исабаев жайлы] / Ғ. Қабышұлы // Сарыарқа самалы. - 2016. - 24 мамыр. - 5 б.
- Қазақтың Қалмұқаны: Қазақстанның Халық жазушысы Қалмұқан Исабаев 90 жаста // Сарыарқа самалы. - 2015. - 25 тамыз. - 6 б.
- Қалмұқан Исабай: [жазушы, Ұлы Отан соғысының ардагері Қ. Исабай дүниеден өтті] // Егемен Қазақстан. - 2015. - 4 желтоқсан. - 8 б.

Қалмұқанның қағымталары: [жазушы жерлесіміз Қалмұқан Исабаев 90 жаста] // Найзатас. - 2015. - № 3. - 184 - 188 б.

Құсайынов, А. Ерлікке куәлік: [Ұлы Отан соғыс ардагері Қ. Исабаев жайлы] / А. Құсайынов // Айқын. - 2015. - 9 мамыр. - 1 б.

3 қазан

ақын-импровизатор **И. Байзақовтың**
туғанына 120 жыл (1900-1946)

Ертіс ауданы Үлгілі ауылында туған. Ақын, әнші-композитор. Әкесі Байзақ ескіше хат таныған, жасында ән салып, өлең шығарған, шағын шаруалы, сауыққой кісі болған. Иса 9-ға шыққанда шешесі қайтыс болып, өлеңші, әңгімеші әжесі Жанбаланың бауырында өседі. Нағашы ағасы Рахмет оған домбыра тартып, ән салуды үйретеді. Кішкентайынан «Әнші Иса» атанады. 1921 ж. Семейдегі жұмысшы факультетінде, 1922 ж. Орынбордағы Қазақ халық ағарту институтында, 1929-1932 жж. Қазақ педагогика институтында (қазіргі ҚазҰПУ) оқыған. 1926-1929 ж. Қазақ драма театрына (қазіргі М. Әуезов атындағы Қазақ академиялық драма театры) шақырылып Әміре, Қалибек, Құрманбек, Серке, Елубай, т. б. актерлермен бірге жаңа театрдың негізін қаласады. Театр алғаш қойған М. Әуезовтің «Еңлік – Кебегі» мен «Бәйбіше-тоқалында» басты рөлдерде ойнайды. Өзі инсценировка жасаған «Біржан – Сара» қойылымындағы Біржан рөлінде нағыз актерлік дарынын танытқан. 1932-1940 жж. Алматы, Қарағанды, Семей қалаларында радио, филармонияда, Жазушылар одағында қызмет істеді. Өлеңдері 1924 жылдан жариялана бастаған. Сан қырлы талант иесі Байзақовтың, әсіресе, суырыпсалма ақындық өнері қазақ әдебиетіндегі осы бір ерекше құбылыстың жалғасындай еді. Байзақов жазба әдебиет өкілі ретінде де шоқтығы биік көркем туындылар қалдырды. Ақын өлеңдерінде фольклорлық сипат басым. Бұл – оның суырып салмалық талантына байланысты ерекшелігі. Байзақовтың жұрт алдында айтылатын ұзақ толғау алдындағы кіріспе іспетті, өзіндік әні бар желдірмелері халық арасына кең тараған. Иса поэма жанрын дамытуға да зор үлес қосты. «Ұлы құрылыс» (1933), «Алтай аясында» (1934), «Он бір күн, он бір түн» (1938), «Кавказ» (1940), «Ақбөпе» (1941), «Қырмызы – Жанат», «Қойшының ертегісі», т. б. көлемді шығармаларында өткен заман оқиғалары, кейінгі дәуір шындығы көрініс тапқан. «Құралай сұлу», «Алтай аясында» поэмаларында жоңғар шапқыншылығы, «Ақтабан шұбырынды» заманындағы қазақ тұрмысы шынайы суреттеліп, ел бірлігі, патриотизм идеясы көтеріледі. Әлеуметтік қайшылықтарға толы «Ақбөпе» поэмасында ақын өз кейіпкерлері Ақбөпе мен Әміржан бойына бұрынғы қазақ жастарының ең жақсы қасиеттерін жинақтаған. Ақбөпе - өз бақыты үшін күрескен өр мінезді қазақ қызының бейнесі. Байзақов 40-тан астам әннің өлеңін жазып, көптеген қазақ әндерін нотаға түсіртті. Оның шығармалары – қазақ поэзиясындағы жарқын белестердің бірі. Актерлік, әншілік, жыршылық дарынымен қазақ мәдениетінде терең із қалдырған. Исаның өмірі мен шығармасын Е. Ысмайылов, М. Хасенов, Р. Бердібаев, т. б. зерттеген. Жазушы Н. Ановтың «Ән қанаты» романында (1956), осы аттас кино фильмде (1962) әнші-ақынның көркем бейнесі жасалды. Еңбек Қызыл Ту орденімен марапатталған (1939).

Ертіс ауданындағы ауылға Байзақов есімі берілген (1992). Павлодар қаласы мен Ертіс ауданында көшеге, Павлодар облыстық филармониясына есімі берілген. Туған ауылы Үлгіліде музейі жұмыс істейді және бюсті орнатылған.

Әдебиеттер:

Байзақов, И. Ақбөпе: таңдамалы / И. Байзақов. - Астана: Елорда, 2000. - 368 б.

Байзақов, И. Екі томдық таңдамалы шығармалар: поэмалар. Т. 1 / И. Байзақов - Алматы: Жазушы, 1983. - 232 б.

Байзақов, И. Екі томдық таңдамалы шығармалар. Т. 2: Өлеңдер мен естеліктер / И. Байзақов; құраст. М. Хасенов; сурет. К. Турекулов. - Алматы: Жазушы, 1983. - 191 б.

Байзақов, И. Құралай сұлу: өлеңдер мен поэмалар / И. Байзақов. - Алматы: Атамұра, 2007. - 191 б.

Ақын Иса / құраст. А. Бәделханов. - Павлодар: ЭКО, 2000. - 159 б.

Әбдезұлы, Қ. Таным көкжиегі / Қ. Әбдезұлы. - Алматы: Арыс, 2009. - 270 б.

Әбенбаев, С. Эстетикалық мәдениет негіздері: оқу құралы / С. Әбенбаев. - Алматы: Дарын, 2005. - 290 б.

- "Ән дүлділі-Иса" (1900-1946): биобиблиографиялық құрал / құраст. Ж. Р. Баширова, Ә. Ж. Нурғалиева. - Павлодар: Типография Сытина, 2010. - 31 б.
- Балтабай, Ғ. Қ. Иса ақын және оның ұрпақтары / Ғ. Қ. Балтабай. - Павлодар: ЭКО, 2008. - 405 б.
- Бердібаев, Р. Ғасырлар толғауы: мақалалар мен зерттеулер / Р. Бердібаев. - Алматы: Жазушы, 1977. - 320 б.
- "...деген екен!" / ел аузынан жинаған А. Сейдімбек. - Астана: Елорда, 2009. - 335 б.
- Дербісәлин, Ә. Үш томдық шығармалар жинағы: монография, ғылыми-әдеби зерттеулер. Т. 2: Дәстүр және жалғастық / Ә. Дербісәлин; құраст. Ж. Тілепов, М. Дербісәлин, Ә. Тұрғалиева. - Алматы: Дәуір-Кітап, 2018. - 479 б.
- Жақанов, И. Зәуреш: эссе-элегия, әндер тарихы, мәтіндері және ноталары / И. Жақанов. - Астана: Фолиант, 2012. - 422 б.
- Жақсыбаев, А. Иса ақын: роман. К. 1 / А. Жақсыбаев. - Алматы: Өлке, 2010. - 399 б.
- Иіпұлы, Т. Егемен еліміз, еркінбіз!: энциклопедия / Т. Иіпұлы. - Астана: Фолиант, 2005. - 168 б.
- Қазақ әндері. Т. 2 / құраст. М. Ілиясов. - Алматы: ҚАЗАқпарат, 2013. - 378 б.
- Қалиев, Ә. Халық-таланттар көзі / Ә. Қалиев, Ж. Қалиева. - Павлодар: ҒӨФ "ЭКО", 2006. - 415 б.
- Медеубекұлы, С. Ақыл, нақыл, өсиет: қазақ ауыз әдебиетінің терме жанры / С. Медеубекұлы. - Алматы: Санат, 1996. - 128 б.
- Момынұлы, П. Қазақ музыкасының қысқаша тарихы / П. Момынұлы; сурет. Р. Арсланов. - Алматы: ҚАЗАқпарат, 2002. - 333 б.
- Негимов, С. Өнерпаздық өрнектері: әдеби мақалалар / С. Негимов. - Алматы: Ана тілі, 1996. - 88 б.
- Нұрқатов, А. Шығармалары. Т. 3 / А. Нұрқатов; құраст. С. Негимов. - Алматы: Ана тілі, 2013. - 383 б.
- Тұрысов, Е. Бәйдібек / Е. Тұрысов. - Алматы: ҚАЗАқпарат, 2018. - 568 б.
- Ысқақұлы, Д. Қазақ әдеби сынының тарихы. Т. 1 / Д. Ысқақұлы. - Алматы: Қазығұрт, 2011. - 462 б.

- Байзақов Иса // Қазақстан. Ұлттық энциклопедия. - 10 т. - Алматы, 1990. - 2 т. - 56 б.
- Байзақов Иса // Қазақ әдебиеті. Энциклопедиялық анықтамалық. Алматы, 2005. - 109 - 110 б.
- Байзақов Иса // Қазақстан жазушылары XX ғасыр. Анықтамалық. - Алматы, 2004. - 67 б.
- Байзақов Иса // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ә. Жақып. - Алматы, 2013. - 214 б.
- Иса Байзақов // Тарихи тұлғалар: танымдық-көпшілік басылым. Мектеп жасындағы оқушылар мен көпшілікке арналған / құраст. Б. Тоғысбаев, А. Сужикова. - 5-ші бас. - Алматы, 2011. - 189 б.

- Байзақов, И. Ақынмен соңғы кездесу: [ақын Қ. Аманжоловтың 100 жылдығына орай Иса Байзақовтың кітабынан естелік] / И. Байзақов // Сарыарқа самалы. - 2011. - 7 маусым. - 4 б.
- Байзақов, И. Түркісіб: [өлең] / И. Байзақов // Сарыарқа самалы. - 2017. - 10 тамыз. - 14 б.

- Айтмағанбетова, А. Иса Байзақов. "Құралай сұлу": [ақын И. Байзақовтың "Құралай сұлу" поэмасына арналған сабақ] / А. Айтмағанбетова // Қазақ тілі мен әдебиеті. - 2016. - № 5. - 133 - 136 б.
- Анов, Н. Ақын Иса Байзақов / Н. Анов; орыс тілінен аударған С. Сатыбалдин // Найзатас. - 2017. - № 6. - 138 - 150 б.
- Ахметова, Г. С. Қазақтың дүлділ ақыны - Иса Байзақов: [ақын И. Байзақовқа арналған әдеби сазды кеш] / Г. С. Ахметова // Мектептегі кітапхана / Школьная библиотека. - 2016. - № 2. - 10 - 11 б.
- Бәделханұлы, А. Ақбөпенің прототипі кім?: [ақын И. Байзақовтың "Ақбөпе" поэмасы] / А. Бәделханұлы // Сарыарқа самалы. - 2007. - 25 қазан. - 16 б.

Болатханұлы, Ә. Ісі қазақтың Исасы: Иса Байзақовтың 110 жылдық мерейтойы қарсаңында / Ә. Болатханұлы // Сарыарқа самалы. - 2010. - 30 қыркүйек. - 4 б.

Жұматов, Е. Ақын атына қалай таластық?: Иса Байзақовтың 110 жылдық мерейтойы қарсаңында / Е. Жұматов // Сарыарқа самалы. - 2010. - 30 қыркүйек. - 5 б.

Жұматов, Е. Екі сыр: [естелік] / Е. Жұматов // Найзатас. - 2015. - № 6. - 98 - 113 б.

Игібаева, Р. Қайталанбас туғанына - 110 жыл: Иса Байзақовтың туғанына - 110 жыл / Р. Игібаева // Сарыарқа самалы. - 2010. - 28 қыркүйек. - 5 б.

Иса Байзақовтың айтқандары: "Деген екен" кітабынан // Найзатас. - 2013. - № 1. - 198 - 199 б.

Ісі қазақтың Исасы - өнердің Иранбағы: [ақын Иса Байзақов жайлы] // Регион.kz. - 2013. - 20 қыркүйек. - 9 б.

Кәкішев, Т. Исаны тани алдық па?: [жерлесіміз, ақын И. Байзақов жайлы] / Т. Кәкішев // Сарыарқа самалы. - 2007. - 11 қаңтар. - 6 б.

Молдайып, С. Бұл жырды мен жырламай кім жырлайды?: [әнші, ақын Иса Байзақовтың 115 жыл толуына орай туған ауылы Үлгіліде оқулар өтті] / С. Молдайып // Сарыарқа самалы. - 2014. - 25 қараша. - 5 б.

Молдайып, С. Өлмейтұғын артына сөз қалдырған: [халық ақыны, әнші, домбырашы, композитор И. Байзақов жайлы] / С. Молдайып // Сарыарқа самалы. - 2013. - 30 наурыз. - 4 б.

Нұрбекқызы, Қ. "Құралай сұлу" құпиясы: [ақын Иса Байзақовтың өмірі мен шығармашылығына арналған сабақ] / Қ. Нұрбекқызы // Қазақ тілі мен әдебиеті. - 2014. - № 6. - 138 - 143 б.

Сағынбекова, А. Елін әйгілеп, тарихын тұғырлап...: [халық ақыны, әнші, домбырашы, композитор И. Байзақовтың туғанына 115 толуы орай Ертіс ауданының Иса Байзақов ауылында шаралар өтті] / А. Сағынбекова // Сарыарқа самалы. - 2015. - 1 қазан. - 12 б.

Саитова, А. Өнер әлеміндегі сөнбес шамшырақ: Ақын Иса Байзақовтың туғанына 110 жылдығы қарсаңында / А. Саитова // Сарыарқа самалы. - 2010. - 14 қыркүйек. - 6 б.

Темірғалиева, Ж. Салыстырмалы грамматика: [ақын Ж. Аймауытовтың "Күнікейдің жазығы" повесі, И. Байзақовтың "Алтай аясында" поэмасы бойынша сабақ] / Ж. Темірғалиева // Қазақ тілі мен әдебиеті. - 2015. - № 11. - 31 - 37 б.

Түгелбай, Г. Той өтті шаттығы мен тәтті үні тарқамайтын: Иса Байзақовтың 110 жылдық мерейтойы облыста кең көлемде аталып өтті / Г. Түгелбай, А. Есімханова, Ф. Әміренов // Сарыарқа самалы. - 2010. - 5 қазан. - 1 - 2 б.

4 қазан

орыс саяхатшысы, этнограф және географ
Г. Н. Потаниннің туғанына 185 жыл (1835-1920)

Потанин Григорий Николаевич (22 қыркүйек (4 қазан) 1835, Павлодар губерниясы Ямышево ауылы – 30 маусым 1920, Ресей, Томск қаласы) – Орта Азияны зерттеуші, ол тек саяхатшы ғана емес, ғылым әлемінде де өз орнын тапқан тұлға, жазушы, журналист, қоғам және саясат қайраткері.

Сібір казак әскерінің хорунжийінің отбасында дүниеге келді, Омбы кадет корпусында оқыды, оны 1852 ж. казак офицері атағын алып, бітірді. Казак әскерінің қатарында борышын өтеді, 1858 ж. әскер қатарынан шығып, 1859 ж. Петербург университетінің ерікті тыңдаушысы болды. 1861 ж. студенттік толқулар кезінде Потанин тұтқындалып, 2 айға Петропавл қамалына қамалды. Босағаннан соң, оқуды жалғастырмай Сібірге қайта оралды, Омбыда, кейін Томскта өмір сүрді, сол жерде 1864-1865 жж. губерниялық статистикалық комитетте жұмыс жасады, ерлерге және қыздарға арналған гимназияларда сабақ берді, «Томск губерниялық ведомстволарда» қызмет етті. 1876-1893 жж. Монғолияға және Қытайға 4 экспедиция жасап, алдыңғы қатарлы ресейлік саяхатшы – географтар қатарына шықты. Ол зоологиялық және геологиялық жиындар жасады, метеорологиялық, гидрологиялық байқаулар жүргізді, экономиканың жағдайын зеттеді, этнография және фольклор туралы мәліметтер, одан бұрын әдебиетте танылмаған 300-ге жуық халық ауыз әдебиетінің үлгілерін, ертегілер, аңыздар жинады. Оның қаламынан 235-тен аса ғылыми жарияланым, оның ішінде 10-нан аса монография шықты.

1902 жылы Потанин Томск қаласына көшті. Потаниннің бастамасы және қатысуымен Томскіде көптеген мәдени-ағартушылық бастамалар жүзеге асырылды. Ол бастауыш білімге Қамқорлық жасау қоғамын басқарды (1902), Сібір студенттер үйірмесін ұйымдастыруға (1907),

Сібірді зерттеу қоғамын (1909), әдеби-драма қоғамын (1909), әдеби-әртiстiк үйiрменi (1910) ұйымдастыруға қатысты, Монғолиямен орыс саудасын зерттеу қоғамының төрағасы (1910) болды, Томскіде Сібір ғылыми-көркем мұражайдың жобасын жасауға қатысты (1911), Қолданбалы білім музейінің кеңесіне мүше болды. 1903 ж. «Сибирская жизнь» газетіне иллюстрацияланған жексенбілік қосымша ұйымдастырып, 1,5 жылдың ішінде оны жүргізді.

Потанин есімі Сібір, Қазақстан (Павлодар, Семей), Монғолия Алтайындағы мұздыққа, Тянь-Шань тауындағы жотаға берілген. Ақсу ауданындағы ауыл, Қара ауылында мектеп, облыстық тарих-өлкетану мұражайы Потанин есімімен аталады. Томск университетінің шағын бағында, Павлодар қаласында Потанинге ескерткіш орнатылған.

Әдебиеттер:

Потанин Григорий Николаевич // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 610 - 611 б.

Айтқұлова, А. Ұлы даланың шежірешісі: Г. Потаниннің 175 жылдық мерейтойы қарсаңында / А. Айтқұлова // Сарыарқа самалы. - 2010. - 2 қазан. - 4 б.

Аупбаев, Ж. Потаниннің туысы: [ғалым, этнограф, саяхатшы Г. Н. Потаниннің туысы туралы] / Ж. Аупбаев // Ана тілі. - 2019. - 16 - 22 мамыр (№ 20). - 7 б.

Вервекин, А. Потаниннің ізімен ...: [үкіметтік емес "Павлодар облыстық географиялық қоғамы" қоғамдық ұйымның төрағасы, облыстық "Звезда Прииртышья" газетінің тілшісі А. Вервекинмен сұхбат] / сұхбаттасқан А. Есімханова / А. Вервекин // Сарыарқа самалы. - 2013. - 6 тамыз. - 5 б.

Қабылденова, Қ. Ескерусіз ескерткіштер: [облыс әкімдігінде өткен аппараттық жиын барысында аймақтағы ескерткіштерді тіркеу, оларды күту мәселелері талқыланды] / Қ. Қабылденова // Сарыарқа самалы. - 2018. - 6 қыркүйек. - 2 б.

Өзкембаев, Қ. Әлімхан Еркемов және Григорий Потанин: [мемлекет және қоғам қайраткері, ғалым, ұстаз, ағартушы Ә. Еркемовтың 123 жылына және жерлесіміз, географ, этнограф, саяхатшы Г. Н. Потаниннің 180 жылдық мерейтойына орай] / Қ. Өзкембаев // Абай. - 2015. - № 2. - 36 - 44 б.

Сакаева, Д. Н. Білгір географ: (Г. Н. Потаниннің 180 жылдығына арналған сайыс сабақ) / Д. Н. Сакаева, Д. С. Хасенова // Мектептегі кітапхана / Школьная библиотека. - 2016. - № 6. - 39 - 40 б.

Хасан, С. Потанин және қазақ зиялылары / С. Хасан // Айқын. - 2016. - 29 шілде. - 17 б.

Шоқан мен Потанинге ескерткіш ашылды: [Павлодар қаласының орталығында ғалым-этнограф, саяхатшы, ағартушы Ш. Уәлиханов пен географ, этнограф, публицист, ботаник Г. Потаниннің ескерткіші ашылды] // Сарыарқа самалы. - 2012. - 25 қыркүйек. - 1 б.

13 қазан

белгілі журналист, балалар жазушысы
Е. Ерботиннің туғанына 80 жыл (1940-1992)

Есентай Ерботин 1940 жылы 13 қазанда Павлодар облысы Баянауыл ауданы, Мәшһүр Жүсіп ауылында колхозшы шаруаның отбасында дүниеге келген.

1959 жылы онжылдық мектепті бітірді. Сол жылы әскери қатарына шақырылған. Германияда Кеңес әскерінің қатарында азаматтық борышын өтеп жүрген Есентай Ерботин аудандық, облыстық газеттеріне балауса өлең жолдарын жолдап тұрған. Үш жыл әскери қатарында болған Есентай Ерботин Қарағандыдағы педагогикалық институттың филология факультетіне оқуға түсіп, оны 1967 жылы бітіріп шығады. Біраз уақыт ауылда мұғалім болады.

Әдебиет мұғалімі Е. Ерботин енді өзін журналистика саласында байқап көргісі келеді. Ақын облыстық «Қызыл ту» газетінде жұмыс істейді. Содан кейін облыстық телерадио комитетіне ауысады. 1981 жылдан бастап өмірінің соңғы сәтіне дейін Павлодар облысындағы Қазақ радиосының тілшісі болып істейді. Өлеңдері облыстық газетте, республикалық «Балдырған» журналында жиі жарияланып тұрды. 1975 жылы «Жазушы» баспасынан «Өркен» атты тұңғыш жинағы жарық көрді. Арада екі жыл өтпей «Жалын» баспасынан «Өнеге» деген екінші жинағы шықты. 1981 жылы осы баспадан «Серік пен Берік», 1984 жылы «Менің досым», 1991 жылы «Далаға саяхат» жинақтарын шығарды. Бұдан басқа ұжымдық жинақтарда «Кім боламын?»,

«Жаңылтпаштар», «Балдырған базарлығы», «Айналайын анашым» атты өлеңдері мен топтамалары жарияланды.

Белгілі жазушы, журналист, ақын Мұзафар Әлімбаев Есентай Ерботиннің ақындығын таныған шығармашылығына қол ұшын берген, келешегіне жол ашқан ұстазы. Балалар ақыны болу оңай емес, Қазақстанның балалар ақыны атануы Есентай Ерботинға да оңай келген жоқ. Қазақстанның халық жазушысы Дихан баба Әбілев атанған ақын-жазушының 1981 жылы Есентайға берген кепілдемесінде ақынның жинақтарына тоқталып келіп, оны балалар ақыны деп атаған. Қазақстан жазушылар одағының мүшелігіне қабылдануға ұсыныс жасаған.

Есентай Ерботин көптеген кітаптардың авторы. Міне осы кітаптарды асықпай оқып отырғанда ақынның алдымен өзінің кішкентай оқырмандармен ұғынысуға тырысатынын аңғару қиын емес. Ойын түсініктерін жеткізу үшін әр-түрлі өлең формаларын пайдаланады. Жұмбақтар, өтірік өлеңдері ойнақы ұйқастарға құрылған. Е. Ерботиннің өлең өлкесіндегі еңбектерінің тоқтар тұсының бірі - «Балалар бала болғанда» атты жинағы. Бұл жинаққа өлеңдер, бірнеше аңыздар мен толғаулар енген.

Е. Ерботиннің алғашқы өлеңі 1959 жылы облыстық «Қызыл ту» газетінде жарияланған екен. Автор өлеңдерінің бір тақырыбы - туған өлкенің тарихы, бүгінгі тынысы. Өмірінің соңғы сәтіне дейін қолынан қаламын тастамады. Шығармашылығын балаларға арнады. Өзінің балалар ақыны екендігін іштей мақтан тұтатын.

Әдебиеттер:

Ерботин, Е. Далаға саяхат: өлеңдер, жұмбақтар, жаңылтпаштар / Е. Ерботин. - Алматы: Жалын, 1991. - 80 б.

Ерботин, Е. Менің досым: өлеңдер / Е. Ерботин. - Алматы: Жазушы, 1984. - 31 б.

Ерботин, Е. Серік пен Берік / Е. Ерботин. - Алматы: Жалын, 1981. - 24 б.

Алақай: хрестоматия: көркем сөз әлемі / Р. Б. Нұртазина, А. Д. Сейсенова, Б. Х. Исмағұлова, Г. К. Досмамбетова; бас ред. К. Т. Байғабылова; сурет Ж. К. Кошен. - Алматы: Аруна Ltd, [ж. ж.]. - 105 б.

Дайындауыш немесе қазақ тілінен 55 сабақ: оқу құралы / құраст. М. К. Абаева-Бегалиева, З. А. Ермұханова, Ш. С. Қуанышбаева. - Астана, 2014.- 262 б.

Қазақ балалар әдебиетінің хрестоматиясы: 3-кітап / құраст. Ш. Ахметов; сурет. С. Б. Пернебаева. - 3-ші бас., өңд., толықт. - Алматы: Арман-ПВ, 2005. - 369 б.

Ерботин Есентай // Қазақ әдебиеті. Энциклопедиялық анықтамалық. - Алматы, 2005. - 181 б.

Ерботин Есентай // Қазақстан жазушылары: XX ғасыр. Анықтамалық. - Алматы, 2004. - 111 б.

Ерботин Есентай // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 301 - 302 б.

«Бәрі де екі жол өлеңнен басталады»: [балалар ақыны Е. Ерботин жайлы] // Балалар бағының бағбандары. - Алматы, 2008. - 116 - 118 б.

Ерботин, Е. "Білгіш бала": [балалар ақыны Е. Ерботиннің өлеңдері] / Е. Ерботин // Балабек. - 2018. - № 8. - 7 б.

Баязитұлы, С. Азамат еді ау Есентай! : [Есентай Ерботин туралы естелік] / С. Баязитұлы // Сарыарқа самалы. - 1995. - 19 қаңтар. - 3 б.

Игібаева, Р. Е. Көркемсөз оқу кеші (Ақын Есентай Ерботиннің шығармашылығына арналды) / Р. Е. Игібаева // Сарыарқа самалы. - 2000. - 24 қазан. - 12 б.

Қайыров, Е. Ақын бақыты: Балалар ақыны Есентай Ерботиннің туғанына - 70 жыл / Е. Қайыров // Сарыарқа самалы. - 2010. - 18 мамыр. - 4 б.

Қайыров, Е. Бала әлемін жырлап өткен: Есентай Ерботиннің 70 жылдығына / Е. Қайыров // Шаһар. - 2010. - 15 сәуір. - 14 б.

Қайыров, Е. Бала жүрегіне жол тапқан: [балалар ақыны Е. Ерботин жайлы] / Е. Қайыров // Сарыарқа самалы. - 2009. - 31 қазан. - 5 б.

Қарашашева, Д. Ерботин : өлең // Қарашашева Д. Сезім серпіні. - Павлодар, 2005. - 78 б.

Қоңыр, Т. Балалар ақыны: [балалар ақыны Е. Ерботин жайлы] / Т. Қоңыр // Сарыарқа самалы. - 2000. - 17 қазан. - 12 б.

16 қазан

ҚР Еңбек сіңірген өнер қайраткері, режиссер
Е. Қ. ТәпенOVтың туғанына 75 жыл (1945)

Ерсайын Қандержанұлы ТәпенOV 1945 жылы 16 қазанда қазіргі Шығыс Қазақстан облысы Семей қаласында туған. 1968 жылы Москва қаласындағы мемлекеттік театр өнері институтының (қазіргі Ресейдің театр өнер Академиясы) режиссерлік факультетін (педагогтары Н. П. Охлопков, А. В.Эфрос пен В. Д. Дудин) бітірді.

1974-76 жылдары Москваның Сатира театрында стажировкада (В. Н. Плучектің жетекшілігімен) болды. 1968-74 жылдары Семей облысы драма театрының (қазіргі Семей музыкалы драма театры) режиссері, 1976-79 жылдары бұрынғы Торғай облыстық музыкалы драма театрында, ал 1990 жылдан Павлодар облыстық музыкалы драма театрының бас режиссері болды.

Е. ТәпенOVтың 1970-90 жылдары қойған спектакльдері: М. Әуезовтың "Айман-Шолпаны" мен "Дос-Бедел-досы", Ғ. Мүсіреповтің "Ақан сері-Ақтоқтысы" мен "Қозы Көрпеш-Баян сұлуы" ("Махаббат туралы поэма" деген атпен), Б. Майлиннің "Шұғасы", Қ. Мұхамеджановтың "Бөлтірік бөрік астындасы", Т. Ахтановтың "Махаббат мұңы" мен "Күшік күйеуі", Ә. Таразидің "Жақсы кісісі", Д. Исабековтің "Әпкесі", О. Сүлейменов пен Б.Мұқаевтың "Заманақыры", Н.Островскийдің "Құрыш қалай шынықтысы", А. Штейннің «Толасы», О. Иоселианидің "Арбаң аман болсыны" ("Отыз ұлың болғанша ..." деген атпен), Н. Гогольдің "Үйленуі", Еврипидтің «Медеясы», У. Шекспирдің "Асауға тұсауы" және т.б.

Поэзияға, пластикалық пен біртұтас сахналық әсерлі шешімге ден қою - оның режиссурасына тән қасиет. 1986 жылы С. Жүнісовтің "Өліара"спектаклінің қойылымы (1982) үшін Е. ТәпенOVке ҚазКСР-нің Мемлекеттік сыйлығы берілді. «Облысқа сіңірген еңбегі үшін» төс белгісімен марапатталған.

Әдебиеттер:

ТәпенOV, Е. Өнер белестері / Е. ТәпенOV. - Павлодар: ЭКО, 2007. - 219 б.

ТәпенOV Ерсайын Қандержанұлы // Қазақ мәдениеті. Энциклопедиялық анықтамалық. - Алматы, 2010. - 573 б.

ТәпенOV Ерсайын Қандержанұлы // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 681 б.

Қани, А. Сен және мен: жыр жинағы / А. Қани. - Астана: Фолиант, 2012. - 294 б.

ТәпенOV, Е. "Өнер ордасының отын жақтық": [Ж. Аймауытов атындағы облыстық қазақ музыкалы драма театрына - 25 жыл] / Е. ТәпенOV // Сарыарқа самалы. - 2015. - 5 желтоқсан. - 7 б.

Жұматов, Ғ. Биіктерді өнерге табындырған: [ҚР еңбек сіңірген қайратері, мемлекеттік сыйлықтың лауреаты, Ж. Аймауытов атындағы қазақ музыкалық драма театрының бас режиссері Ерсайын ТәпенOV 60 жаста] / Ғ. Жұматов // Сарыарқа самалы. - 2005. - 29 қыркүйек. - 16 б.

ТәпенOV, Е. "Өнер ордасының отын жақтық": [Ж. Аймауытов атындағы облыстық қазақ музыкалы драма театрына - 25 жыл] / Е. ТәпенOV // Сарыарқа самалы. - 2015. - 5 желтоқсан. - 7 б.

18 қазан

ақын-импровизатор **Ж. М. БайжанOVтың** туғанына 185 жыл (1835-1929)

Баянауыл ауданы Жасыбай көлінің маңында туған. Әнші, ақын, композитор. Ән салып, домбыра тартады. 1851 ж. Қызылжарға (қазіргі Петропавл) келіп, орыс тілін үйренеді. Ол домбыра, қобыз тартумен қатар, сырнай мен скрипка ойнауды да меңгереді. Қаладағы оркестрлердің, әншілердің орындауындағы концерттерді қызыға тыңдайды. Бұл оның музыкалық-

эстетикалық талғамын қалыптастыруда үлкен рөл атқарды. Жаяу Мұсаның Ш. Уәлихановпен бірге жүруі, Б. Алтынсариннің өлеңіне («Кел, балалар, оқылық») ән шығаруы, өлеңмен күнделік жазуы, Абайға өлең арнауы, Л. Н. Толстой кейіпкерінің атын баласына қоюы – оның заман лебін терең сезінгендігін байқатады. Жаяу Мұса 1854 ж. Омбы қаласындағы орыс мектебінде оқыды. Осындағы кітапханадан Санкт-Петербург, Мәскеу, Қазан, Орынбор, Ақмола, т.б. қалаларда шығатын газет-журналдармен, кітаптармен танысады. Жаяу Мұсаның тырнақалды туындысы «Қыздар-ай» Омбыда дүниеге келді. Билігі жүріп тұрған Шормановтар әр түрлі жала жауып, 1860 ж. оны Тобылға 12 жылға жер аудартады. «Сүйіндік», «Тұтқын зары» әндері осы кезде шыққан. Тұтқында 2 жыл болғаннан кейін өзі сұранып әскерге кетеді. Оны Литвада Орт. Азия жорығына дайындалып жатқан Г. Черняевтің отрядына жібереді. 1863-1965 жж. Жаяу Мұсаның әншілік, композиторлық өнері халық музыкасымен тығыз байланыста дамыды. Сол тұста өмір сүрген Тоқсанбай, Жанақ, Түбек, Көтеш, Жаңабай сынды ақын-жыршылардың дәстүрлерін үлгі тұтып, жаңалыққа құлаш ұрды. Жаяу Мұсаның әлеуметтік теңсіздікті әшкерелейтін «Ақсиса», «Хаулау», «Шормановқа», «Толғау», «Бұзау зары», «Тұтқын зары», «Сүйіндік», туған жер табиғатын суреттейтін «Баянауыл», «Жаздың күні», «Жазда», «Ұлытау», «Сарын»; аңшылық-саятшылық туралы «Тұрымтай», «Қаршыға», «Көгершін», күлдіргі «Құлбай», «Қазан қыздары», махаббатты жырлайтын «Сұрша қыз», «Шолпан», «Сәулем қыздар», «Гауһар қыз», «Ләйлім»; өмірлік серігі Сапарға арналған «Келдім, Сапар, басыңа» атты әндері бар. Сондай-ақ, ол – лирикалық сипаттағы «Қыз күйі», «Қызбала күйі», «Қызқарқара», «Қамшылау» сияқты күйлердің де авторы. Көптеген мысқыл өлеңдерімен қатар «Шал мен торғай», «Бөдене мен қаншыр» атты мысалдары да бар. Жаяу Мұса көңілге түйгендерін орысша, қазақша қағазға түсіріп отырған. Қазақ қоғамының әлеуметтік істеріне белсене араласып, ұлт мәдениетіне елеулі үлес қосты. Жаяу Мұсаның көптеген қолжазбалары Алматы, Қазан, Санкт-Петербург, Омбы мұрағаттарынан табылды. Оның әндері мен күйлерін алғаш нотаға түсіріп, жазып алғандар – А. В. Затаевич, А. Жұбанов, Б. Г. Ерзакович, М. Лалинов; әндерін айтып берушілер – Қ. Бабақов, Қ. Байжанов, Ә. Қашаубаев, Қ. Лекеров, Ж. Елебеков және Жаяу Мұсаның баласы Салық Мусин. Оның музыкалық мұрасын қазақ композиторлары опера («Қыз Жібек», «Ер Тарғын», «Бір жан – Сара», «Бекет»), симфония, эстрада жанрларында пайдаланды. Жаяу Мұса әндері қазіргі әншілердің (Е. Серкебаев, Қ. Байбосынов, т. б.) репертуарынан орын алды. Әнші бейнесі көркем шығармаларда (З. Ақышевтің «Жаяу Мұса» романы) сомдалды. Павлодар облысының Ақсу қаласындағы мәдени-ағарту училищесі және Павлодар қаласының бір көшесі Жаяу Мұса есімімен аталады.

Әдебиеттер:

Жаяу Мұса. Ақ сиса: әндер мен күйлер / М. Жаяу. - 2-ші бас. - Алматы: Өнер, 1985. - 110 б.

Жаяу Мұса Байжанұлы // Қазақстан. Ұлттық энциклопедия. - 10 т. - Алматы, 2001. - 3 т. - 612 - 613 б.

Жаяу Мұса Байжанұлы // Қазақ мәдениеті. Энциклопедиялық анықтамалық. - Алматы, 2010. - 244 - 245 б.

Жаяу Мұса Байжанұлы // Тарихи тұлғалар: танымдық-көпшілік басылым. Мектеп жасындағы оқушылар мен көпшілікке арналған / құраст. Б. Тоғысбаев, А. Сужикова. - 5-ші бас. - Алматы, 2011. - 240 - 241 б.

Жаяу Мұса Байжанұлы // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 339 - 340 б.

Адамбаев, Б. Қазақ шешендері / Б. Адамбаев. - Алматы: Білім, 2014. - 319 б.

Ақышев, З. Жаяу Мұса: роман / З. Ақышев. - Алматы: Жібек Жолы, 2011. - 455 б.

Аллаберген, Қ. Айдабол Сары батыр: тарихи әдеби шығарма / Қ. Аллаберген. - Павлодар: ЭКО, 2008. - 387 б.

Алқалы топтың ажары: әндер, қара өлеңдер, мақал-мәтелдер, жұмбақтар, жаңылтпаштар, анекдоттар, аталы сөздер / құраст., ауд. Б. Нұржеке-ұлы. - Алматы: Жалын,

2014. - 415 б.

Артықбаев, Ж. О. Баянауыл / Ж. О. Артықбаев. - Астана: Фолиант, 2009. - 310 б.

Асыл, Ұ. А. Қазақ әдебиеті: орыс тілінде жалпы білім беретін мектептің қоғамдық-гуманитарлық бағытындағы 10-сыныбына арналған оқулық / Ұ. А. Асыл, Т. К. Жумажанова. - Алматы: Мектеп, 2006. - 246 б.

Әбдезұлы, Қ. Тарих және тағдыр / Қ. Әбдезұлы. - Алматы: Қазығұрт, 2004. - 206 б.

Әбенбаев, С. Эстетикалық мәдениет негіздері: оқу құралы / С. Әбенбаев. - Алматы: Дарын, 2005. - 290 б.

Әбентегі, Қ. М. Рух нәрі-ұлы сөз / Қ. М. Әбентегі. - Павлодар: ЭКО, 2009. - 237 б.

Әлемдік өнертану: 3 томдық. Т. 3: Музыка өнері - Тынысбек Қоңыртбай / томдың авт. Т. Қоңыртбай. - Алматы: Өлке, 2009. - 479 б.

Әлімбек, Г. Қазақ тілі: музыкалық жоғары оқу орындарының орыс тілді бөлімдерінің жалғастырушы топ студенттеріне арналған оқу құралы / Г. Әлімбек. - Алматы: Өнер, 2005. - 124 б.

Бегалин, Қ. Империя құрамында: қазақстан балалар энциклопедиясы / Қ. Бегалин. - Алматы: Аруна, 2010. - 220 б.

Бес ғасыр жырлайды: екі томдық. Т. 1 / құраст. М. Байділдаев, М. Мағауин. - Алматы: Жазушы, 1989. - 384 б.

Бес ғасыр жырлайды: XV ғасырдан XX ғасырдың бас кезіне дейінгі қазақ ақын-жырауларының шығармалары. 2 томдық. Т. 2 / құраст. М. Байділдаев. - Алматы: Жазушы, 1989. - 496 б.

Ғабитов, Т. Х. Қазақ философиясы / Т. Х. Ғабитов. - Алматы: Раритет, 2011. - 278 б.

Жайлыбай, Ғ. Таңдамалы. Т. 2: Өлеңдер, толғаулар мен поэмалар / Ғ. Жайлыбай - Астана: Фолиант, 2014. - 339 б.

Жеті ғасыр жырлайды. Т. 2: XIV ғасырдан XX ғасырдың бас кезіне дейінгі қазақ ақын-жырауларының шығармалары. - Алматы: Жазушы, 2008. - 526 б.

Жұбанов, А. Замана бұлбұлдары / А. Жұбанов. - Өңд. толық. - 2-бас. - Алматы: Дайк - Пресс, 2001. - 439 б.

Жыр маржаны. Т. 1. Қазақ поэзиясының антологиясы / құраст. М. Құлкенов, Г. Мұқышева; сурет. А. Айтжанов. - Алматы: Мереке, 2014. - 527 б.

Көпейұлы, М.-Ж. Көп томдық шығармалар жинағы. Т. 11: Жиған-тергендер / М.-Ж. , Көпейұлы. - Алматы: Ел-шежіре, 2010. - 356 б.

Қазақ әндері / бас ред. Ә. Пірманов. - Алматы: Атамұра, 2014. - 431 б.

Қазақ әндері және халық композиторларының әндері. - Алматы: Кочевники, 2002. - 336 б.

Қазақ қолжазбаларының ғылыми сипаттамасы. Т. 5: XX ғасыр басындағы ақындар шығармалары. - Алматы: Ғылым, 1986. - 216 б.

Қазақ халқының дәстүрлі музыкасы / Т. Жұмалиева, Д. Ахметбекова, Б. Ысқақов, Ә. Қарамендина, З. Қоспақов. - Алматы, 2005. - 560 б.

Қазақ халық композиторларының әндері / құраст. М. Құлкенов. - Алматы: Мереке, 2017. - 223 б.

Қайырбеков, Ғ. Көп томдық шығармалар жинағы. Т. 7: Өлеңдер. Поэмалар. Балладалар / Ғ. Қайырбеков. - Алматы: Қазығұрт, 2012. - 383 б.

Қанатбаев, Д. Таңдамалы өлеңдер жинағы. Т. 2 / Д. Қанатбаев. - Алматы: Қазығұрт, 2011. - 375 б.

Қожакеев, Т. Шығармалары. Т. 3: Сатира тарихы. Сатира жанрлары. Сатираның прозалық шағын жанрлары / Т. Қожакеев. - Алматы: Айғаным, 2014. - 284 б.

Қыдырбек, Б. Өн шырқайық: даус пен фортепианоға арналып өңделген әндер / Б. Қыдырбек; ред. А. Қоныс. - Алматы: Sansam, 2011. - 263 б.

Негимов, С. Шығармалары. Т. 1: Зерттеулер / С. Негимов. - Астана: Фолиант, 2015. - 423 б.

Нұрғали, Р. Шығармалары. Т. 2, к. 2: Драма өнері: монография / Р. Нұрғали. - Астана: Фолиант, 2013. - 303 б.

Нұржеке-ұлы, Б. Шығармалары. Т. 15: Ақжазықтың адамдары / Б. Нұржеке-ұлы; құраст. Қ. Құрманғалиев. - Алматы: Жалын, 2017. - 479 б.

Оразбай, С. Шығармалары. 2-томдық: эсселер, естеліктер, ой-толғамдар. Т. 2:

Тазарғың келсе, театрға бар / С. Оразбай; сурет. Қ. Инаятұлы. - Алматы: ARNA-B, 2014. - 335 б.

[ақын Д. Қарашашеваның Павлодар өңірінің талантты тұлғаларына арналған өлеңдері] // Найзатас. - 2019. - № 1. - 114 - 119 б.

Айбек Қалиев пен Асығат Тұрғанбек: Ақын, композитор, әнші Жаяу Мұса Байжанұлының 170 жылдық мерейтойындағы керекулік ақын Асығат Тұрғанбеков пен астаналық ақын Айбек Қалиевтің айтысы // Найзатас. - 2012. - № 3. - 148 - 159 б.

Айтуған, А. Дәстүрлі әннің дүлдүлі: Жаяу Мұсаның әндері Баянаула төрінде әуеледі / А. Айтуған // Сарыарқа самалы. - 2015. - 17 желтоқсан. - 14 б.

Ақтасов А. "Қыран халқым өз, өзгемен теңесер шалқып": [өлеңдер] / А. Ақтасов // Найзатас. - 2016. - № 2. - 178 - 183 б.

Әміренов, Ф. Дәстүрімізді дәріптеген дүбірлі думан: Жерлесіміз Жаяу Мұсаның 175 жылдық мерейтойы Баянауылда аталып өтті / Ф. Әміренов // Сарыарқа самалы. - 2010. - 28 қыркүйек. - 3 б.

Әміренов, Ф. Сарыарқаның төрінде: Жаяу Мұса Байжанұлының туғанына - 175 жыл / Ф. Әміренов // Сарыарқа самалы. - 2010. - 28 қыркүйек. - 1 б.

Алпысбес, М. "Сұршақыз" әні: Ол қалай туған? / М. Алпысбес // Егемен Қазақстан. - 2015. - 21 наурыз. - 12 б.

Бүркітбай, Қ. Жаяу Мұса: [Баянауылдағы Жаяу Мұса атындағы ауыл мен мұражай туралы] / Қ. Бүркітбай // Сарыарқа самалы. - 2018. - 14 шілде. - 7 б.

Жақсығалиев, Ж. Ініге ізет немесе ұлт зиялыларының тұлғалығы туралы: [Павлодар облысының қазақ зиялылары туралы] / Ж. Жақсығалиев // Ақиқат. - 2015. - № 1. - 53 - 64 б.

Жаяу Мұсаның жерленген жері: ["Қазақстанның қасиетті рухани құндылықтары" бағдарламасы бойынша республикалық киелі орындар тізбесіне енген Жаяу Мұса Байжанұлының зираты] / әзірлеген С. Молдайып // Сарыарқа самалы. - 2018. - 28 сәуір. - 12 б.

Қабдраш, А. "Кемеңгер бейнең тарихтың қалар құзында": [өлеңдер] / А. Қабдраш // Найзатас. - 2016. - № 2. - 164 - 167 б.

Қани, А. "Жігіттер, шамаң келсе, маған ұқса!": Жаяу Мұса Байжанұлының туғанына 180 жыл / А. Қани // Сарыарқа самалы. - 2015. - 12 қыркүйек. - 7 б.

Қани, А. "Жігіттер, шамаң келсе, маған ұқса!": Жаяу Мұса - 180 жыл / А. Қани // Найзатас. - 2015. - № 5. - 4 - 8 б.

Қани, А. Із: [халық композиторы, әнші Жаяу Мұса Байжанұлының туғанына 180 жылына орай арналған өлең] / А. Қани // Сарыарқа самалы. - 2015. - 17 желтоқсан. - 14 б.

Қуанар, Ө. "Өз домбырам: өзім ғана шертемін": [поэзия] / Ө. Қуанар // Найзатас. - 2016. - № 3. - 120 - 123 б.

Мақсатхан, А. "Қасиетті ғали жыр": [өлеңдер] / А. Мақсатхан // Найзатас. - 2016. - № 2. - 168 - 171 б.

Мамбетова, Б. Әнші-сазгер ақындар шығармашылығына шолу: [қазақ әнші-сазгер ақындарының шығармашылығына арналған сабақ] / Б. Мамбетова // Қазақ тілі мен әдебиеті. - 2016. - № 12. - 38 - 42 б.

Молдайып, С. Ұлы тойдан ұлағат із қалады: [қасиетті Баян жері өзінің тағы бір талантты ұлының - атақты Жаяу Мұса Байжанұлының 170 жылдығын атап өтті] / С. Молдайып // Сарыарқа самалы. - 2005. - 22 қыркүйек. - 1, 16 б.

Мұзапарұлы, Қ. Баянның асқақ шынары / Қ. Мұзапарұлы: [Жаяу Мұса Байжанұлының 170 жыл толуына орай] // Сарыарқа самалы. - 2005. - 8 қыркүйек. - 16 б.

Нұғманбекова, Р. Жаяу Мұсаның белгісіз суреті табылды: [жерлесіміз, әнші-сазгер, ақын Жаяу Мұсаның суреті табылды] / Р. Нұғманбекова // Сарыарқа самалы. - 2014. - 9 қазан. - 6 б.

Сейітова, Г. Әнші-ақындар шығармашылығы: [қазақтың әнші-ақындары туралы сабақ] / Г. Сейітова // Қазақ тілі мен әдебиеті. - 2016. - № 8. - 54 - 56 б.

Үмбетаев, М. Абаймен замандас ақындар: [Павлодар облысының 19 ғасырдағы қазақ ақындары туралы] / М. Үмбетаев // Ақиқат. - 2014. - № 1. - 108 - 110 б.

Хашымқызы, Қ. Үш Жүзге аты мәлім Жаяу Мұса: [ақын, композитор, әнші Жаяу Мұса Байжанұлының 180 жылдығына орай "Үш Жүзге атым мәлім Жаяу Мұса" атты облыстық ақындар мүшәйрасы ұйымдастырылды] / Қ. Хашымқызы // Сарыарқа самалы. - 2016. - 23 ақпан. -

8 б.

Шарманов, Қ. Баян ананың бауырынан жұлып текті ұлын: [ақын, композитор, әнші Жаяу Мұса Байжанұлының 180 жылдық мерейтойына арналған өлең] / Қ. Шарманов // Сарыарқа самалы. - 2016. - 23 ақпан. - 8 б.

Шолақова, Қ. Жаяу Мұса: Жаяу Мұсаның 180 жылдығына орай / Қ. Шолақова // Сарыарқа самалы. - 2015. - 6 тамыз. - 16 б.

7 қараша

Павлодар телеорталығында алғашқы телебағдарламаның эфирге шыққанына 55 жыл (1965)

20 ғасырдың 60 ж. ортасында Павлодар облысында бұқаралық ақпарат құралдарының жаңа түрі - телевизия пайда болды. Павлодарда телеорталықтың құрылысы 1961 жылы басталды. Оның құрылысына қаланың шығыс шетіндегі орын тандалды. Құрылыс-жинақтау жұмыстары 1965 жылы аяқталды. Биіктігі 180 м телевизиялық мұнара салынды. Павлодардағы телевизия студиясын құрғандарының бірі С. П. Шевченко болды. 1965 жылы ол Павлодардағы телевизия студиясын ашу үшін жіберілді, радиохабар тарату және телевизия комитеті бойынша төраға орынбасары лауазымына тағайындалды. 1963-86 жж. радиохабар тарату және телевизия облыстық комитеті бойынша төрағасы Х. М. Тоқпанов. Сол жылдары қалада жаңа іс бағытымен таныспаған адам болмады. Сондықтан телеоператор, режиссер, ассистент, диктор лауазымдарына барлығы сарапталды. Студия басшылығы кәсіби білімі жоқ адамдарды қабылдауға мәжбүр болды. Оларды Алматы, Мәскеу, Омбы, Ленинград қалаларына сынақ мерзімін өткізуге жіберілді. Студияның шығармашылық ұясының ортасы болғандар: Ю. Петров, З. Юдина, А. Калиев, А. Фишер, К. Тоқпанова, Р. Балтабаев, П. Величко, Н. Билялов, В. Масленников, О. Иванова, В. Бороздин, Р. Нефф, В. Бутэрус, П. Басов, С. Павелкова, М. Захарова, В. Стрижак. Алғашқы дикторлары болған: Н. М. Байдилова және Б. К. Сейткалиев. Павлодар телеорталығы сынақ бағдарламасын 1965 ж. 1 мамырда берілді, ал эфирге алғаш рет 1965 жылы 7 қараша күні сағат 19-да шықты. Павлодардағы мерекелік іс-шарадан жасалған кино репортаж, алғашқы трамвай кезегінің фото және бейне көрінісі, «Наши ровесники» бағдарламасы, жаңа үйге қоныстану, жас отау және жаңа туған нәрестелерді, облыстағы өндіріс бастамашыларына концерт-құттықтау көрсетілді.

Біртіндеп Павлодар телевизиясының жұмысы қарқын ала бастады, бағдарламалардың көлемі ұлғайды, телебағдарламада жаңа айдарлар пайда бола бастады, бағдарламалардың жаңа циклдары құрылды. Аймақтың өндірістік тақырыбы, ауыл шаруашылығы, Павлодар облысының тарихы мен мәдениеті кең көрсетілді.

Павлодар телестудиясы Қазақстанда ең үздіктердің бірі болды. Осында облыстардағы телестудиялардың арасында жылжымалы телевизиялық станцияның бейнежазылымды, түсті көрсетілімді бірінші болып пайдалана бастады. 1968 ж. Алматыда Республикалық облыстық студиялар арасындағы фестиваль өтті, онда Павлодар студиясы бірінші орынға ие болды.

Телеорталық өз құрамында 2 цех: аппараттық-студиялық кешен цехі (АСК) және УКВ паратқыш цехі. Штат құрамы 39 адамды құрады. 1969 жылы күзде АСК цехінің құрамын облыстық телевизия және радиохабар тарату бойынша комитеттің қарамағына берді. Директоры О. Ф. Лебедев (1970-95). Бас инженер В. Е. Гуссер.

Біздің қаланың тұрғындары Орталық телевизия хабарларын көру мүмкіндігін 1970 ж. алды, онда Целиноград-Павлодар радиорелейлік бағытының магистралдік құрылысы аяқталды және телевизиялық станция Орталық телевизияның хабарларын тұрақты түрде тарата бастады. 1975 ж. Семей-Павлодар радиорелейлік бағыттың құрылысы аяқталды және Республикалық телевизия бағдарламасы болды. Сол жылы Қашыр ауданындағы Октябрьское ауылында қуатты телевизиялық станция енгізілді және Лебяжіде телевизиялық станция пайдалануға берілді. 1988 ж. – Баянауылда. 1993 ж. қарай облыстағы әр түрлі елді мекенде 37 қабылдау тарату құрылғылары орналастырылды.

Әдебиеттер:

Алғазин, А. Айдар Алғазин: Ауылдарға 15 отандық телеарна қолжетімді: ["Қазтелерадио" АҚ Павлодар облыстық филиалының директоры А. Алғазинмен сұхбат] / сұхбаттасқан М. Аяғанов / А. Алғазин // Сарыарқа samaly. - 2019. - 4 сәуір. - 7 б.

Амантай, Ж. "ERTIS" телеарнасының басшысы тағайындалды: [Болат Аманбаев жергілікті "ERTIS" телеарнасының басшысы атанды] / Ж. Амантай // Регион.kz. - 2018. - 2

ақпан (№ 5). - 3 б.

Аяғанов, М. Цифрлық телевизия: оған қалай қосыламыз? / М. Аяғанов // Сарыарқа самалы. - 2019. - 10 қаңтар. - 1, 6 - 7 б.

Әміре, Ф. Жұдырықтай жұмылып...: ["Қазақстан-Павлодар" телеарнасының 50 жылдығына орай] / Ф. Әміре // Сарыарқа самалы. - 2015. - 3 қараша. - 6 б.

Бижан, Ж. Кемел тұлға: [Павлодар облыстық телерадио комитетінің редакторы болып қызмет істеген Хамза Рамазанұлы жайлы] / Ж. Бижан // Сарыарқа самалы. - 2018. - 21 маусым. - 14 б.

Жайықбаев, Н. Облысымыз көшуге дайын: [Павлодар облысында аналогты телехабар таратуды өшіру және цифрлық эфирлік телехабар таратуға көшу жөніндегі жобаны іске асыру аяқталды] / Н. Жайықбаев // Сарыарқа самалы. - 2019. - 24 қаңтар. - 3 б.

Жарты ғасыр жетістіктері: ["Қазақстан-Павлодар" телеарнасының 50 жылдығына орай] // Сарыарқа самалы. - 2015. - 3 қараша. - 5 б.

Ибадуллин, Т. Телеарнада өткен он жыл: [облыстық "Қазақстан-Павлодар" телеарнасының құрылғанына - 50 жыл] / Т. Ибадуллин // Сарыарқа самалы. - 2015. - 15 қазан. - 16 - 17 б.

Қани, А. Телемұнара астында туған өлең: ["Қазақстан-Павлодар" телеарнасының 50 жылдығына орай] / А. Қани // Сарыарқа самалы. - 2015. - 5 қараша. - 16 б.

Сахаба, Т. Біздің тағдырымыз!: [отбасы Жолдасовтардың "Қазақстан-Павлодар" телеарнасындағы жұмысы] / Т. Сахаба // Сарыарқа самалы. - 2015. - 3 қараша. - 5 б.

Тұңғыш...: ["Қазақстан-Павлодар" телеарнасының 50 жылдығына орай тұңғыш қызметкерлері жайлы] // Сарыарқа самалы. - 2015. - 3 қараша. - 4 б.

Хонж, А. Эфирде - "ERTIS"! ["Қазақстан-Павлодар" арнасы жаңа маусымда "ERTIS" деген атауға ие болды] / А. Хонж // Сарыарқа самалы. - 2017. - 31 қазан. - 1, 8 б.

Шодыр, Н. Кадрдан тыс: ["Қазақстан-Павлодар" телеарнасының 50 жылдығына орай бас режиссері Ж. Т. Тұяқова жайлы] / Н. Шодыр // Сарыарқа самалы. - 2015. - 3 қараша. - 6 б.

14 қараша

журналист, өлкетанушы **Кузьма Семенович Тюриннің** туғанына 90 жыл (1930-1987)

Ұстаз, радиожурналист, ақын, өлкетанушы. Андреевка кентінде дүниеге келген (қазіргі Алей ауданы) Алтай өлкесі РСФСР. Барнаул педагогикалық училищесін бітірген (1954 ж.). 1979-87 жж. КСРО журналистер одағының мүшесі. 1954 ж. – аға пионер жетекші, Малообшчелак орта мектебінің мұғалімі. 1954-1956 жж. – Усть-Чагыр жетіжылдық мектепте мұғалім, 1956-1958 жж. – Башчелак Чагыр жетіжылдық мектебінде мұғалім. 1958 ж. бері Павлодар қаласында. Теміржолда таразышы болып жұмыс істеді. Сол жылдары – П. Васильев атындағы Павлодар әдеби бірлестігінің мүшесі. Әдеби бірлестігінің жұмысына қатысты, облыстық газеттер беттерінде басылды. Оны елеп, облыстық радио ұжымына шақырды. Алдымен дыбыс операторы, репортер, тілші, кейін редактор, режиссер, Павлодар облыстық радиокомитетінің бас редакторы, Павлодар облыстық комитетінің телевизия және радиохабар тарату бойынша редакциясының бас редакторы. К. С. Тюрин өлкетануға ерекше қызықты және тарихи құжаттар мен кітаптарды жинақтады. Павлодар Ертіс өңірінің тарихына қатысты құжаттарды Мәскеу, Алматы, Ташкент, Томбы, Барнаул, Омбы қалаларындағы архивтерден, мұражайлардан, кітапханалардан тауып жүрді. К. С. Тюрин қайтыс болғаннан кейін бүкіл жеке мұрағатын туыстары облыстық мемлекеттік мұрағатқа берді. К. С. Тюриннің қорында жазылым бойынша 1903 сақтау бірлігі бар. Осы сақтау бірлігінің бірінде 1877 кітапхана карточкасы бар, бұл «Павлодар Ертіс өңірінің тарихындағы негізгі оқиғалардың ежелден бүгінге дейінгі картотекасы». Екі мәрте П. З. Ермаков атындағы сыйлығының лауреаты атағын иеленді (1969 ж., 1978 ж.), «50 пламенных лет» радиоповесі үшін және «Годы, события, люди» радиокomпозициясы үшін медальдармен және белгілермен марапатталған.

6 желтоқсан

кинорежиссер, актер және музыкант **Қ. Ә. Әбусейітовтың** туғанына 95 жыл (1925-2002)

Әбусейітов Қуат Әшірбекұлы 1925 жылы 6 желтоқсанда Павлодар қаласында туған. 1947 жылы Алматы киноактерлер мектебін, одан кейін 1958 жылы Москва

қаласындағы Мемлекеттік кинематография институтының режиссерлік факультетін профессор Г.Л.Рошаль мен С.И.Юткевичтің жетекшілігімен бітірді. ҚазКСР-нің Еңбек сіңірген мәдениет қызметкері.

Әбусейітов ғылым, мәдениет қайраткерлері жайында бірқатар деректі фильмдер қойды. Олардың қатарында "Сераға" (1974) әнші Е. Серкебаев туралы, "Бәрі сен үшін" (1976), "Ғалым ауылында" (1990), "Жүсіпбек Аймауытов" (1992) т.б. бар.

1969 жылы ҚазКСР-і Жоғары Кеңесі Президиумының Құрмет грамотасымен марапатталған.

Әдебиеттер:

Әбусейітов Қуат Әшірбекұлы // Қазақ өнері. Энциклопедия. - Алматы, 2002. - 80 б.

Әбусейітов Қуат Әшірбекұлы // Қазақстан. Ұлттық энциклопедия. – Алматы, 1998.- Т. 1. - 619 б.

Әбусейітов Қуат Әшірбекұлы // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 190 б.

Әбусейітов Қуат Әшірбекұлы // Баянаула. – Астана, 2001. - 109 б.

Молдайып, С. Дарынын ардақтаған ел еңселі: [Павлодарда "Космос" жастар үйіне әнші, ақын, режиссер Қазақ КСР-нің еңбек сіңірген мәдениет қайраткері Қ. Әбусейітовтің есімі беріліп, мемориалдық тақта ашылды] / С. Молдайып // Сарыарқа самалы. - 2005. - 10 қыркүйек. - 1 б.

6 желтоқсан

актер, сахна ардагері **С. Тәжібаевтің**
туғанына 70 жыл (1950)

Актер Сейітжан Тәжібаев 1950 жылы Жамбыл облысы Шу ауданы Новотроицкое ауылында туған. Алматыда Құрманғазы атындағы мемлекеттік консерваторияны бітірген. Мамандығы - драмалық актер. Өнер жолын 1977-1989 жылдары Сейфуллин атындағы Қарағанды облыстық музыкалық драма театрында бастады. 1989-1990 жылдары Сейфуллин атындағы Қарағанды облыстық музыкалық драма театрының бас администраторы қызметтерін атқарды. С. Тәжібаев 1990 жылдан бері Ж.Аймауытов атындағы облыстық қазақ музыкалық драма театрында жұмыс істейді.

Актер студент кезінен-ақ өнер ерекшелігі, шығармашылық дарынымен дараланып, бірден басты рөлдерді, атап айтқанда, Шекспирдің «Асауға тұсау» спектакліндегі Петручио, Н. Хикметтің «Фархад-Шырынындағы» Фархад сынды күрделі де көркемдік шоқтығы биік тұлғаларды сомдады.

Сахнада 35 жылдан астам уақыт өнер көрсеткен С. Тәжібаевтің актерлік шеберлігі кәсіби тұрғыдан әбден қалыптасты, театр репертуарынан берік орын алған көптеген қойылымдардың табысты болуына елеулі үлес қосты.

Соңғы жылдары «Қозы-Көрпеш - Баян сұлудағы» Қодар, «Ақан серідегі» Хауан хазірет, «Хан Кенедегі» Кене, «Отырар дастанындағы» Шыңғыс хан, «Қаракөз» спектаклінде Сырым, Нарша сынды қазақ тарихы мен әдебиетінен үлкен орын алатын, ұлттық сахна өнерінің бірегей қойылымдарындағы басты рөлдерде ойнап, әр бейнені тың, өзгеше сипатпен шынайы бейнелеген. С. Тәжібаев Шыңғыс хан рөлі үшін республика театрларының фестивалінде «Ер адамның рөлін ең үздік бейнелегені үшін» номинациясын жеңіп алды. С. Тәжібаев пен жұбайы ҚР Еңбегі сіңірген әртісі Рауза Тәжібаева С. Балғабаевтың «Біз де ғашық болғанбыз» спектаклінде басты рөлдерде ойнады.

Сейітжан Тәжібаев 2002 жылы «Ерен еңбегі үшін» медалімен марапатталған.

Әдебиеттер:

Есімханова, А. Сейітжан Тәжібаев - 60 жаста!: [Ж. Аймауытов атындағы қазақ музыкалы драма театрының әртісі С. Тәжібаев жайлы] / А. Есімханова // Сарыарқа самалы. - 2010. - 11 желтоқсан. - 8 б.

Павлодар қазақ театрының тарихы 20-шы жылдардағы үйірмелік жұмыстан бастау алды, сол кезде шығармашылық зиялылардың шешімімен, сонымен қатар танымал өнер шеберлері И. Байзақов, Ж. Шанин және М. Шамсутдинованың бастамасы бойынша қазақ-татар жастарының қатарынан алғашқы орындаушылар өнер көрсете бастады.

1936 ж. су жолы қызметі клубының жанында Затонда алғашқы қазақ-татар театры жұмысын бастады. Кейін әртістер Жұмысшылар клубына көшті, 1940 жылы осы жерде қалалық театр ашылды. Оның алғашқы басшылары - Н. Манашев және К. Сеитов. Театрдың алғашқы драма үйірмесіне әртістер мен әншілер, оның ішінде Алматы театр студиясының түлегі К. Тоқаев та болды. Соғысқа дейін қазақ театрында К. Хамзин, М. Каленов, Н. Батталов, Б. Асалбеков, Н. Балақанов, Камил және Халима Бековтар, Қ. Тайкенов, Ж. Такежанов, Е. Ищанов және т.б. өнер көрсетті.

1938-1948 жылдар аралығында Павлодарда қазақ драма труппасы табысты еңбек етті, труппа құрамында: әнші З. Рахимбаева, актриса Г. Ахметова, Қазақ КСР-ның халық әртісі атанған актер Н. Атаханов болды. Сол жылдары қойылымдарға танымал әртіс Б. Балабеков қатысатын.

Театр репертуарында «Қыз Жібек», «Айман-Шолпан», «Қозы Көрпеш-Баян Сұлу», «Еңлік-Кебек», «Аманкелді», «Біржан сал» және т.б. спектакльдер болды.

1948 жылы труппа басшыларының Абай атындағы Семей театрына, басқа актерлердің астанаға кетуіне байланысты біріктірілген облыстық театрдың қазақ труппасы жабылды. Актерлердің бір бөлігі Павлодарда қалды (Бековтар, Тайкенов, Абдыкаримов және т.б.). 40 жылдан аса уақыт бойы Павлодарда қазақ театры жұмыс істемеді. Қайта құрудың жаңа мүмкіндіктеріне байланысты қазақ театрын қайта жаңғырту мәселесі көтерілді.

1990 жылдың наурызында Павлодар облысполкомы 1990 жылғы 1 сәуірден бастап облыстық қазақ музыкалық драма театрын ашу туралы шешім қабылдады. Театрдың алғашқы директоры болып Б. Т. Тапалшинов, бас режиссер және көркем жетекші болып ҚР өнер қайраткері және Қазақ КСР-ның Мемлекеттік сыйлығының иегері К. Тапенов тағайындалды.

1990 жылдың 7 желтоқсанында театр трактор жасаушылардың Мәдениет сарайында алғашқы театр маусымын бастады. 8 жыл бойы театрдың жеке ғимараты болмады, әкімшілік алғашқыда Исиналиев көшесіндегі (қазіргі қалалық сот) ғимаратта орналасты, кейін бұрынғы Саяси ағарту үйіне көшті.

Тек 1998 жылы ғана Металлургтар мәдениет үйінің бұрынғы ғимараты беріліп, театр сонда орналасты, қазіргі уақытта ғимарат жөндеуден өтті (2005-2006 жж.). «Жол картасы» аясында театр жанындағы саябақ 2009 жылы жабдықталған.

Алғашқы театралдық маусым М. Әуезовтың «Айман-Шолпан» пьесасы бойынша қойылған спектакльмен ашылды. Дәл осы спектакльге Р. Тажибаева, К. Байжуманов, М. Даулетбаева, А. Жукин, К. Турманбаев, Б. Нурбанова, Т. Жинаева, М. Айтмурзаев және т.б. қатысты.

Театр репертуарында классикалық қазақ драмасы мен операсымен қатар, орыс және шетел әдебиеті мен музыкасының туындылары бар. Олардың ішінде И. Кальманның «Сильва», Ф. Эрвенің «Мадемуазель Нитуш», А. Чеховтың «Чайка», Эврипидтың «Медея», И. Штраустың «Летучая мышь», В. Шекспирдің «Король Лир», А. Цигарелдің «Ханума» және т.б.

Театр екі рет Египетте өнер көрсетіп (1995 және 2008 жж.), Халықаралық ұлттық театрлар фестивалінің лауреаты атанды. Алдыңғы қатарлы актер, Павлодар қаласы әкімі сыйлығының иегері Б. Шахим Бішкек қаласында (Қырғызстан, 2001 ж.) Халықаралық ер адамдардың рөлдерін орындаушылар байқауында Гран-при ұтып алды. Танымал киноактер Н. Жантуриннің 80 жасқа толуына арналған XVI Республикалық театр фестивалінің нәтижесі бойынша Ақтау қаласында (2008 ж.) бірінші орынды Ж.Аймауытов атындағы облыстық қазақ музыкалық драма театры мен Н. Жантурин атындағы Ақтау облыстық қазақ музыкалық драма театры иеленді. Павлодарлықтар Эдуардо Де Филиппоның «Филумена Мартурано» пьесасы бойынша қойылған жаңа қойылымды көрсетті, басты рөлдерде ҚР еңбек сіңірген әртісі Р. Тәжібаева мен алдыңғы қатарлы актер С. Тәжібаев ойнады.

Театр труппасында Қазақстанның еңбек сіңірген әртістері Ж. Чайкина, Р. Тәжібаева, М. Манап, Ш. Байғабылова, сонымен қатар актерлер Т. Атамбеков, С. Бекболатов, С. Тәжібаев, Б. Шанин, Д. Ұябай, Г. Қайырбекова, А. Жукин, Б. Құрбанова, Ж. Доспаев, Е. Абжалов, Е. Жанайхан, М. Байжұманов және т.б. жұмыс істеді.

Театр мерейтойына орай көрермендерін дәстүрлі және жаңа қойылымдарымен - «Алдар-Көсе», «Майра», «Кенехан», «Ақан сері - Ақтоқты», «Старшая сестра», «Поклонись порогу», «Құдалар», «Ох, уж эти молодожёны» және т.б. қуантты.

Соңғы жылдары театрдың алдыңғы қатарлы актерлері - Т. Атамбековаға ҚР еңбек сіңірген қайраткері, М. Байжуманға, Д. Ұябайға, Б. Шанимға Мәдениет министрлігінің «Мәдениет қайраткері» атақтары берілді. Театр директоры болып Б. Тапалшинов (1990-1997), С. Жапықбаев (1997-2005) қызмет етті. Ал 2005-2013 жылдар аралығында ҚР еңбек сіңірген әртісі Мұхтар Манап (Манапов). 2014-2017 жылдар театр директоры - Мұхтар Байжуман. Осы жылдары 70-тен аса отандық және шетелдік авторлардың туындылары сахналанды. Театр ұжымы Мәскеу, Петербург, Алматы, Көкшетау, Қарағанды, Жезқазған, Ақтау, Шымкент, Астана, Новосібір, Омбы, Талдықорған, Петропавл қалаларына барды. VII Халықаралық шығармашылық жас ұжымдар «Шабыт» фестивалінің лауреаты атанды, тәжірибелік театрлар Халықаралық театрлар фестивалінің аясында Каир қаласында өнер көрсетті. Әрбір маусым сайын театр ұжымы көрермендерін жаңа спектакльдермен қуантады.

Қазіргі кезде театр басшысы Арман Темірбек. Театрдың көркемдік жетекшісі Ерлік Жуасбек. Бас режиссер Әділет Ақанов.

Әдебиеттер:

Ж. Аймауытов атындағы облыстық қазақ музыкалық драма театры // Ертістің Павлодар өңірі. Энциклопедия / Бас ред. Б. Ө. Жақып. - Алматы, 2013. - 529 - 530 б.

Алаштың ардақтысы Аймауытов!: [Ж. Аймауытов атындағы облыстық қазақ музыкалы драма театрына - 25 жыл] // Сарыарқа самалы. - 2015. - 5 желтоқсан. - 8 б.

Аханов, Ө. Театрдың өзегі: [Ж. Аймауытов атындағы облыстық қазақ музыкалы драма театрына - 25 жыл] / Ө. Аханов // Сарыарқа самалы. - 2015. - 5 желтоқсан. - 10 б.

Байжұманов, М. "Өнер көпірі жалғасуда": [Ж. Аймауытов атындағы облыстық қазақ музыкалы драма театрының директоры М. Байжұмановпен сұхбат] / сұхбаттасқан С. Молдайып / М. Байжұманов // Сарыарқа самалы. - 2017. - 20 шілде. - 8 б.

Бықай, Ф. Көне сарын әуеледі: [Ж. Аймауытов атындағы қазақ музыка драма театрында "Ұлы даланың көне сарындары" фестивалі өтті] / Ф. Бықай // Egemen Qazaqstan. - 2019. - 18 ақпан. - 11 б.

Жұмаділқызы, А. Т. "Өнер адамына қабылетті болу аз, оған қоса көп еңбек ету қажет": [Ж. Аймауытов атындағы Павлодар облыстық қазақ музыкалы драма театрының артисі, ҚР Мәдениет қайраткері А. Т. Жұмаділқызымен сұхбат] / сұхбаттасқан М. Омаров / А. Т. Жұмаділқызы // Театр. - 2014. - № 7. - 4 - 7 б.

Кемелбаева, А. Патшайым: [Қазақ КСР-нің еңбек сіңірген артисі Ж. А. Чайкина туралы] / А. Кемелбаева // Найзатас. - 2018. - № 1. - 150 - 161 б.

Қайырбекова, Г. М. "Майрамен" бағым ашылды: [Ж. Аймауытов атындағы облыстық қазақ музыкалы драма театрының әртісі Г. Қайырбековамен әңгіме] / әңгімелескен Т. Сахаба / Г. М. Қайырбекова // Sarıarqa samaly. - 2019. - 7 наурыз. - 5 б.

Молдайып, С. "Мен өзіңнен бүкіл әлемді көрдім": Ж. Аймауытов атындағы облыстық қазақ музыкалы драма театрына - 25 жыл / С. Молдайып // Сарыарқа самалы. - 2015. - 17 желтоқсан. - 20 б.

Мүсәйіп, Қ. Берерім әлі көп...: [Ж. Аймауытов атындағы қазақ музыкалы драма театрының әртісі, ҚР Мәдениет қайраткері Ж. Доспаев жайлы] / Қ. Мүсәйіп // Сарыарқа самалы. - 2018. - 22 мамыр. - 5 б.

Омаров, М. Аймақ театрлары "Аймауытов" театрында: [Павлодар қаласында "Алаштың ардақтысы" атты Қазақстан театрларының аймақтық фестивалі өтті] / М. Омаров // Театр.kz. - 2014. - № 6. - 4 - 7 б.

Омаров, М. Жүсіпбек Аймауытов атындағы театр: заман ұсынған тақырыптар / М. Омаров // Театр.kz. - 2017. - № 8. - 33 - 38 б.

Омаров, М. Жүсіпбек Аймауытов театрына - 25 жыл / М. Омаров // Театр.kz. - 2015. - № 11. - 23 - 25 б.

Омаров, М. Керекудің Майрасы: [Ж. Аймауытов атындағы облыстық қазақ музыкалы драма театрының әртісі Г. Қайырбекова жайлы] / М. Омаров // Сарыарқа самалы. - 2017. - 11 мамыр. - 14 б.

Омаров, М. Қайта түлеген өнер ордасы: Облыстық Жүсіпбек Аймауытов атындағы қазақ музыкалы драма театрына - 25 жыл / М. Омаров // Сарыарқа самалы. - 2015. - 28 қараша. - 6 б.

Сахаба, Т. "Ұлы даланың көне сарындары": [Ж. Аймауытов атындағы облыстық қазақ музыка-драма театрында "Ұлы даланың көне сарындары" атты дәстүрлі республикалық ән-жыр фестивалі өтті] / Т. Сахаба // Сарыарқа самалы. - 2019. - 16 ақпан. - 12 б.

Тәпенев, Е. "Өнер ордасының отын жақтық": [Ж. Аймауытов атындағы облыстық қазақ музыкалы драма театрына - 25 жыл] / Е. Тәпенев // Сарыарқа самалы. - 2015. - 5 желтоқсан. - 7 б.

Темірбек, А. "Арық айтып, семіз шығуды қалаймын": [Ж. Аймауытов атындағы облыстық қазақ музыкалы драма театрының жаңа басшысы А. Темірбекпен әңгіме] / сұхбаттасқан Қ. Хашымқызы / А. Темірбек // Сарыарқа самалы. - 2018. - 18 қыркүйек. - 5 б.

Ұлы мәртебелі театр!: [Ж. Аймауытов атындағы облыстық қазақ музыкалы драма театрына - 25 жыл] // Сарыарқа самалы. - 2015. - 5 желтоқсан. - 7 б.

Хашымқызы, Қ. Дарабоз актер: [ҚР еңбек сіңірген әртісі, Ж. Аймауытов атындағы Павлодар облыстық қазақ музыкалық драма театрының негізін қалаған М. Манаптың 75 жасқа толуына орай] / Қ. Хашымқызы // Сарыарқа самалы. - 2018. - 19 сәуір. - 20 б.

17 желтоқсан

ақын **Ж. Қ. Нұркеновтің**
туғанына 80 жыл (1940-1997)

Жанаталап Қабиденұлы Нұркенов (17.12.1940 - 13.04.1997) Павлодар қаласында дүниеге келген. Осы қалада жұмыс істеген. Қаланың бірнеше мектептерінде оқыған, алайда 8-ші «гвардиялық» мектепті туған көреді. Жеті жылдық мектептен кейін музыкалық училищеге түседі, бірақ аяқтаған жоқ. Себебі жұмыс істеп, отбасыны асырау қажет еді: әкесі соғыстан қаза болып, анасы Зығия Сабиковна төрт баламен қалады. Ол ауруханада жылқышы, кемеде кочегар, металл жонушы, темір ұстасы, «Октябрь», РМЗ зауыттарында үйлестіруші және т.б. болып жұмыс істеген. Павлодар қаласының үйлерін, зауыттары мен комбинаттарын құрды. Спорт бойынша нұсқаушы, НТИ инженері, теледидар операторы болды. Спортпен шұғылданып (бокс және теннис бойынша разряд), өлеңдер, облыстық және республикалық газеттерге мақалалар мен репортаждар жазған. 1972 жылдан бастап облыстық «Строитель» көптиражды газетінде, оның жабылуынан кейін қайта құру жылдары (құрылған күнінен бастап) «Версия» газетінде тілші болып жұмыс істейді. КСРО, бұдан кейін - Қазақстан Республикасы тілшілер одағының мүшесі болған.

Өлеңдерді он екі жасынан бастап жаза бастайды. Ақын 1950-60 жылдар соңындағы әдеби бірлестікті үлкен ризашылықпен еске алған. Бұл кезде бірлестікті Сергей Алексеевич Музалевский басқарды. Ол талантты жастарды іздеп, әдеби семинар ретінде бірлестік отырысын ұйымдастырған.

Целинная өлкесі жазушылар съезінің делегаты болды. Оның өлеңдерінің топтамасы облыстық, аудандық және республикалық газеттерде (алғашқысында «Евгений Нуркенов» лақап атымен, кейіннен өзінің шынайы атымен), жалпы өлеңдік жинақтарда («Иртышские напевы» - Павлодар, 1962, «Ступеньки» - Алма-Ата, 1974) жарияланды. «Прощальный взмах руки» арнайы жинағы ақынның дүние салған соң, 2000 жылы ақынның 60 жылдығына орай шығарылды. 2005 жылы Ж. Нұркеновтың 65 жылдығына орай № 40 ЖОМ «Поиск» отряды қолжазба құқығында ақынның «Джигит седого Иртыша» жинағын дайындады.

2020 жыл

Қазақстан Республикасының Ұлттық мерекелері

16-17 желтоқсанда аталып өтілетін Тәуелсіздік күні.

Мемлекеттік мерекелер

1-2 қаңтар	Жаңа жыл
8 наурыз	Халықаралық әйелдер күні
21-23 наурыз	Наурыз мейрамы
1 мамыр	Қазақстан халқының бірлігі күні
7 мамыр	Отан қорғаушылар күні

9 мамыр	Жеңіс күні
4 маусым	Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздері күні
6 шілде	Астана күні
30 тамыз	Қазақстан Республикасының Конституциясы күні
1 желтоқсан	Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті күні

ҚР-ның кәсіби және басқа да мерекелер тізімі

7 қаңтар	Рождество
1 наурыз	Алғыс айту күні
5 сәуір	Геолог күні (сәуірдің алғашқы жексенбісі)
12 сәуір	Ғылыми қызметкерлер күні
21 сәуір	ҚР Мемлекеттік күзет қызметі күні
17 мамыр	Байланыс және ақпараттандыру қызметкерлері күні
21 мамыр	Мәдениет және өнер қызметкерлерінің күні
31 мамыр	Химиялық өнеркәсіп қызметкерлері күні (мамырдың соңғы жексенбісі)
31 мамыр	Саяси қуғын-сүргін мен аштық құрбандарын еске алу күні
4 маусым	Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздер күні
5 маусым	Экологтар күні
6 маусым	Қазақстан қаржы полициясы күні
14 маусым	Жеңіл өнеркәсіп қызметкерлері күні (маусымның екінші жексенбісі)
21 маусым	Медицина қызметкерлері күні (маусымның үшінші жексенбісі)
23 маусым	Полиция күні
23 маусым	Мемлекеттік қызметкерлер күні
28 маусым	Бұқаралық ақпарат құралдары қызметкерлері күні
2 шілде	Дипломатиялық қызмет күні
5 шілде	Ұлттық домбыра күні (шілденің бірінші жексенбісі)
13 шілде	Ұлттық қауіпсіздік органдары қызметкерлерінің күні
19 шілде	Металлург күні (шілденің үшінші жексенбісі)
2 тамыз	Көлік қызметкерлері күні (тамыздың бірінші жексенбісі)
9 тамыз	Құрылысшылар күні (тамыздың екінші жексенбісі)
16 тамыз	Спорт күні (тамыздың үшінші жексенбісі)
18 тамыз	Шекарашылар күні
29 тамыз	Семей полигоны құрбандарын еске алу күні
30 тамыз	Шахтер күні (тамыздың соңғы жексенбісі)
1 қыркүйек	Білім күні
5 қыркүйек	Қазақстан халқы тілдері күні
6 қыркүйек	Мұнай-газ кешені қызметкерлері күні (қыркүйектің бірінші жексенбісі)
13 қыркүйек	Отбасы күні (қыркүйектің екіншісі жексенбісі)
27 қыркүйек	Машина жасаушы күні (қыркүйектің соңғы жексенбісі)
27 қыркүйек	Еңбек күні (қыркүйектің соңғы жексенбісі)
28 қыркүйек	Атом саласы қызметкерлерінің күні
30 қыркүйек	Әділет органдары қызметкерлері күні
4 қазан	Мұғалімдер күні (қазанның алғашқы жексенбісі)
6 қазан	Қорғаныс өнеркәсібі қызметкерлері күні
10 қазан	Қазақстан кәсіподақтары күні
11 қазан	ҚР Мүгедектер күні (қазанның екінші жексенбісі)
18 қазан	Рухани келісім күні
19 қазан	Құтқарушылар күні
25 қазан	Әлеуметтік қорғау жүйесі қызметкерлері күні (қазанның соңғы жексенбісі)
8 қараша	Статистика күні
15 қараша	Ұлттық валюта - теңге күні, Қазақстан Республикасы қаржы жүйесі қызметкерлерінің кәсіби мерекесі
15 қараша	Ауыл шаруашылық қызметкерлері күні (қарашаның үшінші жексенбісі)
6 желтоқсан	Прокуратура күні
12 желтоқсан	ҚР кеден қызметкерлерінің күні
20 желтоқсан	Энергетик күні (желтоқсанның үшінші жексенбісі)

2020 жылға Қазақстан Республикасы еске алу күндерінің көрсеткіші

10 тамыз ақын **А. Құнанбаевтың** туғанына 175 жыл (1845-1904)

Қазақстанда 2020 жыл **еріктілер жылы** деп жарияланды

Қаңтар

- 1 қаңтар "Қазақстанская правда" газеті бірінші нөмірінің шыққанына 100 жыл (1920)
5 қаңтар ақын **Қадыр Мырза-Әлидің** туғанына 85 жыл (1935-2011)
6 қаңтар қоғам және мемлекет қайраткері, журналист **М. Шоқайдың** туғанына 130 жыл (1890-1941)
7 қаңтар актер және режиссер, Қаз КСР-ң халық әртісі **К. Жандарбековтың** туғанына 115 жыл (1905-1973)
9 қаңтар геолог-ғалым, географ, Қазақстан мен Орта Азияны зерттеуші **И. В. Мушкетовтың** туғанына 170 жыл (1850-1902)
10 қаңтар жазушы **І. Есенберлиннің** туғанына 105 жыл (1915-1983)
12 қаңтар жазушы, драматург, сыншы **С. А. Досановтың** туғанына 80 жыл (1940)

Ақпан

- 2 ақпан жазушы **М. Мағауиннің** туғанына 80 жыл (1940)
5 ақпан зоолог-ғалым, этнограф, Қазақстан мен Орта Азияны зерттеуші **Г. Е. Грумм-Гржимайлоның** туғанына 160 жыл (1860-1936)

Наурыз

- 3 наурыз жазушы **Ж. Тәшеновтің** туғанына 95 жыл (1925-1994)
10 наурыз актер, Қаз КСР халық әртісі **К. Н. Тастанбековтің** туғанына 75 жыл (1945-2017)
14 наурыз қазақ жазушысы, драматург **Қ. Ысқақовтың** туғанына 85 жыл (1935-2014)
15 наурыз әнші, режиссер, Қаз КСР-нің халық әртісі **К. Байсенітовтің** туғанына 115 жыл (1905-1979)
20 наурыз ақын **Т. Молдағалиевтің** туғанына 85 жыл (1935-2011)
21 наурыз ақын **Қ. Шаңғытбаевтың** туғанына 95 жыл (1925-2001)
22 наурыз киноактер, кинорежиссер **Х. Даулетбековтың** туғанына 110 жыл (1910-1983)
23 наурыз ғалым, техника ғылымының докторы, академик **Е. А. Букетовтың** туғанына 95 жыл (1925-1983)
25 наурыз композитор, Қаз КСР-нің еңбек сіңірген өнер қайраткері **С. И. Шабельскийдің** туғанына 135 жыл (1885-1956)

Сәуір

- 1 сәуір композитор **Н. Тілендиевтің** туғанына 95 жыл (1925-1998)
3 сәуір ақын **А. Жұмағалиевтің** туғанына 105 жыл (1915-1942)
9 сәуір жазушы-сатирик **Ғ. Қабышевтың** туғанына 85 жыл (1935)
14 сәуір жазушы **Ж. Молдағалиевтің** туғанына 85 жыл (1935-1986)
15 сәуір жазушы **С. Бакбергеновтың** туғанына 100 жыл (1920-1997)
22 сәуір жазушы **С. Мұқановтың** туғанына 120 жыл (1900-1973)
29 сәуір жазушысы **С. Сарғасқаевтың** туғанына 95 жыл (1925-1995)

Мамыр

- 12 мамыр жазушысы **Ә. Әлімжановтың** туғанына 90 жыл (1930-1993)
5 мамыр ҚР Кітапханалар ассоциациясының президенті, ҚР еңбек сіңірген мәдениет қайраткері **Р. А. Бердіғалиеваның** туғанына 75 жыл (1945-2015)
7 мамыр суретші, Қаз КСР-нің еңбек сіңірген өнер қайраткері **Е. М. Сидоркиннің** туғанына 90 жыл (1930-1982)
10 мамыр композитор **С. Бәйтерекөвтың** туғанына 75 жыл (1945-1998)
12 мамыр жазушысы **Ә. Әлімжановтың** туғанына 90 жыл (1930-1993)
16 мамыр ақын **О. Асқардың** туғанына 85 жыл (1935-2019)
мамыр "**Қазақстан әйелдері**" журналының жарық көргеніне 95 жыл (1925)

Маусым

1 маусым	әнші, Қаз КСР халық әртісі Қ. Ә. Байбосыновтың туғанына 70 жыл (1950)
16 маусым	жазушы, ҚР Еңбек сіңірген ұстазы К. Оразалиннің туғанына 100 жыл (1920-2008)
17 маусым	әдебиеттанушы, филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА академигі Р. Нұрғалиевтың туғанына 80 жыл (1940-2010)
18 маусым	жазушы А. Н. Сергеевтың туғанына 105 жыл (1915-2007)
18 маусым	суретші-график, ҚазКСР еңбек сіңірген өнер қайраткері В. И. Антощенко-Оленевтің туғанына 120 жыл (1900-1984)

Шілде

1 шілде	жазушы Б. Тұрсынбаевтың туғанына 115 жыл (1905-1967)
6 шілде	Қазақстан Республикасының тұңғыш Президенті Н. Ә. Назарбаевтың туғанына 80 жыл (1940)
15 шілде	актер, Қаз КСР-нің Еңбек сіңірген әртісі М.Сыздықовтың туғанына 105 жыл (1915-1975)
25 шілде	суретші, Қаз КСР-нің Еңбек сіңірген өнер қайраткері М. С. Кенбаевтың туғанына 95 жыл (1925-1993)

Тамыз

10 тамыз	ақын А. Құнанбаевтың туғанына 175 жыл (1845-1904)
15 тамыз	композитор Ш. Қалдаяқовтың туғанына 90 жыл (1930-1992)
16 тамыз	Кеңес Одағының батыры, Қазақстан ұшқышы, КСРО Еңбек сіңірген әскери ұшқышы, авиацияның генерал-лейтенанты Л. И. Беданың туғанына 100 жыл (1920-1976)
26 тамыз	Қаз КСР-нің Еңбек сіңірген архитекторы Ю. Г. Ратушныйдың туғанына 85 жыл (1935-1996)
27 тамыз	мүсінші, Қаз КСР-нің халық суретшісі Х. Е. Наурызбайдың туғанына 95 жыл (1925-2009)
30 тамыз	жазушысы С. Еркебаевтың туғанына 85 жыл (1935-1997)
тамыз	"Қазақстан мектебі" журналының бірінші нөмірінің шыққанына 95 жыл (1925)

Қыркүйек

5 қыркүйек	ақын Ж. Молдағалиевтің туғанына 100 жыл (1920-1988)
10 қыркүйек	әдебиеттанушы-ғалым, сыншы Ә. Қоңыратбаевтың туғанына 115 жыл (1905-1986)
19 қыркүйек	ақын А. Тоқмағамбетовтың туғанына 115 жыл (1905-1983)

Қазан

13 қазан	режиссер, педагог, Қаз КСР-нің халық әртісі А. Токпановтың туғанына 105 жыл (1915-1994)
14 қазан	әнші, ақын, күйші, ауыз әдебиеті мұрасын жинақтаушы М. Жүсіповтың туғанына 115 жыл (1905-1972)
15 қазан	ақын, ҚР Халық жазушы Ә. Сәрсенбаевтың туғанына 115 жыл (1905-1995)

Қараша

12 қараша	композитор Е. Г. Брусиловскийдің туғанына 115 жыл (1905-1981)
13 қараша	әнші, композитор Е. Хасанғалиевтің туғанына 80 жыл (1940) (Ұлттық энц. Т.9.)
15 қараша	Кеңес Одағының Батыры, жазушы М.Ғабдуллиннің туғанына 105 жыл (1915-1973)
18 қараша	әнші, ҚазКСР-ң халық әртісі Х. Калиламбекованың туғанына 75 жыл (1945)
19 қараша	жазушы, журналист С. Байжановтың туғанына 90 жыл (1930-1999)
21 қараша	жазушы М. Дулатовтың туғанына 135 жыл (1885-1935) (Ұлттық энц. Т.3.)
24 қараша	жазушы С. Бегалиннің туғанына 125 жыл (1895-1983)
28 қараша	ақын Ж. Нәжімиденовтің туғанына 85 жыл (1935-1983)
қараша	ғалым, ағартушы, этнограф, фольклортанушы Ш. Уәлихановтың туғанына 185 жыл (1835-1865)

Желтоқсан

7 желтоқсан	суретші Н. Г. Хлудовтың туғанына 170 жыл (1850-1935)
15 желтоқсан	балалар жазушы Ө. Тұрманжановтың туғанына 115 жыл (1905-1978)

24 желтоқсан	жазушы Б. Момышұлының туғанына 110 жыл (1910-1982)
24 желтоқсан	әдеби сыншы, документалист П. Косенконың туғанына 90 жыл (1930-1992)
27 желтоқсан	жазушы, ғалым, әдебиеттанушы М. Қаратаевтың туғанына 110 жыл (1910-1995)
31 желтоқсан	актер, ҚазКСР-ң Еңбек сіңірген әртісі М. Мұраталиевтың туғанына 85 жыл (1935-1985)

Айы мен күні белгісіз күндер тізімі

философ, ғалым-энциклопедист **Әбу-Нәсір Әл-Фарабидің** туғанына 1150 жыл (870-950)
Қазтуған жырау Сүйіншіұлының туғанына 600 жыл (1420 жылға таман тұған)
қазақ хандығының құрылуына 555 жыл (1465)
Атырау қаласының құрылғанына 380 жыл (1640)
Тәтіқара ақынның туғанына 315 жыл (1705-1780)
Өскемен қаласының құрылғанына 300 жыл (1720)
халық композиторы, күйші, домбырашы **Тәттімбет Қазанғапұлының** туғанына 205 жыл (1815-1862)
қазақ халық композиторы, күйші **Ш. Дәулеткерейдің** туғанына 200 жыл (1820-1887)
ақын **Майлықожа Сұлтоқжаұлының** туғанына 185 жыл (1835-1898)
алғашқы қазақ кәсіпкер-суретшілердің бірі **Мақы Уәлихановтың** туғанына 175 жыл (1845-1916)
халық ақыны, жырау **Нұрпейіс Байғанинның** туғанына 160 жыл (1860-1945)
халық ақыны композитор **Ш. Қошқарбаевтың** туғанына 155 жыл (1865-1952)
қазақ ақыны **Атыханұлы Бөлтіріктің** туғанына 150 жыл (1870-1928)
халық композиторы **Мәди Бәпиұлының** туғанына 140 жыл (1880-1924)
қазақ ақыны, әнші **М. Сұлтанбековтың** туғанына 125 жыл (1895)
жазушы, драматург **Ж. Тілепбергенұлының** туғанына 125 жыл (1895-1933)
ақын **С. Керімбековтың** туғанына 125 жыл (1895-1954)
ақын **Қ. Баймағамбетовтың** туғанына 125 жыл (1895-1973)
жазушы **М. Дәулетбаевтың** туғанына 120 жыл (1900-1938)
қоғам және мемлекет қайраткер, жазушы, сыншы **С. Сәдуақасовтың** туғанына 120 жыл (1900-1933)
жыршы-ақын **Қ. Жүсіповтың** туғанына 115 жыл (1905-1987)
қазақ жазушысы, драматургі **С. Қамаловтың** туғанына 115 жыл (1905-1938)
қазақ жазушысы, ақын, сатирик, драматург **Д. Еркінбековтің** туғанына 115 жыл (1905-1961)
Қазақстандағы кәсіподақтар қозғалысының негізі қаланғанына 115 жыл (1905)
әнші-композитор **Р. Елебаевтың** туғанына 110 жыл (1910-1943)

2020 жылы аталып өтілетін ТМД және шетел ғылым, өнер, әдебиет қайраткерлері мерейтойы күндерінің көрсеткіші

Қаңтар

2 қаңтар	жазушы А. Азимовтың туғанына 100 жыл (1920-1992)
4 қаңтар	неміс жазушысы Я. Гриммнің туғанына 235 жыл (1785-1863)
4 қаңтар	жазушы В. Г. Янның туғанына 145 жыл (1875-1954)
5 қаңтар	балалар жазушысы Н. И. Сладковтың туғанына 100 жыл (1920-1996)
7 қаңтар	ағылшын жазушысы, биолог Дж. Даррелдың туғанына 95 жыл (1925-1995)
8 қаңтар	балерина Г. С. Уланованың туғанына 110 жыл (1910-1998)
15 қаңтар	жазушы А. С. Грибоедовтың туғанына 225 жыл (1795-1829)
15 қаңтар	жазушы Е. И. Носовтың туғанына 95 жыл (1925-2002)
15 қаңтар	математик С. Ковалевскаяның туғанына 170 жыл (1850-1891)
19 қаңтар	суретші В. А. Серовтың туғанына 155 жыл (1865-1911)
19 қаңтар	кинорежиссер В. Ю. Абдрашитовтың туғанына 75 жыл (1945)
19 қаңтар	ақын М. В. Исаковскийдің туғанына 120 жыл (1900-1973)
29 қаңтар	жазушы А. П. Чеховтың туғанына 160 жыл (1860-1904)

Ақпан

10 ақпан	ақын Б. Л. Пастернактың туғанына 130 жыл (1890-1960)
14 ақпан	жазушы В. М. Гаршиннің туғанына 165 жыл (1855-1888)

22 ақпан поляк композиторы **Ф. Шопеннің** туғанына 210 жыл (1810-1849)
 29 ақпан жазушы **Ф. А. Абрамовтың** туғанына 100 жыл (1920-1983)

Наурыз

2 наурыз ақын **Е. А. Баратынскийдің** туғанына 220 жыл (1800-1844)
 6 наурыз жазушы **П. П. Ершовтың** туғанына 205 жыл (1815-1869)
 13 наурыз жазушы **В. В. Личутиннің** туғанына 80 жыл (1940)
 14 наурыз жазушы **В. М. Песковтың** туғанына 90 жыл (1930-2013)
 27 наурыз неміс физигі **В. Рентгеннің** туғанына 175 жыл (1845-1923)

Сәуір

2 сәуір жазушы **Э. Золяның** туғанына 180 жыл (1840-1902)
 3 сәуір жазушы **Ю. М. Нагибиннің** туғанына 100 жыл (1920-1994)
 4 сәуір жазушы **Ю. П. Германның** туғанына 110 жыл (1910-1967)
 14 сәуір жазушы **Д. И. Фонвизиннің** туғанына 275 жыл (1745-1792)
 23 сәуір жазушы **Н. Г. Помяловскийдің** туғанына 185 жыл (1835-1863)

Мамыр

5 мамыр ақын **Е. А. Долматовскийдің** туғанына 105 жыл (1915-1994)
 7 мамыр композитор **П. И. Чайковскийдің** туғанына 180 жыл (1840-1893)
 15 мамыр режиссер және актер **Н. П. Охлопковтың** туғанына 120 жыл (1900-1967)
 15 мамыр орыс ғалымы, эмбриолог, иммунолог **И. И. Мечниковтың** туғанына 175 жыл (1845-1916)
 16 мамыр ақын **О. Ф. Бергольцтың** туғанына 110 жыл (1910-1975)
 24 мамыр жазушы **М. А. Шолоховтың** туғанына 115 жыл (1905-1984)
 24 мамыр суретші **А. К. Саврасовтың** туғанына 190 жыл (1830-1897)
 24 мамыр ақын **И. А. Бродскийдің** туғанына 80 жыл (1940-1996)

Маусым

6 маусым неміс жазушысы **Т. Маннның** туғанына 145 жыл (1875-1955)
 14 маусым пианист, дирижер **Н. Г. Рубинштейннің** туғанына 185 жыл (1835-1881)
 14 маусым ақын, журналист **Н. С. Курочкиннің** туғанына 190 жыл (1830-1884)
 21 маусым ақын **А. Т. Твардовскийдің** туғанына 110 жыл (1910-1971)
 29 маусым француз жазушысы **Антуан Сент-Экзюперидің** туғанына 120 жыл (1900-1944)

Шілде

18 шілде жазушы **А. А. Ананьевтің** туғанына 95 жыл (1925-2001)
 20 шілде суретші **О. Г. Верейскийдің** туғанына 105 жыл (1915-1993)

Тамыз

5 тамыз француз жазушысы **Ги де Мопассанның** туғанына 170 жыл (1850-1893)
 14 тамыз жазушы **Д. С. Мережковскийдің** туғанына 155 жыл (1865-1941)
 23 тамыз жазушы **А. С. Гриннің** туғанына 140 жыл (1880-1932)
 28 тамыз жазушы **Ю. В. Трифоновтың** туғанына 95 жыл (1925-1981)
 30 тамыз суретші **И. И. Левитанның** туғанына 160 жыл (1860-1900)

Қыркүйек

7 қыркүйек жазушы **А. И. Куприннің** туғанына 150 жыл (1870-1938)
 26 қыркүйек суретші **С. В. Герасимовтың** туғанына 135 жыл (1885-1964)
 30 қыркүйек жазушы **С. Н. Сергеев-Ценскийдің** туғанына 145 жыл (1875-1958)

Қазан

3 қазан ақын **С. А. Есениннің** туғанына 125 жыл (1895-1925)
 13 қазан ақын және жазушы **А. М. Черныйдың** туғанына 140 жыл (1880-1932)
 22 қазан жазушы **И. А. Буниннің** туғанына 150 жыл (1870-1953)
 24 қазан **БҰҰ-ның** құрылғанына 75 жыл (1945)
 26 қазан жазушы **А. Белыйдың** туғанына 140 жыл (1880-1934)

Қараша

9 қараша	жазушы В. В. Хлебниковтың туғанына 135 жыл (1885-1922)
16 қараша	драматург Н. Ф. Погодиннің туғанына 120 жыл (1900-1962)
23 қараша	әдебиетші, мемлекет қайраткері А. В. Луначарскийдің туғанына 145 жыл (1875-1933)
27 қараша	орыс хирургі Н. И. Пироговтың туғанына 210 жыл (1810-1881)
27 қараша	орыс ақыны А. Н. Апухтиннің туғанына 180 жыл (1840-1893)
28 қараша	ақын А. А. Блоктың туғанына 140 жыл (1880-1921)
28 қараша	жазушы К. М. Симоновтың туғанына 105 жыл (1915-1979)
29 қараша	жазушы Г. Н. Троепольскийдің туғанына 115 жыл (1905-1995)
30 қараша	АҚШ жазушысы М. Твеннің туғанына 185 жыл (1835-1910)

Желтоқсан

4 желтоқсан	ақын А. П. Плещеевтің туғанына 195 жыл (1825-1893)
5 желтоқсан	ақын А.А. Феттің туғанына 200 жыл (1820-1892)
16 желтоқсан	композитор Г. В. Свиридовтың туғанына 105 жыл (1915-1998)
17 желтоқсан	ақын К. Я. Ваншенкиннің туғанына 95 жыл (1925-2012)

Халықаралық және бүкіл әлемдік күндер. ТМД елдерінің мемлекеттік және кәсіби мерекелері

Қаңтар

7 қаңтар	Рождество Христово
25 қаңтар	Татьяна күні, студенттер мерекесі
26 қаңтар	Халықаралық кеденшілер күні
27 қаңтар	Халықаралық Холокост құрбандарын еске алу күні

Ақпан

2 ақпан	Бүкіләлемдік сулы-батпақты жерлер күні
10 ақпан	А. С. Пушкинді еске алу күні
11 ақпан	Бүкіләлемдік науқас күні
13 ақпан	Халықаралық радио күні
24 ақпан	Масленица (24 ақпаннан 1 наурызға дейін)
21 ақпан	Халықаралық ана тілі күні

Наурыз

1 наурыз	Бүкіләлемдік мысықтар күні
1 наурыз	Бүкіләлемдік азаматтық қорғаныс күні
3 наурыз	Бүкіләлемдік жазушы күні
8 наурыз	Халықаралық әйелдер күні
15 наурыз	Бүкіләлемдік тұтынушылар құқығын қорғау күні
21 наурыз	Бүкіләлемдік поэзия күні
20 наурыз	Жер күні /Жер күнінің екі датасы бар: 20 наурыз - көктемгі күн мен түннің теңесуі және 22 сәуір) или 21 наурыз Дүниежүзілік Жер күні
22 наурыз	Бүкіләлемдік су күні
23 наурыз	Бүкіләлемдік метеорология күні
24 наурыз	Бүкіләлемдік туберкулезге қарсы күрес күні
25 наурыз	Мәдениет қызметкерлерінің күні (Ресей)
27 наурыз	Халықаралық театр күні

Сәуір

1 сәуір	Халықаралық құстар күні
1 сәуір	Күлкі күні
2 сәуір	Халықаралық балалар кітабы күні
7 сәуір	Бүкіләлемдік денсаулық сақтау күні

11 сәуір	Халықаралық фашистік концлагерь тұтқындарын азат ету күні
12 сәуір	Бүкіләлемдік авиация және ғарышкерлер күні
13 сәуір	Бүкіләлемдік рок-н-ролл күні
18 сәуір	Халықаралық ескерткіштер мен тарихи орындар күні
19 сәуір	Пасха
22 сәуір	Халықаралық Жер күні/ Жер күнінің екі датасы бар: 20 наурыз - көктемгі күн мен түннің теңесуі және 22 сәуір)
23 сәуір	Дүниежүзілік кітап және авторлық құқық күні
24 сәуір	Халықаралық жастар ынтымақтастығы күні
26 сәуір	Бүкіләлемдік бауырластық қалалар күні (сәуірдің соңғы жексенбісі)
28 сәуір	Бүкіләлемдік еңбек қорғау күні
29 сәуір	Халықаралық би күні

Мамыр

3 мамыр	Бүкіләлемдік баспасөз бостандығы күні
3 мамыр	Күн күні
5 мамыр	Еуропа күні (Еуропа Кеңесімен (ЕК) және Еуропалық одақпен (ЕО) құрылған, 5 және 9 мамыр күндері аталып өтілетін екі жеке Еуропа күндері бар)
8 , 9 мамыр	Екінші Ұлы Отан соғысының құрбандарына арналған еске алу және келісім күні
8 мамыр	Бүкіләлемдік Қызыл Крест және Қызыл жарты ай күні
9 мамыр	Жеңіс күні
12 мамыр	Дүниежүзілік медбикелер күні
15 мамыр	Халықаралық отбасы күні
18 мамыр	Халықаралық мұражайлар күні
21 мамыр	Халықаралық мәдени даму күні
22 мамыр	Халықаралық биологиялық әртүрлілік күні
24 мамыр	Славян жазбалары мен мәдениетінің күні
27 мамыр	Жалпы Ресейлік кітапханалар күні
28 мамыр	Шекарашылар күні
31 мамыр	Халықаралық темекісіз өмір сүру күні
31 мамыр	Бүкіләлемдік ақсарылар (блондинкалар) күні

Маусым

1 маусым	Халықаралық балаларды қорғау күні
5 маусым	Бүкіләлемдік қоршаған ортаны қорғау күні
6 маусым	Пушкинді еске алу күні
12 маусым	Ресейдің тәуелсіздігі туралы Декларацияны қабылдау күні (РФ мемл. мер.)
14 маусым	Бүкіләлемдік донор күні
17 маусым	Бүкіләлемдік шөлге айналдыру және құрғақшылыққа қарсы күрес
22 маусым	Еске алу және аза тұту күні
23 маусым	Халықаралық Олимпия күні
25 маусым	Славяндардың достық және бірігу күні
26 маусым	Халықаралық нашақорлық және есірткі саудасына қарсы күрес күні
27 маусым	Бүкіләлемдік балық аулау күні
27 маусым	Ойлап тапқыштар мен өнертапқыштар күні (маусымның соңғы сенбісі)
28 маусым	Жастар күні (маусымның соңғы жексенбісі)

Шілде

2 шілде	Бүкіләлемдік уфолог күні
4 шілде	Халықаралық кооперативтер күні (маусымның бірінші сенбісі)
6 шілде	Бүкіләлемдік сүйісу күні
8 шілде	Бүкілресейлік отбасы, махаббат пен сенімділік күні (Ресей)
11 шілде	Бүкіләлемдік тұрғын халықтар күні
11 шілде	Бүкіләлемдік шоколад күні
20 шілде	Халықаралық шахмат күні

Тамыз

6 тамыз	Бүкіләлемдік ядролық қаруға қарсы күрес күні
---------	--

9 тамыз	Бүкіләлемдік байырғы халықтар күні
12 тамыз	Халықаралық жастар күні
15 тамыз	В. Цойды еске алу күні
23 тамыз	Құл сату құрбандарын еске алу және құлдықты жоюдың халықаралық күні

Қыркүйек

8 қыркүйек	Халықаралық сауаттылық күні (1966 жылдан бастап тойланады)
9 қыркүйек	Бүкіләлемдік сұлулық күні
13 қыркүйек	Фашизм құрбандарын еске алу күні (қыркүйектің 2-ші жексенбі)
21 қыркүйек	Халықаралық бейбітшілік күні
26 қыркүйек	Шет тілдердің европалық күні
27 қыркүйек	Туризм күні
27 қыркүйек	Халықаралық саңыраулардың күні (қыркүйектің соңғы жексенбісі)

Қазан

1 қазан	Халықаралық қарттар күні
1 қазан	Халықаралық музыка күні
4 қазан	Бүкіләлемдік жануарлар күні
5 қазан	халықаралық мұғалімдер күні
5 қазан	Халықаралық дәрігерлер күні (қаз. 1- дүйс.)
5 қазан	Бүкіләлемдік сәулетшілер күні (қаз. 1- дүйс.)
9 қазан	Бүкіләлемдік пошта күні
14 қазан	Бүкіләлемдік стандарттау күні
15 қазан	Бүкіләлемдік ауыл әйелдерінің күні
24 қазан	Халықаралық БҰҰ күні
26 қазан	Мектеп кітапханаларының халықаралық күні /қазанның 4-ші дүйсенбісі/

Қараша

8 қараша	Халықаралық КТК (КВН) күні
10 қараша	Бүкіләлемдік жастар күні
10 қараша	Бүкіләлемдік ғылым күні
13 қараша	Халықаралық зағиптар күні
14 қараша	Бүкіләлемдік сусамыр ауыруына қарсы күрес күні
16 қараша	Халықаралық төзімділік күні
19 қараша	Халықаралық темекіден тарту күні
20 қараша	Бүкіләлемдік балалар күні
21 қараша	Бүкіләлемдік телевизия күні
21 қараша	Бүкіләлемдік сәлемдесу күні
25 қараша	Халықаралық әйелдерге жасалатын зорлық-зомбылыққа қарсы күрес күні
26 қараша	Бүкіләлемдік ақпарат күні
29 қараша	Ана күні (қарашаның соңғы жексенбісі, Ресей)

Желтоқсан

1 желтоқсан	Бүкіләлемдік ЖҚТБ-ға қарсы күрес күні
3 желтоқсан	Халықаралық мүгедектер күні
9 желтоқсан	Халықаралық сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес күні
10 желтоқсан	Адамзат құқығы күні
11 желтоқсан	Халықаралық таулар күні
12 желтоқсан	Ресей Конституция күні
15 желтоқсан	Бүкіләлемдік шай күні
28 желтоқсан	Халықаралық кино күні

Күнтізбеде белгіленген павлодарлық есімдердің алфавиттік көрсеткіші

Ақшоплақов Т.	5,10	Кәкенова П.І.	5
Алексеев Н.Е.	6	Қапашев Д.А.	7
		Каркавин А.	7
		Қонырбаев Т.	7
Андронов А.В.	7	Кривенко И.И.	6,26
Антонова А.Д.	6	Куватов Б.А.	5
Арынғазин Қ.М.	7	Кульбачко В.Н.	6
Атаханов Н.М.	5	Куприн В.	5
Әбдіразақов Т.Ә.	5,18	Құрманов Қ. Ж.	6
Әбілев Ш.Қ.	6,22-23	Ледовский И.Г.	6
Әбілтаев Ж.	7	Мадин И.Б.	8
Әбусейітов Қ.Ә.	8,40-41	Мақажанов Х.Д.	8
Әлкенев А.А.	6	Маковский С.	8
Әмірәмзеулы С.	8	Миллер Г.Ф.	7
Әшімбетов Қ.Қ.	6	Молдабекова Р.А.	8
Әшірбеков М.	8	Молотов В.С.	6,23-24
Базарбеков Қ.У.	5	Марданов Ж.М.	7
Байжанов Ж.М.	7,35-39	Мостовой Ю.А.	6
Байзақов И.	7,30-32	Мурзалев С.М.	6
Байырманұлы Қ.	6,22	Ниязов Е	5
Балтабаев М.Х.	8	Нуркин Т.	8
Баяндин Ғ.С.	8	Нұркенов Ж.	8,44
Бәделхан А.Б.	8	Нұркенов Қ. Қ.	5
Бекболатов С.Н.	7	Омаров М.	5
Бекетов Н.П.	6	Петухов К.Н.	7
Бекмаханов Е.Б.	5,13-15	Подберезный Д.И.	8
Бекхожин Қ.Н.	8	Потанин Г.Н.	7,32-33
Бижан Ж.Қ.	5,16	Прозорова Т.А.	7
Бойко Ф.К.	5	Райымбекұлы К.	8
Боранбаев Қ.	7	Рязанцев И.Д.	6
Бөрібайұлы Қ.	8	Сарычев Г.И.	6
Бутов В.Г.	7	Сағынов Ә. С.	8
Бушуев М.Г.	8	Сатыбалдин С. Қ.	5
Ваганов Э.	6	Сәтбаева Ш.Қ.	7,26-28
Вахламов Б.А.	5,18	Сейтенов Ж.М.	6
Величко П.Г.	6	Серғазин М.М.	8
Веретнов В.Г.	7	Скляров И.А.	7
Виноградов И.И.	6	Соболева З.А.	7,28
Волошин В.О.	8	Струнина К.А.	8
Гарипов Т.	5	Тайшықов Қ.Б.	8
Горбунов С.А.	6	Тәжібаев С.	8,41
Грезина Л.М.	5	Тәжібаева Р.І.	6,25-26
Ерботин Е.	7,33-35	Теміржанов А.	7
Ержанов Б.	8	Тәпенов Е.Қ.	7,35
Ертісбаев Қ.М.	8	Токтаров Р.	5,11-13
Дәуренбеков М. Қ.	7	Тюрин К.С.	8,40
Жазин А.Н.	5,17-18	Христенко В.Т.	6
Жақсыбаев А.	6	Шабрат Н.П.	5,16-17
Жандосов Ж.	7	Шаймарданов Ж.Қ.	6,19
Жармакин Қ.	6	Шамсутдинова М.	6,24-25
Жармакин О.Қ.	5	Шанин А.	5,10-11
Запруднева Н.М.	6	Шаяхметов Х.	8
Иванов В.В.	5,15-16	Шевелева Л.В.	5
Исабаев Қ.	7,28-30	Шеломенцева В.П.	5
Ислямұлы И.Б.	7	Шорманов С.	8
Қайырбаев М.Қ.	5,9-10	Шөкин Ә.Р	7

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

Қазақ әдебиеті. Энциклопедиялық анықтамалық. - Алматы, 2005. - 576 б.
Қазақ мәдениеті. Энциклопедиялық анықтамалық. - Алматы, 2005. - 656 б.
Қазақстан. Ұлттық энциклопедия / Бас ред. Б. Аяған. - Алматы, 1998 - 2007.
Қазақстан жазушылары: XX ғасыр. Анықтамалық. - Алматы, 2004. - 392 б.
Қазақстан жазушылары. Анықтамалық. - Алматы, 2009. - 480 б.

Казахстан. Национальная энциклопедия / Гл.ред. Б. Аяған. - Алматы, 2004 - 2006.
Литература Казахстана. Энциклопедический справочник. - Алматы, 2010. - 525 с.
История Казахстана. Энциклопедический справочник. - Алматы, 2010. - 631 с.
Культура Казахстана. Энциклопедический справочник. - Алматы, 2010. - 654 с.
Павлодар. Энциклопедия. - Павлодар, 2008. - 385.
Павлодарское Прииртышье. - Павлодар, 2003. - 677 с.
Известные женщины Павлодарского Прииртышья. - Павлодар, 2007. - 360 с.
Культура и искусство Павлодарского Прииртышья : Люди. События. Факты / авт.-сост. Э. Д. Соколкин. - Павлодар, 2016. - 708 с.
Кто есть кто в Павлодарской области (Книга первая). - Павлодар, 2006. - С. 608.
Они были первыми / сост. Ш. Кумисбаев. - Алматы, 2007. - 296 с.